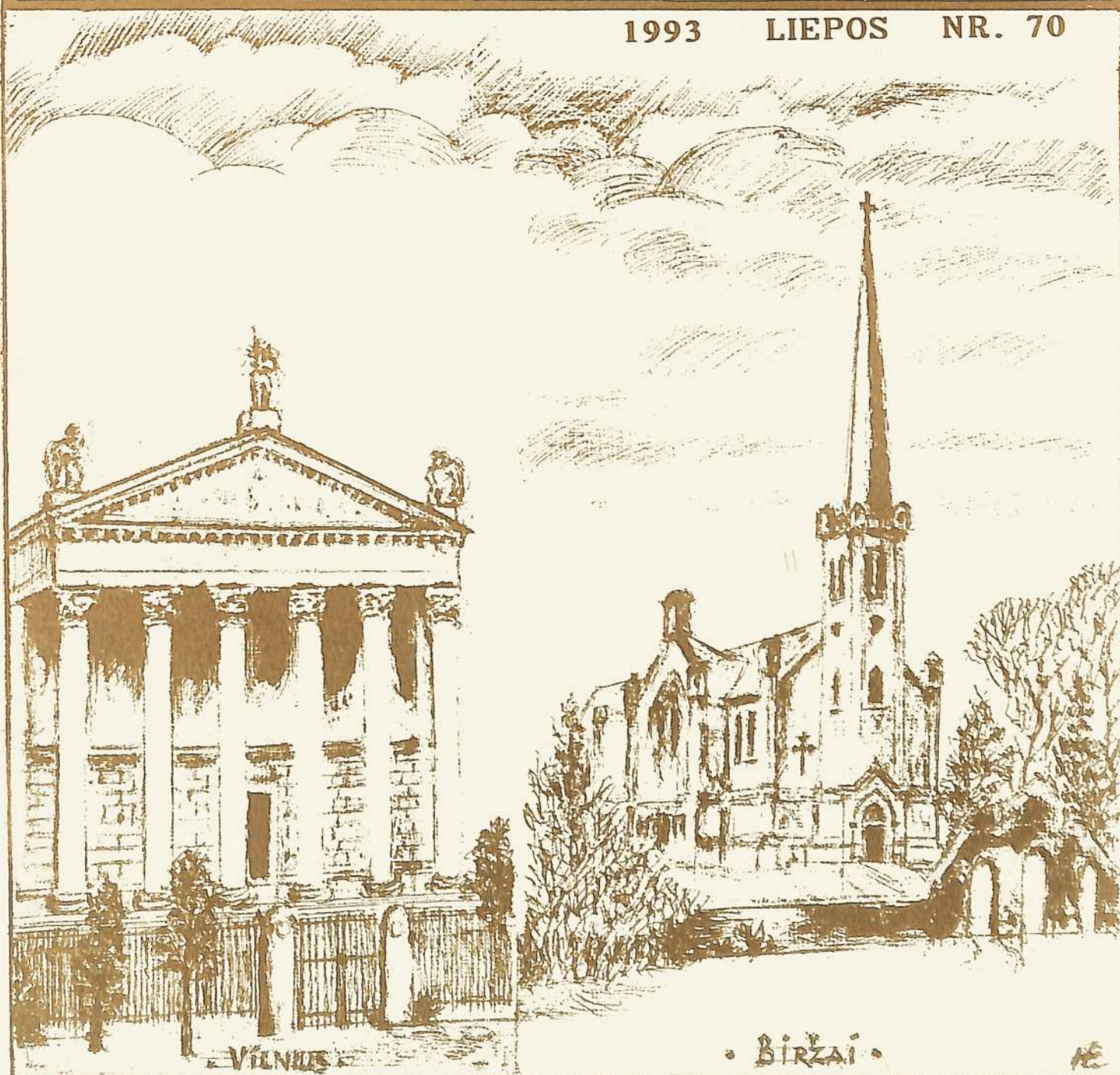

Mūsu Sparnai

Lietuvų Ev. Reformatai Leidybys

1993 LIEPOS NR. 70

VILNIUS

• BIRŽAI •

AE

OUR WINGS
PUBLISHER
ADDRESS

Lithuanian Protestant Journal, est. 1951
Lithuanian Ev. Reformed Church, est. 1555
5230 So. Artesian Ave., Chicago, IL 60632. U. S. A.

TURINYS

Petras Bružas	Foto	1
Kun. P. Dilys	Sekminių dovana žmonijai	2
•	Išlydint kunigą R. Morą	4
•	Lietuviai reformatai atstovaujami Pasaulio Reformatų Bažnyčių Sąjungoje	5
•	Septyni antspaudai iš pasaulio pabaigos	8
H. Y. Petkus	Gyvybės nutraukimas	14
I. Jašinskaitė	Vėl šviesa	17
Dr. V. Kelertienė	Žmogaus siekimas	17
Kun. dr. E. Gerulis	“Dainuojanti Revoliucija”	18
•	Amerikos presbyterijonai aplankys refor- matų parapijas Lietuvoje	26
John Gillies	Heritage	28
Petras Zablockas	Kur pavargęs	30
Jackus Sonda	Atsiminimai	31
Vytautas Trčiokas	Papilio reformatų bažnyčia	37
H. Y. Petkus	Paslaptieji Negyvosios Jūros rankraščiai	41
H. Y. P.	Katalikų Bažnyčios kunigai ir celibatas	47
•	70-tąjį MS numerį išleidžiant	48
•	Du garbingo amžiaus minėjimai:	50
Jonas Variakojis	Krt. inž. Vilius Variakojis	
•	Krt. inž. Hermanas Pavilonis	
Olga Dagienė	Laiškas redakcijai	53
Ed. Šulaitis	Ką kiti rašo apie mus?	54
Knygius	Knygos ir periodika	54
•	ISKELIAVĘ AMŽINYBĖN	56
•	KRONIKA	66
•	Klaidų atitaisymas	73
•	LIETUVA	74
Kazys Binkis	Lithuanica	74
Ed. Šulaitis	Komp. Vl. Jakubėnas įsitvirtina Lietuvoje	74
Petras Zablockas	Mūsų Garastas	79
mz	Iš Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos veiklos	80
•	Konferencija “Protestantizmas Lietuvoje”	83
mz	60 metų “Radvilos” d-jos įsteigimo proga	84
•	Lietuvos ev. reformatų Bažnyčios 1993 m. Si- nodas Biržuose	87
I. Jašinskaitė	Alyvos	87
•	Biržų gimnazijos 75 m. jubiliejaus proga	87
Algimantas Baublys	Biržų gatvių labirintas	95
Administracija	Aukotojų sąrašas	97

LEIDĖJAS

Lietuvių Evangelikų Reformatų Bažnyčios Kolegija

REDAKCINIS
KOLEKTYVAS

Halina Dilienė, kun. dr. Eugenijus S. Gerulis, Hypatia
Yčaitė-Petkus, Maria Plačienė, Mykolas Zablockas

REDAGUOJA

Mykolas Zablockas, 6118 N. Sheridan Rd. # 502
Chicago, IL 60660, U.S.A.

REDAKCIJOS IR
ADMINISTRACIJOS
ADRESAS

MŪSŲ SPARNAI, 6118 N. Sheridan Rd. # 502
6118 N. Sheridan Rd. # 502
Chicago, IL 60660, U. S. A.

KAINA

AUKA

REDAKCIJA rankraščius taisy, trumpina savo nuožiūra. Autorių pageidavimai gerbiami. Straipsniai su autoriaus pavarde, slapyvardžiu ar inicialais nebūtinai reiškia redakcijos ar leidėjo nuomonę.

MŪSU SPARNAI

LIETUVIŲ EVANGELIKŲ REFORMATŲ ŽURNALAS

ĮSTEIGTAS 1951

1933

LIEPA

NR. 70

Kuratorius Petras Bružas
Klausučiai, 1905 – Chicago, 1992

SEKMINIŲ DOVANA ŽMONIJAI

Jėzus Kristus prabilo: "Man reikia dirbti darbus to, kuris mane siuntė, kol esu pasaulyje". Amen.

Biblijos tekstas: Apaštalų darbai 4, 32–35: *"Visas tikinčiųjų būrys turėjo vieną širdį ir vieną sielą. Ką turėjo, nė vienas nevadino savo nuosavybe, bet jiems visa buvo bendra. Apaštalai su didžia galybe liudijo apie Viešpaties Jėzaus prisikėlimą, ir juos lydėjo malonės gausa. Taipogi jų tarpe nebuvo vargšų. Kurie turėjo žemės sklypus ar namus, juos parduodavo, gautus pinigus sudėdavo prie apaštalų kojų, ir kiekvienam buvo dalijama, kiek kam reikėjo".*

Šiandien prasideda antroji bažnytinių metų dalis. Paprastai ji vadinama "pusmetis be švenčių." Pirmoji dalis mums žinoma kaip "Viešpaties pusmetis." Tada įvykiai surišti su Išganytojo Jėzaus Kristaus gimimu. Su Jo veikimu, Jo kančia ir mirtimi Golgotoje, su Jo prisikėlimu ir dangunžengimu. Paskui, Sekminių dieną Viešpats Dievas atsiuntė Šventąją Dvasią žmonijai. Nuo tos dienos prasideda krikščioniškos bažnyčios istorija, apaštalų veikla Jeruzalėje. Mums, tikintiems krikščionims šiandien yra svarbus laikas mūsų dvasiniam išsivystymui. Juk apaštalai Šventame Rašte yra mums žinomi kaip Jėzaus Kristaus skelbimo tiesioginiai liudininkai. Taigi mes žiūrime su pasitikėjimu į pirmuosius krikščioniškus susirinkimus ir norime iš jų paimti pavyzdį, kaip mes privalome šiandien elgtis...

Mes ieškome apaštalų veikime Dievo šviesos. Mes suprantame, kad mūsų gyvenimo sąlygos, ypatingai šio šimtmečio pabaigoje, yra pilnos dvasinio neramumo, yra kitoniškos negu apaštalų laikais. Taigi kyla klausimas, argi mes galime ir argi turime toliau apeliuoti – gyvenkite ir tvarkykitės kaip pirmieji krikščionys Jeruzalėje?

Šiandieniniame tekste nėra kalbos apie tuometinę pamaldų tvarką. Ten aprašytas dvasinis klimatas, kuris tada viešpatavo susirinkimuose. Trumpai kalbant, tai buvo kažkas nauja santykiuose tarp žmonių. Pirmieji krikščionys per tikėjimą gaudavo bendrystės dvasią, jie jausdavo, kad visi nariai turėjo vieną širdį ir vieną sielą. Jie sudarydavo lyg ir vieną šeimą, visi priklausydavo vienas kitam.

Kaip šiandien, po beveik 2,000 metų krikščionybės egzistavimo, atrodo mūsų parapijų gyvenimas? Tokios bendrystės dvasioje, kaip tada, jau nebematome, ypatingai miestuose. Toronte žmonės ateina, dalyvauja

pamaldose ir išeidami paspaudžia kunigui ranką. Mes čia Chicagoje lietuviai reformatai tuo atveju esame laimingesni. Mūsų yra nedaug, mes pažįstame vieni kitus, mums lengviau įgyvendinti pirmųjų krikščionių paprotį – turėti vieną sielą ir vieną širdį. Taigi mūsų religiniame veiki-me kyla rimtas klausimas, argi gyvename, mes, reformatai lietuviai Chicagoje, turėdami vieną sielą ir vieną širdį? Atvirai atsakysiu, kad ne. Mūsų netobulumas, mūsų dažnai religinio gyvenimo supratimo stoka trukdo mums eiti pirmųjų krikščionių keliais.

Taigi kokia yra išėitis? Visų pirma mums reikia atvirai pripažinti, kad dvasiniai randamės gana toli nuo pirmųjų susirinkimų Jeruzalėje po Šventos Dvasios atėjimo. Toks pripažinimas gali mums padėti geriau suprasti apaštalo Pauliaus žodžius: “Tas, kas yra Kristuje, yra naujas kūrinys” (2 Korintiečiams, 5, 17). Tas naujas kūrinys mumyse ir yra ta dvasinė jėga krikščionių susirinkimuose kuri ir šiandien padeda pašalinti skirtumus tarp narių. Kaip gražiai tas pats apaštalas Paulius rašo Galatams: “Visi, kurie esate pakrikštyti Kristuje, apsivilkote Kristumi. Nebėra nei žydo, nei graiko, nebėra nei vergo, nei laisvojo, nebėra nei vyro, nei moters: visi jūs esate viena Kristuje Jėzuje!” (Galatams 3, 28–29).

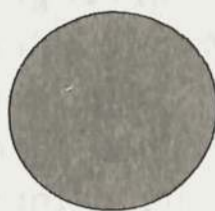
Skaitant toliau mūsų šiandieninio pamokslo žodžius, drįstu šiandien tarp mūsų kelti revoliucinės pažiūros idėją. 32 skirsnyje parašyta: “Ką turėjo, nė vienas nevadino savo nuosavybe, bet jiems visa buvo bendra.” Čia mes privalome lyg ir sustoti; argi mes gerai suprantame Apaštalų darbų autorių? Sekti pirmųjų krikščionių gyvenimą reikia atsižadėti savo nuosavybės. Klausimas šiandien mums: Argi Dievas mūsų sąlygose reikalauja iš mūsų pažodžiui eiti pirmųjų krikščionių pėdomis? Mes neprivalome užmiršti, kad pirmieji krikščionys gyveno įsitikinimu, kad antras Išganytojo atėjimas yra arti. Bažnyčios istorija patvirtina jų tikėjimą.

Tarp pirmųjų krikščionių viešpatavo eschetologinė nuotaika: Jėzus Kristus greit ateis. Mes žinome, kad ta viltis iki šios dienos neišsipildė.

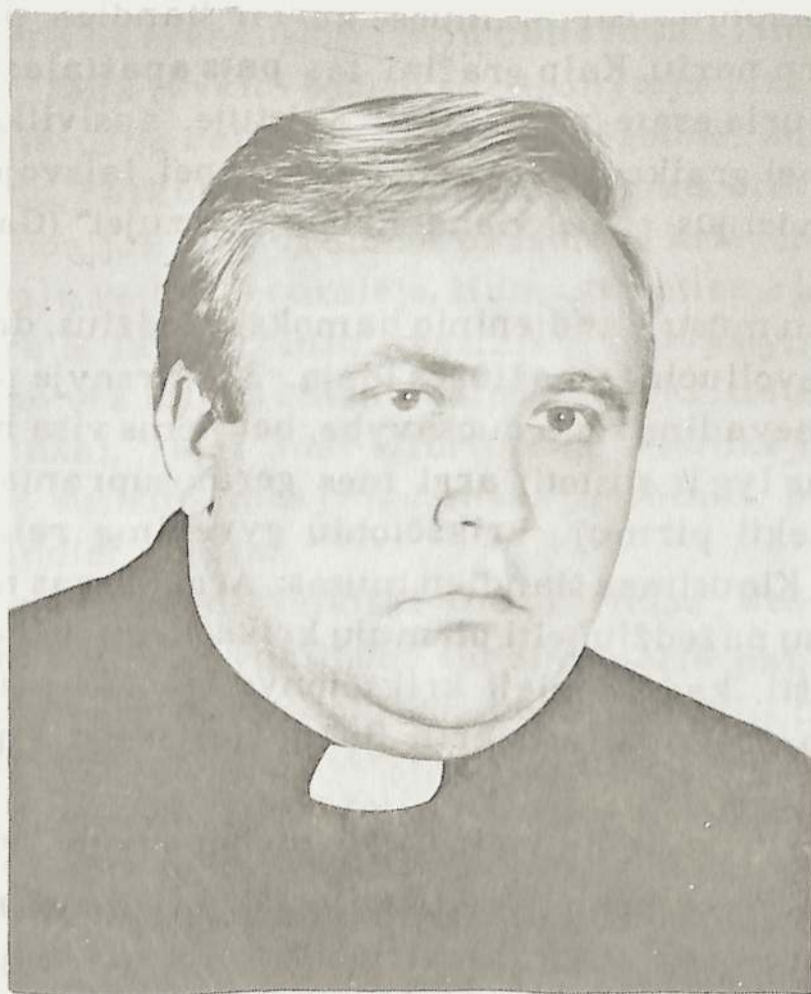
Jau seniai pribrendo laikas krikščionims suprasti tą tiesą ir bandyti antrąjį Kristaus atėjimą aiškinti dvasiniai. Mūsų tikėjimo akimis Jėzus Kristus jau atėjo ir nori apsigyventi mūsų širdyse, kad mes Jo dvasioje spręstume visus reikalus.

Taigi Viešpats Dievas iš mūsų šiandien nereikalauja, kad mes par-duotume mūsų namus, mūsų nuosavybę, bet Jis laukia iš mūsų sprendi-mo ar mes teisingu būdu pasidarėme savininkais ir norime toliau Jo Sū-naus dvasioje tą nuosavybę valdyti.

Paskutiniais laikais matome Amerikoje, Kanadoje ir ypačingai Pietų Amerikoje palinkimą pasiduoti netikriems pranašams. Tie pranašai klaidina mūsų visuomenę. Jie žino, kada Išganytojas vėl ateis, jie viską žino, bet neturi jokio teologinio supratimo. Norėčiau jus perspėti prieš tokius pranašus. Laikykimės tvirtai ir įgyvendinkime Reformacijos pagrindus mūsų veikime, kad galėtume sekti Jėzaus dvasią ir joje pasilikti. Amen.

IŠLYDINT KUNIGĄ R. MORĄ

Lietuvos ev. reformatų Bažnyčia, surakinta Sovietų Rusijos retėžiais, buvo keblioje padėtyje kai jai į pagalbą atėjo kunigas Reinholdas Moras. Dalis kunigų bėgdami nuo bolševikinio teroro, gyveno Vakarų pasaulio emigracijoje. Keli kiti laikui bėgant pasimirė, o naujų nebuvo iš kur pa-
imti, nes komunistinė valdžia kaip įmanydama trukdė teologijos studijas.

Pagal seniai galiojantį liuteronų – reformatų susitarimą buvo galima pasikeisti dvasininkais. R. Moras, tada dar jaunas liuteronų kunigas dia-
konas, savo vyskupo J. Kalvano buvo paskirtas į Biržus. Tebuvo penkios
parapijos šiaurės reformatų sostinėje – Biržų apylinkėje – ir visas jam
teko aptarnauti. Kun. Moras sėkmingai vadovavo Biržų, o vėliau ir kone
visos Lietuvos ev. reformatų bažnyčių veiklai. Atgyjo parapijos Vilniuje,
Kaune, Kėdainiuose, ir Panevėžyje ir atsirado kitas kunigas. Lietuvai
laisvėjant buvo vis daugiau kandidatų teologinėms studijoms. Pasireiškė
dvasinis ir religinis atgimimas.

Po daugiau kaip dešimties metų ev. reformatams bažnytinės veiklos,
kun. Moras gavo kitą paskyrimą ir išvyko Klaipėdon š. m. gegužės mėn.
pabaigoje užimti savo mirusio tėvo – kun. Kurto Moro – vietos. Jį išlydint
linkime jam viso geriausio ir Dievo palaimos naujoje vietoje. Su dėkin-
gumu prisimename jo nuopelnus sunkiais laikais išvedant reformatų
Bažnyčią į laisvę ir šviesą. Pažymėtini jo asmeniškai privalumai, jau-
natviškas entuziazmas, jo organizaciniai gabumai ir mokėjimas prieiti
prie jaunimo (surengiant stovyklas ir religinio auklėjimo kursus) yra
retas ir labai reikalingas talentas, galintis būti pavyzdžiu kitiems. Kaip
sakoma – mūsų ateitis yra jaunimo rankose!

LIETUVIAI REFORMATAI ATSTOVAUJAMI PASAULIO REFORMATŲ BAŽNYČIŲ SĄJUNGOJE W. A. R. C.

Pirmasis Sąjungos suvažiavimas įvyko 1877 m. Edinburge, Škotijoje,
kur 49 įvairių kraštų Bažnyčios įsirašė Sąjungos nariais. Nuo pradžios ji
susidėjo iš dviejų dalių – Europos ir likusiojo pasaulio. Jos būstinė šian-
dien yra Šveicarijoje, Ženevos mieste (150, Route de Ferney, Geneva 2,
Šveicarija). Sąjungos reikalus tvarko generalinis sekretorius, dr. Milan
Opochensky. Visuotini suvažiavimai vyksta maždaug kas 7 metai – pa-
skutinis toks buvo Korėjoje 1989 m. Sąjungos narių tarpe yra 180 Bažny-
čių su 70 milijonų tikinčiųjų. Atstovaujama virš 80 šalių, jų tarpe ir Lie-

tuva, tapusi nariu Lietuvos Nepriklausomybės laikais (1918–1940). Išeivijos reformatų Bažnyčia (kurios centras yra Čikagoje, J.A.V.) siunčia delegatus į Sąjungos suvažiavimus ir yra pilnateisiu nariu, kaip yra ir Lietuvos reformatų Bažnyčia. Po ilgesnės pertraukos (karų ir politinių sukrėtimų išdavoje), išeivijos ir Lietuvos delegatai susitiko pirmą kartą 1989 metais Korėjoje. Pažymėtina, kad viršminėtame suvažiavime Lietuvos delegatas kun. J. Norvila tapo išrinktas į Sąjungos Vykdomąjį Komitetą kurs turi savo konferencijas atskirai. Kun. J. Norvila buvo 1991 m. Sao Paulo, Brazilijoje, ir 1992 m. Wellington, Maujoje Zelandijoje. Abiem atvejais jis padarė ilgesnius pranešimus apie lietuvių reformatų padėtį, pabrėždamas (tarp kitko) reikalą iš Lietuvos išvesti Sovietų kariuomenės dalinius. Kadangi M. S. puslapiuose dar nebuvo nušviesta ši veikla, čia įdedame ištraukas iš jo laiško tuolaikiniam Ministeriui Pirmininkui A. Abišalai (šis atsakė padėkos raštu 1992. IX. 4 d. įvertinant kun. Norvilos pasitarnavimus Lietuvai W. A. R. C. suvažiavimuose). Cituojame iš kun. J. Norvilos laiško Lietuvos premjerui:

Liepos–rugpjūčio mėnesiais lankiausi W. A. R. C. vadovų konferencijoje. . . Posėdžių laike skaičiau pranešimą apie Žmogaus Teisių padėtį Lietuvoje ir kėliau klausimą dėl išvedimo Sovietų kariuomenės. . . Rusijos Pravoslavų Bažnyčia yra Pasaulinės Bažnyčių Tarybos narė ir turi savo atstovus Ženevoje. W. A. R. C. Executive Council priėmė nutarimą kreiptis laišku į prezidentą Jelciną ir daryti spaudimą į Pravoslavų Bažnyčią, kad ji darytų įtaką. . . Būdamas Vykdomojo Komiteto nariu turiu privilegiją ir pareigą vykti į užsienį ir stebėti, kaip keičiasi pažiūros į Lietuvos valstybės atstatymą. Baigdamas noriu palinkėti ryžto ir Dievo palaimos atsakingame Jūsų darbe. . .
Kaunas, 1992. VIII. 20 d.

Išeivijos reformatus Sąjungos suvažiavimuose kelis metus atstovauja kuratorė Hypatia Y. Petkus (apie ką yra nekartą rašęs M.S. žurnalas). Trys tokie yra buvę vietiniai, vad. Šiaurės Amerikos ir Karibų Jūrų Apylinkės suvažiavimai. Čia duodame minčių iš H. Y. Petkus pranešimo apie kelionę į 1993 m. vietinę konferenciją Belton, Kanadoje (netoli Toronto) vasario 19–21 d.d. dalyvavo per 70 asmenų iš didesnių vienetų, kaip Presbyterian Church USA, United Church of Canada, United Church of Jamaica, ir mažesnių, kaip Reformed Church of Amerika, United Church of Christ, ir kelios tautinės Bažnyčios Karibų salose ir Amerikos žemyne (Hungarian Reformed bei lietuvių reformatų išeivijoje Bažnyčios). Buvo asmenų su kuriais buvo tekę susipažinti Korėjoje (1989), Baltimore, MD (1991) ir Jamaicos (1992) suėjimuose. Mūsų delegatė dalyvavo

“Civil Liberties” (žmogaus teisių) komisijoje, išleidusioje svarbių rezoliucijų: 1. dėl Kūbos salos blokados ir reformatų padėties; 2. Imigrantų į J. A. V. – pabėgėlių iš Haiti priėmimo klausimu; 3. Užstojant čiabuvių indėnų – žemyne ir salose mažumų teises (jiems gresia jų kultūrinių vertybių išnaikinimas); ir 4. Įvairių religijų tikinčiųjų – ypač vengrų reformatų – apgailėtina padėtis Jugoslavijoje, siaučiant karo žiaurumams ir baisenybėms. Šį kartą mūsų delegatė nekėlė reikalo praveisti rezolucijos Lietuvos klausimu (kaip kad daryta praeities suvažiavimuose). Dabar kraštas laisvas ir nepriklausomas ir turi pasaulinį dėmesį. Delegatams padalinta specialiai pagamintas lapelis ir 1992 m. HYP rašyta knygelė “The Lithuanian Reformed Church”.

W. A. R. C. Generalinis Sekretorius dr. Milan OPOCHENSKY su Ponia JANA

Buvo keli įsidėmėtini pranešimai, ypač apie Sąjungos veiklą įvairiuose kraštuose ir apie besikeičiantį Reformacijos veidą. Praėjo tie laikai, kai buvo žiūrima vien į Jono Kalvino nuostatus. Tradicinės idėjos dėl pamaldų tvarkos kai kur užleidžia vietą naujoviškai Fundamentalistų ar Pentecostals (Sekminininkų ir pan.) praktškai. Kas kart atsiranda daugiau pasauliečių, vadovaujančių dvasiniam gyvenimui nors ir neturėtų tinkamų teologijos mokslo diplomų. Žodžiu, Reformacijos idėjos nestovi vietoje ir eina pirmyn gal ir ne visiems patinkama linkme. Dėl naujų idėjų skverbimosi ir dėl kitų religijų veiklos yra nesantaikų daug kur pasaulyje. Tarpe svarbiausių problemų yra musulmų (Mahometo pasekėjų) įžulė kova prieš Krikščionybę Sudane, Afrikoje ir

kitur. Juodųjų teisių klausimai dar neišspręsti Pietų Afrikoje ("Dutch Reformed" Bažnyčia) kovoja tarpusavyje dėl ruošiamo "Apartheid" įstatymo panaikinimo. Visokie ginkluoti susirėmimai ir karai Afrikoje, Azijoje ir Europoje kelia rimto susirūpinimo.

Pasaulio reformatai yra įsitikinę, kad nereikia užsidaryti vien savųjų tarpe. Ieškodami dvasinio atsinaujinimo, jie veda pokalbius su kitatikiais, net su tokiais, kurie anksčiau tokių "dialogų" nenorėjo. Jau seniau vyko pokalbiai su R. katalikais, o dabar siekiama to ir su menonitais (tai tie patys, kurie seniau buvo apšaukti "nekrikščionimis" dėl "anabaptistinių" jų įsitikinimų). Kitas opus klausimas yra moterų teisės į kunigystę. Šiuo metu apie tai daug rašoma W. A. R. C. žurnale "The Reformed World" (Reformatų Pasaulis) ir daugiau pasaulietiško turinio laikraštėlyje "Quarterly Update (ketvirtainio priedas). Abu išeina Ženevoje anglų kalba.

Užsiliko įspūdis, kad šioje konferencijoje (kaip ir neviename suvažiavime) buvo nepaprastai daug laiko pašvęsta kalboms apie paruošimą tų labai ilgų rezoliucijų valdžios pareigūnams (klausimas: ar kas nors jas iš tikrųjų skaito?). Neliko laiko pabendrauti su delegatais iš tolimų vietovių. Buvo praleista puiki proga pasisemti gilesnių žinių apie įvairias reformatų Bažnyčias, jų papročius, pažiūras ir ateties užsimojimus. Gal kitame W. A. R. C. suvažiavime bus kitaip?

SEPTYNI ANTSPAUDAI IŠ PASAULIO PABAIGOS

Naujasis Testamentas (ir visas Šv. Raštas) užsibaigia knyga, vadinama "Jono Apreiškimas". Ši pranašysčių knyga kitose kalbose paprastai yra vadinama "Apokalipsis" (iš graikiško žodžio, reiškiančio "atskleisti"). Iš tiesų ji atskleidžia poetiškai aprašytus regėjimus – alegorijas apie žmonijos paskirtį, apie būsimą Dievo Karalystę ir apie mūsų žemiškojo pasaulio pabaigą. Beveik tuoj po jos paskelbimo kalbamoji knyga kėlė krikščionims daug klausimų. Tais laikais buvo keli pasižymėję Jonai (ne vien Kristaus numylėtas mokytinis – buvo ir kitų). Tai gi buvo ginčų dėl šio kūrinio autoriaus, o dar daugiau buvo nesantaikų dėl užslėptos Apreiškimo simbolikos ir tikrosios reikšmės. Dažnai vartojamuose skaitmenyse "trys", "septyni" ar "devyni" glūdi ezoterika. Mistiško žvėrio – slibino pavadinimas keistu numeriu "666" (trys šešiukės!) buvo galvosūkis magikos bei kabalistikos žinovams – ne vien teologams. Per visus krikščionybės amžius iki dabar yra įvairūs aiškinimai Apreiškimo paslapčių, kaip sakysime dėl "nuodėmingojo Babelio valdovo"

"Pasirodė raitelis ant žirgo ir jo vardas buvo Giltinė"

(Gustave Dore - Bible Illustrations)

simbolikos. Įvairios tikybinės grupės arba sektos labai daug dėmesio kreipia į pranašystes apie artėjančią pasaulio galą.

Tokios pranašystės ypatingai išėjo viešumon, kai Amerikos visuomenė buvo sukrėsta išgąstingų įvykių Texas valstijoje 1993 m. pirmoje pusėje. Įvykiai Waco mieste turi sąryšį su Apreiškimo simbolika ir su Septyniais Antspaudais, atskleidžiančiais kelią į pasaulio pabaigą. Vako

tvirtovėje įsitaisė religinių fanatikų sekta, vardu "Branch Davidian" (Dovydo Šaka). Jie laikė sankrovas ginklų, sprogstamųjų medžiagų, narkotikų, be to praktikavo daugpatystę, svetimoteriavimą ir kitoki nepriimtą elgesį. Jie atsisakė klausyti JAV įstatymų ir buvo apsupti valdžios agentų su ginkluotomis pajėgomis ir rimtais karo pabūklais. Sektos vadas atsisakė pasiduoti ir pradėjo valdžios agentams skelbti savo propagandą. Per garsiakalbius ir kitas priemones jis skelbė ateinantį "Pasaulio Galą" pagal Bibliškus tekstus. Pasak spaudos, valdžios pareigūnams dideliai atsibodo iš tvirtovės nuolat girdimas be galo garsus barbinimas vis ta pačia tema – apie Apreiškimą ir apie Septynius Antspaudus bei paskutines pasaulio dienas. *)

Yra ir poezijos, ir alegorijų kitose Šv. Rašto knygoje, bet turbūt Apreiškimas yra iš jų visų sunkiausiai suprantamas. Daugumas protestantų Bažnyčių, kurių praeitis siekia Reformacijos laikus (liuteronai, reformatai ar prebiterijonai ir kt.) kreipia daugiau dėmesio į kitas Biblijos knygas, palikdamos nuošaliai tiksliai Apreiškimo aiškinimus. Tačiau vėliau kilusios krikščioniškos grupės, ypač kraštutinio arba fanatiško pobūdžio sektos (Amerikoje, gal ir Europoje) toms pranašystėms teikia ypatingos svarbos, tarytum rasdamos atsakymus į kone visus savo klausimus toje paskutinėje Šv. Rašto knygoje. Ten įžiūrimas žadėtasis Kristaus Antrasis Atėjimas; paskutinė žmonijos kova; Paskutinis Teismas; ir žinoma pasaulio pabaiga. Nekurie tokie sektantai mažai vertina (ir mažai skaito kitas) Šv. Rašto knygas. Kadangi Apreiškimas sako, kad "prieš galą" būsiančios didžiulės nelaimės, kaip potvyniai, audros, žemės drėbėjimai, ligų epidemijos, karai ir t.t. (ko mūsų laikais yra itin daug), netrūksta pranašų apie (tarmiškai tariant) "svieto pabaigą". Ne vienas toks pranašas (įvairiose Amerikos vietovėse, ir ypač Kalifornijoje) paskelbtam terminui praėjus turėjo aiškintis, kodėl jo skelbiama data nebuvo tiksli . . . ir pasaulis stovi, kaip buvęs.

*) Per 50-ties dienų policijos ir Texas valstijos ginkluotų pajėgų to Klubo apsupimo laiką, iš jų vadovo Koresh'o valdžios institucijų buvo pakartotinai reikalauta geruoju pasiduoti valdžios administraciniams organams. Ir, kai pagaliau visi bandymai likosi be vaisių, iš Washington'o buvo gautas įsakymas Klubą užimti jėga. 51-mos dienos apsupimo rytą jau buvo taip toli. Klubo vadovybė savo pavaldiniams davė įsakymą uždegti pastatą – reiškia gyviems susideginti, nors pats vadovas su keleta jo pagalbininkų suskubo patys nusišauti, kad išvengus tos skaudžios gyviems susideginimo kančios.

Vertėtų pažvelgti į šį sunkiai suprantamą ir labai įdomų kūrinį – Apreiškimą. Regėjimus matė ir juos užrašė Jonas, kartais vadinamas Šventuoju. Čia mėginsime atpasakoti turinį trumpai., kiek galint naudojant Bibliškus išsireiškimus. Taigi, pasirodė Žmogaus Sūnus, rankoje nešąs septynias žvaigždes, vaizduojančias septynias pirmąsias krikščionių bažnyčias (Korintą, Tesaloniką, Laodikėją, Efezą...) Tas, kurs skaisčiame soste sėdėjo, turėjo rankose knygas, arba rankraščių ryšulius, užantspauduotus Septyniais Antspaudais. Ir angelas galingu balsu sušuko: “Kas yra vertas, kad tas knygas atskleistų ir tuos antspaudus nuplėštų?” Dievo Avinėlis, kurs buvo Dovydo Atžala, tada atplėšė tuos antspaudus vieną po kito ir atskleidė paslaptis. Tuomet užgiedojo liaupsės giesmes visi Dievo tvariniai danguje, žemėje, jūroje ir po žeme. Tajam, kurs skaisčiame soste sėdėjo.

Pasirodė raiteliai iš debesų, ant visokių spalvų žirgų, nešini kardo, šaunamojo lanko, pergalės vainiko. Galop iškilo raitelis ant palšo arklio ir jo vardas buvo Giltinė. Jam iš paskos ėjo Pragaras, Karas, Maras ir Mirtis. Tada saulė užtemo; žvaigždės pradėjo kristi iš dangaus; suskamبėjo balsas iš aukštybių: “Kerštas laukia tų, kurie nebijo Dievo ir toliau nuodėmiauja, neatgailaudami savo darbų. Kerštas laukia tų, kurie garbina piktas dvasias ir lenkiasi stabams, darytiems iš vario, sidabro, aukso, medžio ar akmens. Bet Dievo tarnams, pranašams ir šventiesiems bus atlyginta nesibaigiančia malone ir amžinos gyvasties šaltinio vandeniū.” Po to septyni baisūs sloguliai apniko žemę ir sunaikino didelę dalį jos gyventojų.

Iš dangaus pradėjo kristi stambi kruša, sumaišyta su krauju, siera, ir ugnimi. Pasigirdo trimito garsas, ir krito milžiniška žvaigždė, išmūšusi didelio gylio duobę. Toje bedugnėje sužerėjo liepsnos. Pradėjo rūkti tokie tiršti dūmai, kad viskas aptemo ir daugelis žmonių užtroško. Bet išliko nemaža žmonių nė kiek neatgailaujančių. Nežiūrint šių visų baisenybių, jie ir toliau ėjo nuodėmingu keliu ir tęsė vagystes, žmogžudystes, palaistuviavimus ir raganavimus. Pasirodė velniai, burtininkai ir netikri pranašai – žmonių apgavikai, nekurie iš jų didelių ir baisių žvėrių pavidale. Raudonos spalvos septyniagalvis slibinas buvo senas žaltys vardu Šėtonas, didysis pasaulio suvedžiotojas.

Šėtonas kėlė maištą prieš Dievo galybę ir su savo sėbrais surado debesyse mūšio lauką, norėdamas Jį nugalėti. Išėjo į kovą angelų pulkų pulkai ir po didelio mūšio Viešpaties Dievo kariuomenė laimėjo. Maištininkas Šėtonas buvo išmestas iš dangaus ir atsidūrė mūsų žemėje kur jis gundė žmones ir toliau. Betgi paskutinėmis pasaulio dienomis Šėtonas bus surakintas ir kentės nelaisvę tūkstančių tūkstančiais metų. Kartu

*“Angelas parodė Jonui Dievo Karalystę – Naująją Jeruzalę”
(Gustave Dore – Bible Illustrations)*

su Mirtimi ir Pragaru jis bus įmestas į sieros ir liepsnų bedugnę. Po paskutiniojo Teismo į tokią pat duobę bus įmesti ir tokie žmonės, kurių vardai nėra įrašyti į Amžinosios Gyvasties knygas – nuodėmiautojai kurie savo elgesiu rodė, kad jie nėra ištikimi Dievo įskymams. Viskas aprimo – didieji sloguliai pasibaigė – bet pasaulio tautos ir paskiri žmonės riejosi, pykosi ir neklausė Dievo. Jie nesirūpino, kad keršto diena jau buvo

visai arti.

Sujudo žemė milžnišku drebėjimu. Žmonės viens kitam paskelbė karą ir išėjo į paskutinį didžiulį mūšį. Ten žmonija pati save sunaikino tokioje vietoje, kuri (hebrajų kalboje) yra vadinama "Armagedon". Buvo ir kitų ženklų ir stebūklų, bet neįmanoma mums čia visų jų atpasakoti. Knygos rašytojas Jonas galų gale prieina prie savo paskutiniojo regėjimo apie tai kas įvyks mūsų žemiškajam pasauliui pasibaigus. Palikęs visokias nelaimes ir baisenybes, jis piešia idilišką širdį raminantį vaizdą. Tas, kurs sėdėjo skaisčiame soste tarė: "Praėjo visa tai, kas anksčiau buvo. Štai aš viską darau naujai!" Atėjo laikas teisti gyvųjų ir mirusiųjų – įvyko Paskutinis Teismas. Pasaulio vietoje atsirado Dievo Karalystė, pavadinta Naująja Jeruzale. Dangiškas miestas taip nuostabiai švytėjo, kad ten nebuvo reikalingi nei saulės nei mėnulio spinduliai. Ten nebuvo nei mirties, nei skausmo, nei raudojimų. Dievo išrinktiesiems buvo nušluostytos ašaros – jie bus apšviesti dieviškąja šviesa ir viešpataus danguje per amžių amžius.

Galingi Apreiškimo knygos žodžiai be abejo gali paveikti skaitytojo vaizduotę. Visai nenuostabu, kad atsirado tiek daug paskirų, ir kartais šališkų, interpretacijų. Jau nekalbant apie jų pranašiską galią, sukurti vaizdai buvo įkvėpimo šaltiniu visai eilei vėlesnių laikų menininkų, poetų ir literatų. Iš jų tarpo suminėsime vieną tikrai neužmirštamą anglų rašytojo John Milton (1608–1674) poemą "Paradise Lost" (Prarastas Rojus). Tarp kitko tais Anglijos neramiais (civilinio karo) laikais Milton'as savo plunksna narsiai gynė žmogaus sąžinės laisvę. Į senatvę nustojo regėjimo ir sukūrė savo šedevrą, – klasiško masto poemą – būdamas visiškai aklas. Jis diktavo poezijas savo dukrai: galbūt ant jo nusileidusi tamsybė jam padėjo pajauti nuostabius regėjimus. Vienas jo kūrinio svarbesniųjų dalių aprašo Liuciferio (arba Šėtono) ir jo palydovų, kovą su dangaus angelų pulkais. Liuciferis buvo nugalėtas ir už bausmę buvo išmestas iš Rojaus. Lėkdamas vis žemyn per erdvių platybes, jis išvydo tamsoje iš tolo šviečiantį rutulį, kurs žerėjo, lyg krištolas. Tai buvo mūsų žemė! Ten Liuciferio pirmasis uždavinys buvo surasti Adomą ir levą, žmonijos pirmtakūnus, ir juos sugundyti, kad ir jie sulauktų jo likimo – pakliūtų į Visagalio Dievo nemalonę. Nuo tų laikų iki šiandien, kaip sako poetas, Piktoji Dvasia po mūsų žemę vaikščioja, ir taip bus ligi pasaulio pabaigos.

GYVYBĖS NUTRAUKIMAS – MINTYS APIE SAVIŽUDYBĘ

Amžių bėgyje savižudybė yra buvusi ir kategoriškai smerkiama, ir aukštai vertinama kaip heroizmo išraiška. Vakarų pasaulyje, ypač anglosaksų šalyse (Amerikoje ir Anglijoje bei anglų padermės apgyventuose kraštuose) viešpatavo pažiūra, jog gyvybės atėmimas (kad ir savosios) esąs nusikaltimas. Kaip ir dėl žmogžudystės, savižudžiai ir asmenys jiems padedantieji tą žygį įvykdyti, užsitarnavo bausmes. Dažniausia tai buvo surišta su suvaržymu jų teisių užrašyti savo turtą palikuoniams. Tam tikrais atvejais valstybė perimdavo savižudžio turtą. Tokių "drakoniškų" įstatymų pėdsakai išliko beveik iki mūsų laikų ir Anglijoje, ir JAV. Tik 1961 m. Anglijoje buvo atšauktas įstatymas, smerkiantis savižudybę kaip nusikaltimą. Amerikoje, kur 50 valstijų turi atskirus teisinius patvarkymus, žiūrima labai įvairiai į šį klausimą. Bent vienoje valstijoje asmuo, kurs padeda kitam nusižudyti, yra baudžemas taip pat, kaip ir sąmokslininkas žmogžudystės atveju.

Antikinio pasaulio senosios Romos įstatymai, ypač jų civilinės teisės kodeksas, dar ir šiandien skaitomas nuostabiu teisinės galvosenos pasireiškimu. Žinoma, ne viskas šiandien galiotų, kas tais laikais buvo priimta. Ką sakytų modernišką žmogus apie romėnų šeimos sistemą su "Paterfamilias" – visagaliu tėvu, turinčiu gyvybės ir mirties galią ant savo žmonos, vaikų, giminaičių, tarnų ir pavaldinių? Gal kai kam būtų labiau priimtina jų nuostatai dėl savižudybės. Su pagirtina romėniška logika aiškinama, jog save žudyti gali tikrai ne pilno proto (t. y. pamišęs) asmuo. Ergo, jo padaryti teisiniai veiksmai, kaip sakysime testamentas, neturi jokios galios. Taigi, valstybė perima savižudžio turtą. Tokiu būdu, teisininkų manymu, buvo vykusiai užkirstas kelias piliečiams sau pasidaryti galą. Taip buvo Romoje jų kultūros žydėjimo laikais. Pasibaigus iškiliam Imperatoriaus Augusto valdymo laikotarpiui, prasidėjo dekadencijos – nuosmūgio laikai. Pamažu atsileido ir teisiniai, ir doroviniai varžtai. Ne vien valdovai, bet ir eiliniai piliečiai pradėjo gyventi taip laisvai, kad galėjo nebaudžiami patenkinti kone visas savo užgaidas. Asmeninei dorovei susmukus (kaip aiškina ne vienas istorikas) Romos imperija pradėjo eiti žlugimo keliu. (Pažymėtina, kad išsilaikė virš tūkstanties metų, ne taip, kaip kaikurios moderniškų laikų trumpalaikės pasaulio galybės). Visa tai mums svarbu todėl, kad Romos nuosmūgio laikais labai paplito savižudybės ir toks pasielgimas nebesiskaitė kriminalu. Taip buvo daroma dėl įvairiausių priežasčių, pav. patyrus koki

nepasisekimą o ypač pakliuvus į Imperatoriaus nemalonę. (Gera žinoma yra iškrypėlio valdovo Nerono įsakymas literatui – elegantiškų manierų žinovui Petronijui nusižudyti – sau persipjauti gyslas).

Visur, kur tik siekė romėniška pasaulėžiūra, ji padarė savo įtaką. Ankstyvieji krikščionys griežtai smerkė visokią (savanorišką) kūno sužalojimą kaip ir savižudybę. Vienas svarbiausių bažnyčios teoretikų, Šv. Augustinas (IV a. po Kr.) gvildeno šią temą savo rašiniuose. Jo nusistatymas galioja krikščionių galvosenoje ir šiandieną, ypač R. katalikų tarpe. Kraštuose už Vakarų Pasaulio ribų yra kitaip. Daug kur savižudybė surišta su heroizmu ir laikoma pasigirtinu dalyku. Indijoje Bramanų tikėjimo indusai, bent praeityje, labai gerbė žmonos savižudybę savo vyro laidotuvių proga – t. y. jos susideginimą ant laužo. Japonų kultūroje nuo seno yra priimta "Harakiri" – savęs žudymas perpjaunant savo vidurius (kaip būdas nubausti save gyvybės atėmimu). Ypač pagyrimo vertas esąs karys – japonas kurs gindamas Tėvynę šoka į tikros mirties nasrus (kaip buvo su "Kamikaze" lėktuvų personalu II pasaulinio karo metu). Budistų tikėjimo vienuoliai Rytų Azijoje rodė pavyzdį savižudybei, kartais susidegindami patys kokio nors protesto ženklan. O kitur? Kas iš mūsų neatsimena jaunuolio Romo Kalantos susideginimo Kaune dar neseniais žiauriais komunistinės okupacijos laikais?

Niekas gal nenustebs, kad su kitomis tautomis palyginant, aukščiausiu savižudybės procentu pasižymi japonai. Su statistika reikia būti atsargiems – ji nevisada yra patikima. Tokie žiaurūs įvykiai kartais slepiasi nuo pasaulio akių ir nepatenka į statistikos sąrašus. Taip pat sunku pasakyti kokią rolę lošia religinės apystovos (tikėjimas). Kiek religiniai įsitikinimai (jei tokių prisilaikoma), draudžia ar leidžia atimti sau gyvybę, pasakyti labai sunku. Bet atrodo, kad kai kuriuose perdėm R. katalikiškuose kraštuose (Ispanijoje, Airijoje, kai kur Pietų Amerikoje) savižudybių procentas žymiai mažesnis, negu daugiau protestantiškos kultūros kraštuose kaip Danijoje, Švedijoje ar Vokietijoje. Anglosaksų (britų, amerikiečių) kraštuose procentas gal kiek mažesnis, bet užtat yra kitų problemų. Čia pradeda įsigalėti mažamečių jaunuolių (mažiau 21 metų) savižudybės kas anksčiau retai pasitaikydavo.

Kokios galėtų būti savižudybių priežastys? Visi žinome romantiškus pasakojimus apie nusivylimą meilėje (opera "Romeo ir Julija" baigiasi meilužių mirtimi). Praradus pinigus New York Stock Market (biržos) katastrofoje, 1929 m. biznieriai žudėsi šokdami iš dangoraižių langų. Tai aiškūs pavyzdžiai – bet daug kas dar lieka mokslininkų neištirta. Psichologai tiksliai nežino kas veda žmogų prie vienokio ar kitokio sprendimo. Kas jį skatina prie pasiryžimo atimti sau gyvybę? Be moralinių

- filosofinių - religinių įsitikinimų, didelės reikšmės čia turi ir instinktai. Tai vidujiniai emociniai skatinimai eiti vienu ar kitu keliu, žmogaus protui kartais mažai dalyvaujant. Dažnai, tarsi žaibo greitumu mes reaguojame į kokią aplinkybę jos kaip reikiant neapgalvoję. Vienas iš giliausiai išsąkniusių (kaip sako mokslininkai) yra savisaugos instinktas. Apsaugoti savo gyvybę mūsų mokyti nereikia, pav., einant per gatvę vengiame atūžiančios automašinos, bėgame nuo ugnies liepsnų ir kitokių pavojų. Įdomūs yra žinovų tvirtinimai, jog šių laikų civilizuotas žmogus nebeturi gerai išvystytų instinktų ir kartais yra juos visai užslopinęs. Negalime gyventi kaip tie primityvūs (laukiniai) žmonės ir daryti viską kas tik į galvą ateina.

Kaip mėgstama sakyti, juk mes nesame gyvuliai! Gyvendami tvarkingai suorganizuotoje visuomenėje turime suvaldyti savo instinktus. Savo užgaidų tramdymui gi turime dorovinius nurodymus ir teisės nustatytus įstatymus (kai kurių manymu, įstatymai esą "Dorovės Minimumas"). Ilgainiui visai gali būti, kad instinktai, kaip savisaugos impulsas, po truputį atrofuojasi. Neįvertindami gyvybės dovanos, tūkstančių tūkstančiai žudo save narkotikais ar kt. nuodais. Statymas savo gyvybės į pavojų, kad ir kilniausiais sumetimais, ne visad yra heroizmas... gal kartais per daug lengvabūdiškai žiūrima į mirties pavojų. Iš viso to gal būt seka - o gal būt ir ne - (tegu pasako kas geriau žino) priežastis, kodėl mūsų laikais yra taip paplitę gyvybės atėmimo reiškiniai.

Šiuo metu mūsų padangėse plačiai diskutuojami tūlo JAV medicinos gydytojo žygiai savo pacientų gyvybės atėmime. Stebėtina, kad yra tokių, kurie tą pasibaisėtinos galios daktarą (su atatinkamai pasibaisėtina pavarde) labai giria ir kaip sakant "kelia ant šakių". Dr. Jack Kevo-rian, nebodamas savo valstijos (Michigan) ar kitokių įstatymų jau yra pasiuntęs arti 20-ties ligonių į amžinybę. Jis naudoja savo paties išradimą - žudymo mašiną ir sakosi praktikuojas "eutanaziją". Plačiame pasaulyje (sakysime Vakarų kraštuose kaip Šveicarija ir Olandija) vis labiau plinta įstatymai, leidžią gydytojams atiminėti gyvybę. Michigan'o įstatymai įsakmiai to nedraudžia, taigi šis gydytojas be baimės žiūri į ateitį ir savo šėtoniškais darbais didžiuojasi. Kokie yra tikrieji faktai - sunku spręsti. Anot straipsnių spaudoje, "seneliai ir senutės patys prašo daktaro, kad jiems galą padarytų". Ar tie prašymai tikrai savanoriški? Ar iš tokių žudynių daktaras susilaukia piniginio ar kitokio pelno, viešai nekalbama ir lieka neaišku.

Galvoti galima visaip, bet beveik visi mums žinomi medicinos žinovai, o ypač gydytojai, griežtai pasisako už gyvybės atėmimą. Nuo amžių

amžinųjų dauguma gydytojų duoda priesaiką gelbėti ligonį net jei tai pareikalautų jų asmeniško pasiaukojimo. Tai Hipokrato Priesaika, išlikusi šios medicinos gydytojo raštuose (jis gyveno Graikijoje IV a. Pr. Kr.). Jo žodžiai turi didelės reikšmės ir šiandien. Priesaikos žodžiai (tarp kitko) sako, kad gydytojas, nors ir būtų prašomas, ligoniui niekada neduos nuodų – ir ypač neduos moterims priemonių abortams daryti. Gydytojas niekada nesulaužys jam duoto pasitikėjimo ir neišduos ligonio paslapčių.

Nuo Hipokrato laikų praėjo daug šimtmečių. Visokie naujoviški vaistai (patentuoti ir nepatentuoti) pasipylė kaip iš gausybės rago. Sunku atskirti kas nuodas ir kas ne. Kompiuterio amžius įgalino gydytoją plačiai paskleisti žinias, surinktas apie ligonį. Tačiau nežiūrint viso to iš antikinio pasaulio dar dvelkia šio graikų gydytojo idealistinis nusistatymas. Su Hipokrato Priesaika mums teko (kaip sakant) susidurti asmeniškai prieš keliasdešimt metų. New York'o mieste buvo Columbia University baigimo iškilmės. Virš 300 medicinos fakulteto graduantų, pasirėdę akademiniais rūbais ir kepurėmis, atsistojo ir garsiai vienu balsu deklamavo priesaikos žodžius. Tai padarė neužmirštamą įspūdį ir tur būt visam laikui paveikė mūsų nusistatymą gyvybės ir mirties klausimais.

Irena Jašinskaitė

VĖL ŠVIESA

*Ne! Šitokios šviesos dar nemačiau!
Šviesa danguj, šviesa stikliniam vandeny,
Šviesa praeivių veiduose, šviesa many –
Kas valandą ji vis arčiau.*

*Kas rytą – klausimai nauji,
Kas vakarą – nauji atsakymai.
Kartojas juosta tamsi ir šviesi –
Didysis nepakeičiamas įstatymas.*

*****

ŽMOGAUS SIEKIMAS

*Blaškomas istorijos ir paveldėjimo vėjų, vidinės ir išorinės kaltės
bei atsakomybės jausmo, žmogus visvien ieško naujų vertybių, bando
pats daryti etinius sprendimus ir įtaigoti savo brolių ir seserį, kad sektų
jo pavyzdžiu, vis siekdamas šviesos tamsoje, šilumos lediniam šalty.*

Dr. Violeta Kelertienė

“DAINUOJANTI REVOLIUCIJA“

KOVO 11-ją minint, tenka susimąstyti apie nuostabią kraujo aukos paslaptį: kad išlaisvinti žmoniją iš nuodėmių vergijos – reikėjo net paties Dievo aukos ant kryžiaus; kad Vasario 16-sios laisvė būtų apginta – reikėjo nemažos kraujo aukos: žuvo 2, 000 Lietuvos karių; po Antrojo pasaulinio karo, kad apsaugoti Lietuvą nuo masinės kolonizacijos, teko prarasti net 25, 000 lietuvių partizanų (Lietuvos aidas Nr. 31, 1993. 02. 18, Vilnius).

Jei šiandieną Vilniuje, karaliaus Gedimino bokšte plevėsuoja mūsų trispalvė, jei šiandieną galime laisvi džiaugtis KOVO 11-ja, ačiū KRUVINOJO SEKMADIENIO didvyriams! Ačiū SAUSIO 13-sios žuvusiems herojams!

Kaip matome, neužtenka laisvę paskelbti deklaracijos aktu; tenka ją ginti, nepaisant aukų.

Aną sausio mėnesio 13-tosios naktį beginklė Lietuva, apsišarvavusi malda ir daina, drįso savo nuogomis krūtinėmis pastoti kelią okupanto tankams!

Aną naktį, stebint visam pasauliui, Lietuva išlaikė laisvės egzaminą. Lietuviai laisvė brangesnė už gyvybę!

Įdomu, kad pasaulis, pagarbiai įvertindamas šias šaunias lietuvių pastangas, mūsų tautiečių žygį pavadino originaliu DAINUOJANČIOS REVOLIUCIJOS vardu!

Kai visa žmonija žvelgė į Lietuvos pastangas su nuostaba ir pagarba tai Maskva priešingai – stengėsi pasauliui patiekti klaidingą vaizdą. Esą, tas nemalonus įvykis Vilniuje – tai tebuvęs vos kelių valandų spontaniškas išsišokimas tamsios minios, kuri laužo konstitucinę tvarką...

Pažvelkime į šį Maskvos klastingą melą iš arčiau. Susipažinkime su detalėmis, nes jos aiškiai demaskuoja Maskvos melą ir atskleidžia tikruosius jos planus!

1990-tais metais kovo 11-tą Lietuvai paskelbus savo laisvės atstatymą, Maskva penkis mėnesius mąstė, kaip tą Lietuvos laisvę užgniaužti. O po to, dar penkis mėnesius jau konkrečiai ruošėsi kaip savo kėsą realizuoti.

Šį nelemtą darbą Kremlius pradėjo 1990-tų metų rugpiūčio 29 dieną, talkinant Lietuvos išdavikui M. Burokevičiui (g. 1920. 10. 07; žiūr. “Nezavi simaja gazeta, 1991. 01. 29).

Žinomas politikas E. Ševerdnadzė, nepritardamas M. Gorbačiovo an-

tidemokratiškiems kėslams, kai iki kraujo praliejimo Vilniuje buvo likę 24 dienos, oficialiai pasitraukė iš valdžios gruodžio 20-tą.

Tą pačią gruodžio 20-tą iš Pabaltijo į Maskvą buvo pašauktas gen. V. Ačialov'as būti Sovietų Sąjungos apsaugos ministro pavaduotoju, eiti "specialių reikalų" pareigas . . .

Jo vieton į Pabaltijį buvo nusiųstas gen. Gračev'as, kuris dabar yra Rusijos Apsaugos ministras. Gen. Gračev'as, atvykęs į Pabaltijį ir iš arčiau susipažinęs su Maskvos planuojamais kėslais, savo vadovybei pranešė, jog jo daliniai netarnaus politiniams tikslams. Už tokį pranešimą gen. Gračev'as tapo atsauktas Maskvon, o į Pabaltijį grįžo minėtas "specialių reikalų" gen. V. Ačialov'as. Į Vilnių jis atvyko vieną parą prieš kraujo praliejimą. Čia jis buvo desantininkų vyriausias vadas.

Kaip matome, faktai liudija, kad SAUSIO TRYLIKTOŠIOS KRUVINASIS SEKMADIENIS Vilniuje nebuvo spontaniška vienos nakties netikėta avantiūra. Tai buvo iš anksto suplanuota ir sistemingai vykdoma Maskvos agresija, kurią konkrečiai realizuoti ji pradėjo 1991-mų metų sausio mėnesio pradžioje.

Ivykiai dėstėsi sekančiai:

1991 metų sausio 7-toji, pirmadienis – už 6 parų liesis kraujas Vilniuje.

Pabaltijo sovietų karinės apygardos vadas gen. F. Kuzmin'as pranešė Lietuvai, jog Sovietų Sąjungos gynybos ministras Dimitri Jazov'as siunčia į Pabaltijį kelias specialios paskirties desantininkų divizijas neva užtikrinti jaunuolių šaukimą į Raudonąją Armiją. Esą, nedrausmingi pabaltiečiai vengia karinės tarnybos, dezertyruoja, tuo nusikalsta sovietinei konstitucijai.

Maskvos sukta propaganda rado Vakaruose žmonių, kurie pritarė, jog visgi Konstitucija privalo būti gerbiama! Gaila, tie asmenys neturėjo sveikos nuovokos, kad okupanto konstitucija Lietuvai negalioja! Okupantas neturi jokios teisės reikalauti, kad Lietuvos Respublikos jaunimas eitų tarnauti svetimoje armijoje! Juk nei belgai, olandai ar prancūzai neturėjo prievolės stoti okupantų vokiečių kariuomenėn. Tokios prievolės neturime ir mes! Įdomu, kaip generolas Washington būtų reagavęs, jei kas 1787 metais būtų jį užklausęs: "Kodėl Tamsta nesilaikais Londono konstitucijos?!"

Įsidėmėtina: melu prisidengusi Maskva tikrumoje siunčia savo specialiai paruoštus desantininkus ne naujokų gaudyti, o Lietuvos laisvę užgniaužti . .

Sausio 8-ji, antradienis

Į Lietuvą atvyksta ne tik minėti sovietų desantininkai, bet ir pats Sovietų Sąjungos KGB viršininkas VLADIMIR KRIUČKOV'as! Įdomu, kad jis už septynių mėnesių bus vienas iš pagrindinių organizatorių pučo Rusijoje. Kaip žinome, tas perversmas ten nepavyko. Kriučkov'as buvo Jelcino suimtas, tardytas. Dabar jis yra Rusijos parlamento narys bei antrojo Rusijos komunistų suvažiavimo, įvykusio šį vasario mėn., organizatorius.

Grįžkime prie savo temos. Aną sausio 8-tąją, tai yra – penkias dienas prieš kraujo praliejimą, Vilniun, kartu su Kriučkov'u, prigužėjo daugiau Maskvos aukštų pareigūnų, pvz. Sovietų Sąjungos Gynybos ministro pavaduotojas gen. V. Varenikov'as, G. Janajev'a, J. Ligačov'as ir kiti.

Sausio 9–ji, trečiadienis

Vilniuje sovietų šarvuočiai ir karinės mašinos su ginkluotais desantininkais jau manevruoja prie Spaudos rūmų ir TV bokšto.

Sausio 10–ji, ketvirtadienis

Sovietų Sąjunga patvirtino žinias apie desantininkų telkimą Pabaltijo šalyse.

Vilniuje pastebimas didesnis kariuomenės judėjimas.

Tūkstančiai beginklių lietuvių renkasi budėti dieną ir naktį prie Lietuvos Parlamento rūmų.

DĖMESIO: gautas M. Gorbačiovo **ultimatumas!** Jis kaltina Lietuvos Respublikos Aukščiausiąją Tarybą siekimu atkurti buržuazinę santvarką. Maskva reikalauja atšaukti visus antikomunistinius aktus.

Tuo tarpu, okupacinė kariuomenė Vilniuje įsirengė nuolatiniams ryšiams palaikyti su Maskva kosminės komunikacijos punktą.

Sausio 11–ji, penktadienis

Maskvai tarnaujantis komunistas Bronius Jermalavičius (g. 1921. 12. 27) skelbia, kad jau yra sudarytas "Nacionalinis gelbėjimo komitetas", kuris imasi atsakomybę už Lietuvos Respublikos likimą.

Nuo dabar įvykių raida ima spartėti:

11: 30 val. ryto Alytuje sovietai užėmė Krašto apsaugos patalpas, o Vilniuje vidudienį prieš dvyliktą prasidėjo kariniai manevrai; desantininkai užėmė Krašto apsaugos rūmus; ligoninėse atsiralo sužeistų lietuvių. Dienos dvyliktą valandą, naudojant tankus ir šarvuočius, desantininkai užgrobė Spaudos rūmus; sužeistųjų skaičius gausėja, aukos ne vien vyrai, bet ir moterys. 12: 30 val. Šiauliuose užimamas Krašto apsaugos pastatas, o Vilniuje sovietų tankas smogė į sunkvežimį, sužeidė vairuotoją. 1: 00 val. dieną Kaune buvo užgrobta vairuotojų mokykla. 1:30 val. V. Landsbergis telefonuoja M. Gorbačiov'ui, bet pokalbis neįvyks,

nes rusas pietauja . . . 4: 30 val. iš pietryčių į Vilnių atrieda 50 tankų, o iš Panemunės į sostinę keliasi karinių mašinų ešelonas. Po pietų 4: 40 val. Lietuvos Pasienio reikalų ministras perskaitė notą Sovietų Užsienio reikalų ministrui. 6: 00 val. vakare Vilniuje užgrobiamas net Medžiotojų pastatas. 9: 00 val. vakare užgrobiamas Nemenčinės TV retransliacijos centras, esantis nuo Vilniaus šiaurės rytuose. 11: 30 val. naktį Vilniuje užgrobiamas geležinkelio mazgas; traukinių eismas paralyžuotas.

Sausio 12–ji, šeštadienis

Sovietų desantininkams vadovauti į Vilnių atvyko Sovietų Sąjungos Gynybos ministro pavaduotojas gen. V. Ačiakov'as.

Naktį, nuo pusės antros, Vilniaus gatvėse gyvėja šarvuočių ir karinio transporto eismas. Antrą valandą nakties sovietai apsupo ypatingos paskirties lietuvių policijos dalinį, kurio 32 darbuotojai perėjo priešų pusėn. Ankstų rytą, pusė penkių, sovietai puola lietuvių Policijos akademią.

Esant tokiai įtampai, V. Landsbergis net tris kartus bandė telefonu susisiekti su M. Gorbaciov'u, bet maskolis nerado reikalo kalbėtis . . .

Vidudienį, nuo antros valandos tūkstančiai lietuvių budi prie Parlamento, prie Televizijos komiteto, prie TV bokšto, prie tarpmiestinės telefonų stoties.

10: 00 val. naktį V. Landsbergis per TV ir radiją kviečia lietuvius ginti Vyriausybės pastatus. Esama kritiška situacija priminė 1336 metų didvyriškus PILĖNUS ir jų heroišką vadą MARGĮ.

11: 00 val. nakties Jermalavičiaus "nacionalinis gelbėjimo komitetas", instruktuojamas pulkininko Surupov'o, deklaruoja, jog į savo rankas perima visą valdžią Lietuvoje.

12: 00 val. nakties, iš šeštadienio į sekmadienį, Jermalavičiaus komitetas kreipėsi į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą, reikalaujamas jos atsi-statydinimo. Jermalavičius nori perimti Radio ir Televizijos pastatus.

Sausio 13–ji, KRUVINASIS SEKMADIENIS

Nors ir vidurnaktis, nors ir šalta žiema – tūkstančiai lietuvių budi! Įsidėmėtina: tiek Stalinas, tiek ir jo pasekėjai savo visokias avantiūras vykdo dažniausia naktį, kaip kad elgiasi dauguma kriminalistų.

2: 00 val. nakties, sovietų desantininkai pradeda ataką. Jie puola ir žudo beginklius civilius lietuvius. Tankų artilerijai gaudžiant, automatų šūviams aidint, jie užėmė Radio ir TV pastatus, užėmė TV bokštą. Šio puolimo metu desantininkai nužudė 16 lietuvių, jų tarpe vieną moterį. Viso buvo sužeista 700 asmenų, iš jų vyrų 500, o moterų 198–nios. Iš žuvusių – amžiumi vyriausias buvo 53 metų vyras, o du jauniausi po 17

metų. Žuvusios merginos amžius 25 metai. Visų žuvusių amžiaus vidurkis 30 metų. Įsidėmėtina: ši žuvusių lietuvių karta buvo gimusi ir augusi sovietinėje santvarkoje. Lietuviams laidojant žuvusius, sovietai savo kariams dalino medalius. . . Už Vilniuje pralieta lietuvių kraują aukščiausią ordiną gavo kapitonas Gerikov'as. Žemesni ordinais teko dviems majorams: Komisajov'ui ir Pančenkov'ui. Medalius gavo keliolika karių. Visiems sovietų "herojams" garbės žymenius prie krūtinės prisegė pats genolas Ačialov'as.

Kas dėjosi anuomet Vilniuje, okupantui jėga užgrobęs TV bokštą?

KRUVINOJO SEKMADIENIO rytmečiui išaušus, Vilniaus gatvėse važinėjo sovietų tankai ir militarinės mašinos. Iš jų per garsiakalbius skardėjo melas. Tam iš anksto buvo paruoštos magnetofono juostos. Buvo skelbiama, kad Lietuvos valdžią jau perėmė Jermalavičius, o Vilniaus miesto komendantu esąs paskirtas sovietų generolas majoras Uschopčik'as

Nežiūrint kruvino desantininkų brutalumo, nežiūrint Maskvos jėgos demonstravimo, nežiūrint Vilniaus gatvėse per garsiakalbius aidinčio klastingo melo – lietuviai nepakriko!

Virš Lietuvos Parlamento rūmų tebeplevė savo Lietuvos trispalvė vėliava!

Mirtino pavojaus valandomis, Lietuvos Aukščiausioji Taryba herojiškai laisvės principą vertino labjau, negu savo gyvybę!

Ties Parlamento durimis tik vienas VYTIS laikė iškėlęs kardą virš beginklės patrijotų masės, kuri nuogomis krūtinėmis ir aidinčia daina drąsiai gaubė paskutinį Lietuvos laisvės avangardą – Palamentą!

Nuostabu, kad tūkstantinės lietuvių masės nepasidavė Maskvos sukčiai provokacijai – nekėlė riaušių, nedegino tankų ar pastatų, nedaužė langų, nemėtė plytų ar akmenų. Lietuviai pasirodė pasauliui kaip sąmoninga ir santuri, kaip kantri ir kultūringa tauta!

Nežiūrint žiemos šalčio, nemigo naktų ir poilsio stokos, nežiūrint milžiniškos dvasinės įtampos, Lietuvos valdžios vyrai buvo vieningi, budrūs ir veiksmingi! Matydami agresoriaus aiškų tikslą likviduoti mūsų Respublikos teisėtos valdžios egzistenciją, netikrumo valandai grąšinant, buvo pasiruošę perleisti valdžios tęstinumą Lietuvos exilinei vyriausybei užsienyje.

Buvo darbuojamasi ir diplomatinėje srityje. Tą patį KUVINĄJĮ SEKMADIENĮ iš Talino Pabaltijo valstybės vieningai kreipėsi į Jungtinių Tautų Sekretorių. Rekšminga, kad po šiuo dokumentu pasirašė ne vien Lietuvos, Latvijos ir Estijos Aukščiausių Tarybų Pirmininkai, bet ir Rusijos Aukščiausios Tarybos Pirminikas B. Jelcin'as. Jis sausio 13-tą dieną

taipgi kreipėsi viešai į visus Sovietų Sąjungos karius, ragindamas juos netarnauti tamsioms reakcijos jėgoms.

Tą pačią sausio 13-tą dieną Maskvos agresiją Vilniuje pasmerkė Gudija – pirmoji šalis iš Rytų.

Sausio 14-ji, pirmadienis

Pirmoji diena po KRUVINOJO SEKMADIENIO.

Kokia buvo Vakarų pasaulio reakcija tą **pirmadienį**? Kas pirmieji drįso stoti Lietuvos pusėn, smerkiant Maskvos kruviną smurtą!?

Pirmoji Lietuvos draugė buvo DANIJĄ! Po jos tuojau sekė ŠVEDIJA, ISLANDIJA, NORVEGIJA, SUOMIJA, GRENLANDIJA!

Pirmadienį reagavo ir NATO atstovai Briuselyje!

Po tokios skubios ir greitos reakcijos Vakaruose, kaip jautėsi nusi-kaltė Maskva?!

Lietuvos Parlamentui garbingai tebeegzistuojant, ir Vakarų spaudimui augant, Maskvoje įvyko posūkis. . . Palūžo Kremliaus agresyvumas! Iš begėdiškos ofensyvos teko jai pereiti į defensyvą. Sovietų Sąjungos Vidaus reikalų ministras B. Pugo rado reikalą pasauliui pareikšti, jog nei Gorbačiovas ir nei Sovietų Sąjungos Gynybos ministras Jazov'as neįsakė šaudyti į beginklius žmones Vilniuje.

Tai vėl naujas Maskvos melas! Nėra jokios abejonės: Maskva, ypač po Gorbačiovo ultimatumo, pilnai žinojo, ko ji siunčia į Lietuvą specialios paskirties desantininkus.

Lietuvos Aukščiausioji Taryba nedelsdama, jau pirmadienį paskelbė, kad Jermalavičiaus "nacionalinis gelbėjimo komitetas" buvo įkurtas neteisėtai, jo veikla yra nusikalstanti, dirbanti kartu su svetimos valstybės ginkluotomis pajėgomis, todėl už visa tai atsakys teisme pagal Lietuvos Respublikos įstatymus!

Kyla klausimas: Kodėl Maskva sustojo pusiaukelyje? Juk paskutinis žingsnis jai buvo likęs – LIETUVOS PARLAMENTAS. Kokios priežastys sustabdė Maskvą tą paskutinį lemiantį žingsnį žengt?

Priežasčių buvo kelios:

Pirmiausia – Lietuvos Aukščiausioji Taryba nenusilenkė šantažui, nekrito panikon, bet buvo herojiškai drąsi, budri ir ryžtinga!

Antra – beginklių žmonių masėms dengiant Parlamentą, Maskva jau nebedrįso savo rankų toliau kruvinti. Lietuvių vienybė ir drąsa stebino pasaulį

Trečia – pačios Rusijos inteligentija ir dvasiškija gėdinosi savo kariuomenės "žygdarbių".

Ketvirta – Lietuvos įvairių pareigūnų užmegsti platūs draugiški ry-

šiai su Vakarais gelbėjo padėčiai. Nors daugelis iš mūsų tų pareigūnų gausias išvykas į užsienį smerkia, bet, kaip matome, jos didžiai patar-
navo Lietuvai bėdos valandose.

Penkta – Maskva turėjo skaitytis su pasaulio opinija, kuri nedvejo-
dama ir, svarbiausia, nedelsdama smerkė Maskvos agresiją. O tuo pačiu
metu džiaugėsi ir sveikino DAINUOJANČIĄ REVOLIUCIJĄ Lietuvoje!

Ši DAINUOJANTI REVOLIUCIJA liudijo seną tiesą, jog PLUNKSNA, ŽO-
DIS ir DAINA yra galingesni už KARDĄ!

Šią seną tiesą Maskva puikiai žinojo, todėl ponas Gorbačiov'as pir-
miausia ir siekė savo desantininkais Lietuvoje užgniaužti laisvą spaudą,
radiją, televiziją. Bet jis neturėjo jėgų užgniaužti lietuvių maldos, lietu-
vių giesmės ir dainos: "DIEVE VISAGALI, saugok mūsų šalį!"

Ir įvyko stebuklas !!! Kruvinasis agresorius staiga rezignavo...
palikdamas Lietuvos Parlamentą ramybėje.

Tokių stebuklų žmonijos istorijoje buvo nedaug. Paminėsiu kelis.

Stebuklingą dainos galybę žinojo graikų didvyris Odisėjas bei jo lai-
vo visa įgula!

Kas išgelbėjo priešų apgultą miegantį Romos miestą, jei ne "dainuo-
jančios" žąsys...

Izraelitams besimeldžiant ir begiedant sugriuvo priešo tvirtovės sto-
ros mūro sienos Jerike! (Jošuos 6: 20; Heb. 11: 30).

Kalėjime apaštalui Povilui su draugais besimeldžiant ir begiedant į-
vyko stebuklas: sudrebėjo žemė, suvirpėjo kalėjimo pastatai, nuo rankų
ir kojų nukrito grandinės, užrakinti vartai atsivėrė, kelias laisvėn tapo
atviras! (Apd 16: 25–34).

Arba prisiminkime Atilą! Garsusis hunų vadas, vadinamas "Dievo
Rykštė", kardų švaistėsi Europoje nuo Volgos krantų iki dabartinės
Prancūzijos ribų. Jau buvo beužimas ir Romos miestą. Pasiruošęs kauty-
nėms, vietoje ginkluotų romėnų, jis išvydo ateinančią baltai apsirengu-
sių jaunikaičių procesiją, angeliškai giedančių religines giesmes... Ne-
girdėto-neregėto vaizdo pritrenktas, Atila ir jo kariai prarado kovos
dvasią ir iš mūšio lauko pasitraukė. Tai įvyko 452 metais, popiežiaus Le-
ono I (440–461) laikais. Po to įvykio praslinkus 24-iems metams, Europo-
je prasidėjo Viduramžiai (476m.).

Grižkime vėl į Vilnių.

Sausio 15–ji, antradienis

KRUVINOJO SEKMADIENIO Maskvos agresiją pasmerkė Moldava, Ka-
zanė, Gruzija, Kirgizija, Vokietija, Kanada, ir Maskvos bei Leningrado
liaudies deputatų tarybos.

Pagaliau atsiliepė ir prezidentas G. Bush'as, pasmerkdamas sovietų akciją kaip nepateisinamą, o pabaltiečius pagyrė už drąsą, orumą, nuosaikumą. Atsiliepė ir jo draugas Gorbačiov'as; jis melagingai teisinosi, jog karinė akcija Vilniuje tebuvo vietinės iniciatyvos prasiveržimas.

Sausio 16–ji, trečiadienis

Maskvos veiksmus Vilniuje pasmerkė Ukraina, Čekoslovakija, Australija, Anglija. JAV–bių Kongresas rezoliucijos formoje “kaltina prezidentą Bush'ą nusigrėžimu nuo pabaltiečių, kai jų šalyse savivaliauja sovietų daliniai”; Amerikos Senatas ir Kongreso nariai piktinasi sovietų veiksmais Lietuvoje!

Sausio 17–ji, ketvirtadienis

Už Lieruvą Austrijos Vienoje pasisakė Čekoslovakija, Vengrija, Lenkija, Austrija, Šveicarija ir Švedija.

Sausio 18–ji, penktadienis

Už Lietuvą pasisakė Rusijos intelektualai.

Idomu, kokia buvo VATIKANO laikysena?!

Popiežius Jonas Paulius II dėl Lietuvos reikalų reagavo nedelsdamas. Jis atsiliepė tą patį KRUVINAJĮ SEKMADIENĮ. Gaila, jis pasitenkino prabilti tik lenkų vietiniame laikraštyje “Życie Warszawy”. Čia jis kreipėsi ne į pasaulio sąžinę, ne į patį agresorių, o tik į Lietuvos kardinolą. Gi už poros dienų – trečiadienį dėl Irako reikalų Popiežius viešai kreipėsi tiesiai į patį Bush'ą ir Husein'ą. Tą pranešė Vatikano radijas sausio 16. Gi sausio 18, penktadienį, Vatikano radijas pranešė, jog Popiežius išsiuntė privatų laišką Latvijos kardinolui.

Apmąstymą baigiant, prie kokių išvadų prieiname?

Kaip girdėjome, žmonijos istorijoje yra atžymėti vos keli dainos arba giesmės stebuklai. Reikia tikėtis, kad žmonija neužmirš stebuklo Vilniuje! Čia beginkliai žmonės savo daina ir giesme ne tik pastojo kelią agresijai, bet sudrebino pačią Kremliaus tvirtovę! Lietuviai davė pirmąjį impulsą sovietinės–komunistinės–ateistinės imperijos griūčiai! Tuo Lietuva pasitarnavo ne vien sau, bet ir visai žmonijai!

AMERIKOS PRESBYTERIJONAI APLANKYS REFORMATŲ PARAPIJAS LIETUVOJE

1993 m. rugpiūčio mėn. nuo 12 iki 29 dienos į Lietuvą atvyks trys kunigai iš Austin, Texas, JAV, susipažinti ir susitikti su ev. reformatų parapijiečiais. Žada aplankyti visas devynias parapijas; aplankymo dienos bus paskelbtos parapijose.

Visi trys atstovauja Misijos Presbyteriją ("Mission Presbytery"), kuri spalio mėn. 1992 m. priėmė draugystės ir bendradarbiavimo planą su Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia. Presbyterijonų Bažnyčia JAV sudaro 16 sinodų ir 171 presbyterijas; beveik 3 milijonus narių 11,537 bažnyčiose. Misijos Presbyterijoje, Texas valstijoje, yra 157 bažnyčios. Amerikos presbyterijonai paėmė savo vardą iš Škotijos kalvinistų; jie yra *reformatai* tikėjimo ir tvarkos atžvilgiu.

Svečiai kunigai yra dr. Donald Bobb, kuris lankė sinodą Biržuose 1992 m.; dr. David Evans ir dr. Charles Mendenhall.

Dr. Bobb

Kun. *Bobb* baigė teologijos mokslą Union Teologijos Seminarijoje Richmond, Virginia, Filosofijos daktarata gavo Texas universitete, Afrikos literatūros srityje. Užaugo Turkijoje, kur jo tėvai, amerikiečiai, buvo mokytojai. Jis buvo misijonierius Zaire respublikoje 1953–70 m.; moka prancūzų ir keletą Afrikos kalbų. Daug yra dirbęs jaunimo ir tarpkonfesinėse srityse. Šiuo metu yra Hyde Park Presbyterijonų bažnyčios kunigas Austine. Vedęs, turi 5 vaikus ir 13 anukų. Kaip daugelis Lietuvoje jau žino, kun. Bobb yra gabus pianistas ir vargonininkas.

Dr. Evans

Kun. *Evans* yra baigęs Princeton'o Seminariją; daktarata gavo McCormick seminarijoje. Virš 20 metų yra tarnavęs bažnyčiai. Jo specialybė yra įkurti naujas parapijas ir paruošti sekmdienio mokyklas ir tikybės mokytojus. 1978 m. įsteigė "Shepherd of the Hills" ("Kalnų Ganytojo") bažnyčia, kur ir dabar kunigauja, ir kur dabar yra virš 400 narių. Jo žmona, Linda, lydėjo šešias ekumenines ekskursijas į buvusią Sovietų Sąjungą. Turi du vaikus.

Dr. Mendenhall

Kun. *Mendenhall* baigė teologijos mokslą Union seminarijoje, kur gavo Biblijos studijų daktaro laipsnį. Antrą daktarą (filosofijoje) gavo iš Claremont Teologijos Akademijos (Kalifornijoje). Jis yra profesionalus patarėjas ir terapistas, ir yra vadovavęs "Good Samaritan" ("Gerasis Samarietis") klinikai, Austine. Jis tarnavo keturioms parapijoms. Su savo žmona, Laura, kuri taip pat yra kunige ordinuota, dirbo Zaire, Afrikoje. Turi du vaikus.

Į seminarus (susitikimus) visų pirma yra kviečiami parapijos tarybos nariai, seniūnai, sekmadienio mokyklos mokytojai ir jaunimo vadovai. Bet kiekvienas parapijos narys yra mielai kviečiamas dalyvauti.

Bus svarstomas reformatų identiškumas: "Kas yra krikščionis? Kas yra reformatas krikščionis?" Bus diskutuojamas atsakymas į antrąjį klausimą Heidelbergo katekizme, taip pat tema "vienas Viešpats, vienas tikėjimas ir vienas krikštas". Bus progų paklausti netiktai apie Bažnyčios tikėjimo pagrindą, bet ir taip pat apie jos tvarką ir santykius su kitais tikinčiaisiais.

Delegaciją lydės Jonas ir Karolina GyLIAI, taip pat iš Austino, Texas, JAV. Ponas Gylys, gimęs Amerikoje, daug kartų yra aplankęs Lietuvą; praeitais metais čia tarnavo tris mėnesius. Ponia Gylienė aplankė Lietuvą 1991 metais. Jonas Gylys yra Presbyterijonų Bažnyčios atstovas, įgaliotas pagal ev. reformatų parapijų Lietuvoje pageidavimą, pamokslauti ir atlikti kitas liturgines pareigas.

Carol ir John Gillies, delegacijos vadovai

John Gillies

HERITAGE *)

*Reprinted with kind permission of the Author from
NEWS of the Presbyterian Church USA, Texas Synod Edi-
tion, March, 1993.*

Mission Presbytery at its October, 1992 meeting voted to enter into an international partnership with the Evangelical Reformed Church of Lithuania, it is hoped that this partnership will begin next summer with the leadership development workshop.

Preliminary discussions were held last summer with the synod of the Lithuanian church by the Rev. Donald Boob, Hyde Park Church, Austin, and me.

The Evangelical Reformed Church of Lithuania is, of course, part of our Presbyterian family, and is one of its oldest members. It was established during the lifetime of John Calvin, in 1553, and is actually older than the Church of Scotland.

Lithuania was the last European nation to officially adopt Christianity (1387) and although it remains predominantly Roman Catholic (80%), the Reformed church at one time had more than 100 parishes.

Today it has only nine parishes which are served by only two pastors. In this post-Soviet period, all Christians have a marvelous opportunity to proclaim the Good News to people who are searching for meaning in their lives. Amid the many "voices" from East and West now heard in this Baltic republic, the Evangelical Reformed Church is experiencing new growth. Youth groups and confirmation classes are flourishing. I was privileged to prepare class of 13 young people, whose ages ranged from 14 to 24.

However, the Soviet (and communist) legacy has created serious problems for the Lithuanian Reformed Church. Its constitution was lost and it has no Book of Order. It does have the Heidelberg Catechism but is just now again translating the Second Helvetic Confession which had been one of its historic documents. Thus, the church is struggling to rediscover its faith identity, as well as the purpose and value of governing bodies. Next summer's proposed leadership workshop is intended to strengthen the church for its mission and ministry.

Five young people feel that God is calling them to some form of professional church ministry. Theological education is again available in Lithuania, thanks to Lutheran and Canadian Mennonite initiatives. The need for trained clergy is acute but will not be quickly met. Thus as a co-

uncommissioned lay pastor I have a special interest in enabling other lay persons to witness and serve. As a mission volunteer this past summer, I was able to preach and sing throughout Lithuania, to teach a month-long Bible course in a summer institute, and assist in two high school youth camps.

(My father was born in Lithuania and I lived there from 1937-40. Last summer was my fourth post-war visit. I speak Lithuanian. The language is neither Slavik nor German. The Latin alphabet is used.)

Lithuanian Reformed Christians are challenged by more than lea-

Thirteen young people were confirmed at the Vilnius church in July of 1992. On the far right is pastor Julius Norvila, one of the two pastors servicing nine parishes in Lithuania (he is also a member of the central committee of the World Alliance of Reformed Churches). To his right is the Rev. Jane Holslag, Presbyterian Mission co-worker, based in Berlin. On the far left is John Gillies; Pastor Reinhold Moras, Moderator of the church, stands to his left.

dership needs. Three their churches, occupied by the Soviets have been returned to them but require extensive repair and refurbishing. One has been turned into a cinema, another in to a restaurant and gymnasium for a police academy. Help is also needed to develop a publishing house and camping program. Scholarships, both in Lithuania and the West, encourage significant growth.

Presbyterians need to be aware that there were only two places in the former Soviet Union where the Reformed Church was established. One was in Carpatho-Ukraine and the other in Lithuania. Both churches were isolated and felt "orphaned" during the fifty years of Soviet occupation, although both were and are members of the World Alliance of Reformed Churches. Both have survived fifty years of communist propaganda and intimidation, and both need our prayers.

Texas Presbyterians will soon give feet to their prayers.

*) Ši lietuvių reformatų draugo Jono Gylio straipsnį su Vilniaus konfirmantų nuotrauka, autoriui leidus, persispausdinome iš amerikiečių presbyterionų spaudos, apie Lietuvos reformatų Bažnyčią ir naujus ryšius su Texas presbiterijonais. Autorius gerai pažįsta Lietuvą ir dažnai ten vyksta su patarimais ir visokeriopa pagalba reformatams.

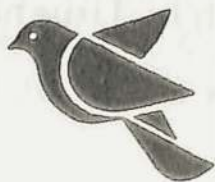
Petras Zablockas

*

* *

*Kur pavargęs paukšti, prisiglausi?
Kur, žmogau, nakvosi be namų? –
Paukščio sparnas lūžta, pūgai siaučiant,
Lūžta žodžiai širdyje brangiausi
Be Tėvynės tolių tolimų.*

*Paukštis sparną sopantį vis tiesia, –
Ir kentės jįsai, ir sparną ties.
Skris ir mūsų atminimai šviesūs
Iš toliausių tolių prisiliesti
Prie Tėvynės plakančios širdies.*

JACKAUS SONDOS – SONDECKIO ATSIMINIMAI

1918–1924

(Tęsinys)

Nežinau, kas galėjo gailėti, aš tai jau tikrai ne, kai 1930 m. lapkričio gale jį iškėlė į Tauragę. Ten ir baigėsi jo karjera: perėjo į Maisto bendrovę, buvo paskirtas skerdyklos direktorium, įsipainiojo į kriminalinę bylą, buvo nubaustas. Jo tolimesnio likimo nežinau, rodos, kad buvo išvežtas į Sibirą.

Jį pakeitė Jurgis Kubilius. Tai buvo visiškai kitoks žmogus. Buvęs mokytojas, baigęs teisių fakultetą, jau turįs ir apskrities viršininko praktikos. J. Kubilius buvo ramus, taikaus būdo vyras, šviesaus proto, tautininkas geriausia prasme, didelis tolerantas. Su juo tuoj radau bendrą kalbą ir labai gaila, kad ne ilgai teko bendradarbiauti, nes po kelių mėnesių aš nuėjau į Ligonijų kasą, o Kubilius buvo paskirtas vyriausiu notaru, vėliau Klaipėdos gubernatorium, Valstybės tarybos nariu. Atėję bolševikai, ir tą gerą žmogų nukankino savo katorgoje.

Pradžioje turėjau vargo ir su policija. Pagal įstatymą, policija privalėjo išieškoti ir savivaldybės mokesčius, bet ji kurį laiką ėmėsi sabotazo: palaiko savivaldybės raštą ilgesnį laiką ir gražina su pastaba, kad mokesčio negalima išieškoti, nes mokėtojas nesurastas. O iš tikrųjų jis gyvena ten, kur rašte buvo nurodyta.

Tas reikalas susitvarkė, kai gavome teisę turėti 3 policininkus su nuovados teisėmis viršininku.

Žinoma, burmistruui teko santykiauti ir su kitomis žinybomis, bet daug mažiau negu su administracijos, todėl ir jų kaikurių vadovų pavardžių nebeatsimenu.

Visą laiką artimi ryšiai buvo su gimnazijomis, nes berniukų gimnazijoje mokytojavo žmona, o vaikai lankė vienas berniukų, kita mergaičių gimnaziją. Aš buvau Tėvų komitete.

Berniukų gimnazijoje ilgokai garbingai direktoriavo Jeronimas Šliogeris. Iš kitų direktorių beatsimenu Arminą, dr. Kučą, Ambraziejų. Prisimintinas vienas įvykis, susijęs ne tiek su gimnazija, kiek su kitos įstaigos veikla. Tai buvo jau tautininkams valdant. Pažangiųjų moksleivių tarpe veiklumu pasireiškė jau vyresniųjų klasės mokinys Jonas Daugėla. Jo tėvas Feliksas Daugėla buvo matininkų revizorius, socialdemokratas, platoko masto visuomenininkas.

Vietos žvalgybos įstaiga susidomėjo minėtu mokiniu, tikėdamasi jį

panaudoti savo tikslams. Jos pareigūnas, rodos, Kožemiakas, išsikvietė tą mokinį ir grasindamas gavo jo parašą, kad jis bendradarbiaus su žvalgyba, teikdamas jiems žinias apie žvalgybai įdomius asmenis. Tam mokiniui buvo nurodyti asmenys, kuriuos jis turi sekti, kuo domėtis ir kame ir kada susitikti surinktai informacijai perduoti.

Senio Daugėlos būta gero tėvo, mokėjusio su sūnumi nuoširdžiai santykiuoti, todėl sūnus tuoj grįžęs painformavo tėvą, o jis – Tėvų komitetą. Tėvas tuoj nuėjo į žvalgybą, pareiškė griežčiausią protestą ir pareikalavo sunaikinti sūnaus duotą pasižadėjimą. Žvalgybos viršininkas suprato šį kartą šovęs pro šalį, todėl tėvo akyse suplėšė pasižadėjimo raštą, bet šita byla tuo nesibaigė.

Tėvų komitete kilo audra svarstant tą įvykį. Visi buvo baisiai pasipiktinę žvalgybos brutalia veikla, vienu balsu ji pasmerkta ir nutarta pasiųsti delegaciją pas švietimo ir vidaus reikalų ministrius. Rezultatas: tas valdininkas, kuris Daugėliuką "išprievartavo", buvo iškeltas į Kaišėdorius, bet po ilgesnės pertraukos jis vėl sugrįžo.

Mergaičių gimnazijai iki okupacijos vadovavo Kazyz Klupšas, mokytojų seminarijai – Juozas Orlauskas, amatų mokyklai – Albinas Geležiūnas, muzikos mokyklai – Apolinaras Likerauskas (tai buvo jo privatinė mokykla), žydų gimnazijai – dr. Bergeris, vokiečių keturklasei – Kupferis. Klaipėdą vėl prijungus prie Vokietijos, iš ten buvo atkeltas Prekybos institutas, kurio rektorium buvo Ernestas Galvanauskas. Prieš pat okupaciją čia buvo įsteigta ir prekybos mokykla. Iš mokesčių inspekcijos teatsimenu inspektoriaus padėjėją Žaromskį, kuris tose pareigose išsilaikė iki okupacijos. Žemės tvarkytoju buvo Mykolas Jasudavičius, visų valdininkų pabaisa – valstybės kontrolės atstovas Liudas Zaremba.

Pamiršau teismą. Iš apylinkės teisėjų atsimenu Balčiauską, kuris dėl "kombinacijų" buvo atleistas, Vaitiekūną, Linkevičių (vėliau jis buvo išrinktas burmistru), iš apygardos teismo prisimenu pirm. Šurną ir Morkvėną, vicep. Bugailiškį, teisėjus Šimoliūną, Bortkevičių, Pranckevičių, Vaitkevičių, Silv. Leoną Pečkauską, iš prokurorų Brazinską, Filiponį, kuris greitai "apsiskandalino" ir Šiaulius paliko. Notarus – Labanauską (prakortavo klientų pinigus, todėl buvo pašalintas ir nubaustas kalėti), Blinstrubą, Krėčką, Petkevičių, Kavecką.

Aš pats teisme tebuvo porą kartų liudininku. Vieną kartą taikos teisme neatsimenu kokioj byloj ir antrą kartą apygardos teisme, kai policijos nuovados viršininko pavaduotojas Juodikis buvo teisiamas už valdinių pinigų išėikvojimą. Aš jo viršininko labai prašomas pagelbėti

paskolinau 3,000 litų, kuriuos beatgavau su teismo antstolio pagalba. Plačiau apie tai gal vėliau prisiminsiu.

Rašau taip padrikai, todėl nepaminėjau ilgus metus buvus pašto viršininku Petro Naudionovo, savo pavardę pakeitusio Rasteika. Anuomet buvo kalbama, kad jis turėjęs pasitraukti, nes buvęs įveltas į paštų viršininko Adolfo Sruogos bylą. Sruoga buvo nuteistas už tai, kad spausdinamas pašto ženklus, prispausdino jų daugiau negu oficialiai buvo užregistruota ir tą perviršių pardavinėjo kartu su kitais ženklais, o gautus už juos pinigus kišo į savo kišenę. Tuo būdu jis "uždirbo" ar ne 3 mil. litų. Sruoga pats, aišku, nepardavinėjo ženklų, tą biznį jis vedė su keliais didžiųjų paštų viršininkais susitaręs ir, žinoma, duodamas jiems kokį nors procentą už parduotus jo ženklus. Dėl to, rodos, "nukentėjo" ir Klaipėdos pašto viršininkas.

Šiaip Rasteika buvo malonus žmogus, mėgo lošti kortomis ir jam, sako, sekėsi. Jis labai rūpinosi savo tarnautojų kultūriniais reikalais, ne be jo pagalbos pašto tarnautojai turėjo gana didelę biblioteką.

Kai pradėjau burmistrauti, karo komendantu buvo pulk. Jonas Šlepetys, su kuriuo palaikiau gana glaudžius santykius. Jis net po daugelio metų susitikus New Yorke kitiems mane šiltai pristatydamas kartojo – Tai mano burmistras. Mat jis kaip savanoris buvo gavęs pusę Rekyvos dvaro centro visai prie Šiaulių, gal galvojo ten savo senatvę praleisti. Todėl ir vadino mane "mano burmistras".

Jį pakeitė pulk. Vigelis, nesocialus žmogus, bet padorus savo srities pareigūnams. Kartu su juo palikome Lietuvą. Ir jis atvyko į JAV, gyveno nelabai toli nuo Bostono, bet neteko susitikti.

Pulko vadu buvo Aleksandras Šumskis. Man labai patiko jo eisena. Tokia lengva, grakšti, kaip balerinos. Ir jis pats atrodė gana gražiai. Jį pakeitė pulk. Jurgis Bobelis, po jo pulk. Pranas Tvaronas (1927 m. vasario – 1927 m. lapkričio) ir pagaliau pulk. A. Rutkūnas.

Kelios smulkmenos iš santykių su jais.

Pulk. Bobelis vizitavo mane įstaigoje. Atvyko su visais kario atributais – kardu, adjutantu. Pulk. Tvaronas atsilankė į namus. Aš tada nežinojau, kad tokiais atvejais reikia revizituoti, todėl to ir nepadariau. Kazin ką galvojo tie ponai, nesulaukdami mano atsilankymo?

Prisimindamas pulk. Tvarono vizitą, paminėsiu, kad jis paklausė mane, ar man bus patogiu, jei jis pakvies mane pulko paradą priimti kartu su juo. Aš, žinoma, atsakiau, kad mielai ... ir tikrai praėjau kartu su juo Šiaulių turgaus aikštėje išsirikiavusį pulką. Mane toks pulk. Tvarono elgesys nuteikė labai palankiai.

Kitas įvykis iš 1926 m. gruodžio mėn. 17 d. Tą dieną įvyko dešiniųjų sukilimas, buvo nuversta demokratinė Šleževičiaus vyriausybė, atstatydino prezidentas Grinius.

Žinių iš Kauno tebuvo mažai, jos viena kitai prieštaravo. Būrelis šiauliečių tą vakarą susirinkę Kultūros bendrovės patalpose sutarėme nueiti į pulko štabą pasiteirauti apie padėtį, nes jis turi turėti daugiausia žinių. Tai atlikti pavedė miesto ir apskrities valdybų galvoms – man ir Švambariui ir teisėjui Linkevičiui.

Štabe radome būrį karininkų. Pulko vado nebuvo, nes visi vadai tą dieną buvo iškviesti į Kauną sveikinti prezidento jo 60-jo gimtadienio proga. Atsimenu, kad ten radome bataliono vadą Pranculį, jau minėto apskrities viršininko brolių, tur būt buvo ir pulko vado padėjėjas Jurgaitis. Žinoma, neatsimenu, kokių informacijų mes gavome, grįžę jas papasakojome kitiems ir išsiskirstėme. Po savaitės, Kūčių dieną aš, Švambarys ir taikos teisėjas Linkevičius buvome žvalgybos suimti, ištisą dieną praleidome žvalgybos būstinėje, vėlokai vakare buvome paleisti. Mums prikišo kaltinimą, kad esame vadai organizacijos, kuri ruošia atstatyti senąją tvarką. Kaltinimas be jokio pagrindo, gal dėl to taip greitai mus paleido, bet prisidėjo ir mūsų draugų Kaune pastangos mus išlaisvinti.

Klausimas, kam galėjo kilti mintis mums tokį kaltinimą primesti? Šiandien manau, kad ta mintis kilo pulko štabe, iš ten sužinojo žvalgyba apie mūsų atsilankymą.

Sugadinau 130 lapų popieriaus, primarginau juos visokių niekų. Ar verta tęsti? Ar tai kam nors bus įdomu? Dirbti jau nebesu pajėgus. Tai žaidimas, savęs raminimas, kad kažką dirbi. Taigi vis abejoju, darau ilgesnes pertraukas... ir vėl pradėdu. Tai nieko man nekaštuoja, nes popieriaus turiu iš Keleivio likusių atsargų. Laiko taip pat marios. Tik nelaimė, kad ta atmintis taip šlubuoja, svarbius įvykius pamiršo, kitus atsimena kaip migloje. Po ranka šaltinių nėra ir nebėra pasiryžimo jų ieškoti. Taigi viskas apgraibomis.

Noriu pradėti prisiminti savo veiklą miesto valdyboje. Meti žvilgsnį į praeitį... ir vis atrodo tokie menki tie buvę darbai, kad, rodos, gėda ir prisiminti. Bet tuoj ir suabejoji, ar tas žvilgsnis teisingas? Ar tai nera klaida?

Ar mes neklystame, prieš daugelį metų buvusius įvykius vertindami juos taip, lyg jie būtų vakar ar šiandien? Yra dalykų kurie nesikeičia. Toks pat sniegas krito Vytauto, Aušros, 1918, 1940 metais, toks tebekrenta ir šiandien. Nepasikeitė ir lietūs, bet žmonių gyvenimas (ekonominis, politinis, kultūrinis, socialinis) nuolat juda, keičiasi, banguoja kaip vande-

nyno bangos. Jau nebetinka visų laikų įvykiams vertinti tą patį matą, nes kas vakar galėjo atrodyti teigiamai, šiandien, tą patį matą taikant, atrodo neigiamai; kas seniau atrodė labai didelis, šiandien atrodo labai mažas. Juk buvo laikas kada baudžiava buvo laikoma kaip pažangos veiksnys, net visiškai suderinamas ir su katalikų bažnyčios skelbiamu Kristaus žodžiu. Geležinio plūgo produkcija buvo daug didesnė negu medinės žagrės, todėl jo pasirodymas anuomet buvo didelės pažangos įvykis. Šiandien, kada turime kelių vagų traktorium velkamų ariamųjų mašinų, plūgelio reikšmė visai išblėsta. Todėl į praeities įvykius reikia žiūrėti ano meto akimis ir juos taip vertinti. Tai nėra paprasta, bet būtina, jei norime juos teisingai pramatyti ir suprasti.

Taip mėginsiu pažvelgti ir į savo veiklą Šiaulių miesto valdyboje prieš 60–54 metus. Šių dienų įvykius turint galvoje, tie mūsų anuomet darbeliai atrodo tokie seni, maži, bet anuomet ne vienas jų buvo naujūtelis, Lietuvoj nė vieno kito nemėgintas, daugelio nė negirdėtas, todėl nepaprastas, didelis, vertas prisiminti.

Man ne svetima mintis, kad savo darbus vertinti objektyviai yra labai sunku, todėl ir mano reiškiamų minčių nereikėtų priimti už tikrą pinigą, jų pačiam nepalukštenu.

Pirmiausia prisiminkime, kokie buvo Šiauliai, man pradėjus burmistrauti? Atsiminkime, kad Pirmasis pasaulinis karas tebuvo pasibaigęs vos prieš kelerius metus. Iš visų Lietuvos didžiųjų miestų Šiauliai dėl karo buvo daugiausia nukentėjęs. Miesto centro trobėsiai sugriauti, pramonės įmonės sunaikintos, dauguma gyventojų išsikėlė iš miesto. 1914 m. gyventojų buvo 23, 000, karo metu jų beliko 6, 000. Vaizdžiai kalbant, miestas turėjo keltis iš griuvėsių. Ir jis kėlėsi tik savo jėgomis, niekieno nepadedamas, ir nebuvo kam padėti, nes ir visa valstybė tebebuvo kaip tas pūkuotas viščiukas. 1920 metais gyventojų jau buvo 20, 000, 1923 m. – 21, 000, 1939 m. – 31, 000, o šiandien tas skaičius jau artinasi prie 150, 000. Šiauliai seniai gyventojų skaičiumi varžosi su Panevėžiu, bet pastarasis vis eina užpakaly ir nemanau, kad jis kada pralenks Šiaulius. Šiauliai Kauno gubernijoje buvo antrasis miestas nepriklausomoj Lietuvoj, Klaipėdą prijungus, nuėjo į trečią vietą, toj vietoj pasiliko ir Vilnių atgavus, nes Klaipėdą jau buvo pasigrobę vokiečiai.

Šiauliai ir prieš Pirmąjį pasaulinį karą buvo lietuviškesni, negu Kaunas ar Panevėžys. Beveik trys ketvirtadaliai buvo lietuvių, didžiausia mažuma (apie 25%) – žydų.

Prof. A. J. Greimus 1959 . žurnale "Darbas" dviem sakiniais taip apibūdino Šiaulius:

"Jei Šiauliai buvo vienintelis miestas Lietuvoje, turėjęs savitą veidą,

savą inteligentią, savo kultūrinį gyvenimą, originalų darbininkų judėjimą, miesto savivaldbę, kuri vienintelė gal Lietuvoje jautėsi iš tiesų savivaldybe, už visa tai Šiauliai didele dalimi turi būti – ir buvo – dėkingi Zubovams ir jų bendradarbiams. Tai miestas, kuris turi savo didelius žmones ir savą mitologiją“.

O tie bendradarbiai dar neatstačius nepriklausomos Lietuvos buvo K. Venclauskis, L. Lukauskis, F. Bugailiškis, A. Povylius, V. Bielskis, V. Janavičius, visi anuomet vadinami pirmieiviais.

Šiauliai nekeitė savo kailio – “raudoni“ buvo, tokie ir pasiliko. Juose, man atrodo, visoki ekstremistai nusilauždavo savo ragus. Šiauliškiai kažkaip mokėjo juos pažaboti. Jie lengviau išgyveno visas okupacijas, laisvesniu oru kvėpavo ir savosios diktatūros metu. Noriu manyti, kad Šiauliai taip pat garbingai grumiasi ir su dabarties negerovėmis.

Rodos, nuklydau į lankas, grįžkime į kelią, prie savivaldybės.

Šiauliai nebuvo linkę manyti, kad tik Kaune yra sukaupta visa išmintis, kad iš ten ateinantis žodis būtų lyg iš dangaus: jiems atrodė, kad ir vietoje yra smegeningų, kurie pajėgia padėti suprasti ir ją kritiškai įvertinti.

Ne be reikalo ilgai buvęs Šiaulių miesto ir apskrities policijos vadas Daniūnas yra viešai pasakęs, kad, kai Šiauliuose yra tokių žmonių kaip adv. Venclauskis, ilgiau išbūti čia tokiose pareigose kaip jo, yra didelė garbė.

Matėme, kad Šiauliai buvo lyg tas sunkiausios ligos krizę įveikęs ligonis. Mirties jis išvengė, bet jam ant kojų pastatyti reikėjo didelių ir nuoširdžių pastangų. Ką galima sugriauti per dieną, to neatstatysi per metus. Todėl ir man atėjus į miesto valdybą, nežinojai ko pirmiausia griebtis, nes iš visų pusių girdėjai SOS – Pagalbos!

Žinoma, pirmiausiai reikėjo susipažinti su padėtimi. Vykdėme senosios valdybos paruoštą ir patvirtintą sąmatą ir planavome ateinančių metų darbus.

Nė mažiausio darbelio neatliksi be išlaidų. Miesto savivaldybei įstataymas uždeda daug pareigų, bet pakankamai lėšų nenumato. Pažiūrėkime, kokie buvo tie finansiniai savivaldybės šaltiniai. Gaila, kad po ranka teturiu statistikos trupinius, todėl negaliu duoti išsamaus vaizdo. Negaliu skaičiais parodyti nei senosios valdybos pajamų ir išlaidų, nei jų palyginti su mūsų kelerių metų pajamomis ir išlaidomis. Duosiu ką turiu.

(Bus daugiau)

KONTRASTAI

Kas judina vaiką? Kas lenkia senelį? Skausmas. Ir džiaugsmas, ir skausmas – dvi vieno medalio pusės, kaip saulė ir mėnuo, diena ir naktis, ugnis ir vanduo, vyras ir moteris, dangus ir žemė, gyvybė ir mirtis.

***

I. Jašinskaitė

IŠ LIETUVOS EVANGELIKŲ BAŽNYČIŲ IR JŲ PARAPIJŲ ISTORIJS

PAPILIO REFORMATŲ BAŽNYČIA

Vytautas Trečiokas

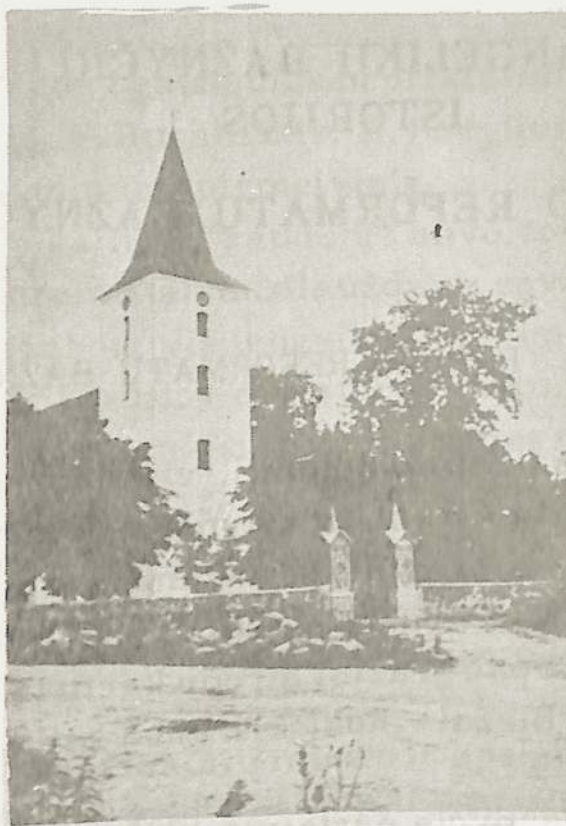
PAPILIO REFORMATŲ BAŽNYČIA

Iš kurios pusės bevažiuotum į Papilį, visada pamatysi evangelikų reformatų bažnyčios bokštą kylantį aukštyn nuo aukštų liepų ir kaštonų viršūnių. Gotikinis, vėlyvosios gotikos stiliumi pastatytas bokštas miesteliui suteikia romantišką atspalvį. Šį išpūdį dar labiau sustiprina antroji katalikų bažnyčia. Ypač gražiai atrodo kartu ir visas miestelis, važiuojant automagistrale Biržai – Rokiškis arba keliu, vedančiu į Biržus per Anglininkus.

Papilio reformatų bažnyčia pastatyta 1782 m.. Taigi, šiais metais jai sukanka 210 metų. Radvilos pasirūpino, kad jų tėvonijoje stovėtų išvaizdūs maldos namai. Beje, tai ne pirmoji reformatų bažnyčia Papilyje ir jo netolimose apylinkėse. Ko gero net anksčiau negu apylinkės centre medinė bažnytelė stovėjo Garšvų kaime. Iš lūpų į lūpas eina pasakojimai šalia pilies buvus koplytelę. Tai nieko neturi stebinti: protestantų parapija Papilyje atsirado nuo reformacijos pradžios, tiksliau įsivyravus vienai iš garbingiausių Lietuvoje – Radvilų giminei.

...Daug teko patirti reformatų bažnyčiai. Labiausiai jai pakenkė abu pasauliniai karai. Po antrojo specialistai galvojo, kad nebeišlaikys bažnyčios bokštas. Apysveikis tebuvo tik vienas jo kampas. 1944 m. rusų kariuomenė bokšte buvo įrengusi sekyklą. Tad vokiečiai į bokštą pliekė, ne vienos baterijos patrankų ugnimi. Ne visi sviediniai pasiekdavo tikslą, tačiau tvirtą mūrą be paliovos talžė skeveldros. Sako, kai pasidarė neįmanoma būti sekykloje, vienas kareivis, nesitikėdamas sėkmingai nusileisti laiptais, šoko nuo bokšto papėdės į šventorių. Šuolis buvo stebuklingai laimingas. Kiek patupėjęs žolėje, kareivėlis pakilo ir pasileido bėgti. Sėkmė buvo trumpa. Už šventoriaus vartelių sviedinio skeveldros jam nutraukė abi kojas.

1947 m. kunigo Mykolo Franko rūpesčiu bažnyčią suremontavo. Iš kažin kur atsikviesti meistrai, rizikuodami gyvybe, iš naujo sumūrijo bokšto šonus. Prieš tai jie net kryžių buvo nuėmę, kad nenukristų ant galvų. Buvo įgriuvusios lubos, visiškai sunaikinti vargonai, gražūs šviestuvai.

*Senosios (prieskarinės)
bažnyčios vaizdas*

O per paskutinį didesnį remontą, darytą prieš dešimtmetį, nuo stogo dingo laivelis, rodęs vėjo kryptį. Dėl vėjarodžio nėra ko labai krimstis. Laivelis ne vienai papiliečių kartai brangus simboliškai. Jis buvo kelrodžiu audringame gyvenimo vandenyne. Kaip ir tikėjimas jis stiprino dažno dvasią.

Šiek tiek pakalbėjus apie Dievo namus, dera prisiminti ir žmones. Sunku būtų išvardinti parapijiečius, kurie lankė šią bažnyčią ir daug nusipelnė gimtajam kraštui. Šviesuolių iš šiaudinės pastogės būta visais laikais. O ir kiekvieno žemdirbio triūsas nenuėjo veltui. Visų tų, kurie guli apylinkės kapinaitėse ir tų, kurių kauleliai užberti žemėmis tolimiausiose šalyse.

Paminėsime bent vieną, kitą iš gausaus jų būrio. Prieš II pasaulinį karą čia kunigavo Adomas Šernas, vėliau tapęs Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios generalsuperintendentu. Jis taisė senovine kalba rašytas maldas ir giesmes, ne vieną jų parašė. Plačios erudicijos šv. Rašto darbininkas ir mane priėmė prie konfirmacijos. Tada jis gyveno ir dir-

bo Nemunėlio Radviliškyje. Jo nuopelnų negali sunaikinti tai, jog gyvenimo pabaigoje, slegiamas senatvės ir kamuojamas sunkios ligos atsisakė nuo Dievo. Tai A. Šernas padarė ne be spaudimo iš šalies.

Kaip neprisiminti Stasio Neimano, taip pat prieš karą kunigavusio Papilyje. Beje, jo tėvas Adolfas Neimanas rūpinosi šios parapijos reikalais prieš I pasaulinį karą. Karo vėtroje S. Neimaną nubloškė į Vokietiją, o vėliau į JAV. Sulaukęs 93 metų dabar jis gyvena Čikagoje.

Daug būtų galima kalbėti apie kunigą Joną Šepetį, gyvenusį Papilyje ketvirtajame dešimtmetyje. Žymus kultūros ir visuomenės veikėjas išvarė gilią vagą Voroneže, Vilniuje ir kitur. Sulaukęs brandaus amžiaus, pasirinko Papilį, kad savo autoritetu, žiniomis galėtų vesti žmones į šviesą ir gerį.

Prisiminus J. Šepetį, negalima nutylėti apie jo žmoną Klarą Šepetienę. Ji mokytojavo, tačiau po keletos metų turėjo palikti mėgiamą darbą. Dalykas tas, kad Šepečiai gyveno palyginti pasiturinčiai, o mokykloje dirbo mokytojų, kurių lemtis buvo daug kuklesnė. Tad K. Šepetienė ir užleido savo pamokas kitiems pedagogams.

Ji nesėdėjo sudėjusi rankas. Mergaites mokė siuvinėti, kulinarijos gudrybių. Užsiėmė labdara. Neturtingesnių gyventojų vaikams nupirkdavo saldainių, knygučių. Lankydamas ligonius. Ir niekada nežiūrėjo kam padeda – reformatui ar katalikui. Jai visi buvo lygūs ir artimi. K. Šepetienės savybes vyresni papiliečiai su pagarba prisimena ir šiandien. Apie Šepečių šeimą gal kada vėliau parašysiu atskirai.

Šepečių geranoriškumas, visuomeninė veikla ir širdies dosnumas traukė žmones kaip magnetas. Ar ne todėl ir švenčių dienomis bažnyčios prieangyje susirinkdavo nemažai elgetų, įvairių konfesijų atstovų. Dažnai daugiau "svetimų" negu reformatų.

Kunigą Mykolą Franką ir aš gerai prisimenu. Papilyje jis kunigavo daugiau kaip trisdešimt metų. Išvaizdus, pasitempęs, kiekvienam parenkantis reikiamą žodį, jis su visais surasdavo kalbą. Miestelyje M. Frankas buvo tarsi Algirdas Socikas Kaune arba (nebijau būti nemadingas šių dienų politiniams vėjams, o greičiau skersvėjams) Antanas Venclova Vilniuje.

Kunigas mokėjo kelias užsienio kalbas, kaip reta buvo išsilavinęs ir apsiskaitęs. Pokario metais ir vėliau laiškinkė keiksnojo savo dalį, kai joms po žiemos pūgų reikėdavo išnešioti kelias dienas susilaikiusius laikraščius ir žurnalus. Daugiau kaip kilometrą iki M. Franko namų joms reikėdavo tempti pilną krepšį spaudos leidinių. Bemaž visus respublikinius, daug Maskvoje leidžiamų ir dar pluoštą užsieninių, kurie

tuo laiku galėjo pasiekti mus – prenumeravo Frankai.

Aną vasarą vėl kaip ir paauglio metais buvau išsiropštęs į pačią bažnyčios bokšto viršūnę, iš kur giedrą dieną matydavosi Biržų bažnyčių bokštai. Tą kartą jų nepamačiau. Nežinau, ar saulė per mažai švietė, ar girios medžiai ūgtelėjo. Išlandžiojau visus užkaborius, tik į sakyklą nedrįsau užėti.

Iš tos vietos labai gražiai skambėjo sodrus M. Franko balsas. Žinovai tvirtina, jog bažnyčios akustika gera, o man dingojasi, jog daug ką lėmė kunigo sugebėjimai, noras kalbėti visiems suprantamai, jo iškalba. Ir dabar jo balsas mintyse ataidi iš prabėgusių dešimtmečių.

M. Frankas su žmona išaugino du karo pabėgėlių vaikus. Juos laikė savo šeimos nariais. Nestigo jiems duonos ir namų šilumos, nors pokario metais kunigo šeima ir parapija daug ko neteko. Vieną po kito valdžia atėmė kleboniją, parapijiečių mokyklą, vėliau statomą namą.

Kaip teigia informaciniai šaltiniai, Nepriklausomos Lietuvos laikais Papilio valsčiuje reformatų ir katalikų buvo maždaug po lygiai – daugiau kaip po du tūkstančius. Reformatų parapija žmonių skaičiumi galėjo ir viršyti katalikų bendruomenes, nes jai priklausė kaimai, esantys gerokai toliau į Biržų pusę nuo šv. Jono koplytėlės ir kapinaičių. Šios vietovės buvo už Papilio valsčiaus ribų. O jose gyveno dauguma reformatų, taip kaip pavyzdžiui, Kvetkuose ir miestelio apylinkėse – katalikų.

Bet ne tai svarbiausia. Per kelis pokario dešimtmečius reformatų skaičius gerokai sumažėjo. Kaltas ne žmonių atšalimas nuo bažnyčios. Išsikėlę gyventi kitur, žmonės nerasdavo nei bažnyčios, nei palankios aplinkos išpažinti savo tikybą. O kur dar dirbtiniai kliudymai. Savo juodą darbą padarė valstybinis arba buldozerinis ateizmas. Pakenkė kitų konfesijų atstovų nepakantumas reformatams. Mišriose tikybų požiūriu šeimose jau ne viena karta išaugo katalikiška, nors šeimos galva buvo reformatas.

Lėmė ir kunigų stygius, vieni jų pasitraukė į vakarus, kiti laikui bėgant paliko gyvenimą, o naujų paruošta vos vienas, kitas. Ar normalu, kad Papilio, kaip ir kitose parapijose visai nėra kunigo? Apylikėje ne vienos kapinės, trys pastatai, jau nekalbant apie bažnyčią, o kunigas atvažiuoja retkarčiais, nes visur negali suspėti. Vidurinę mokyklą lanko ir reformatų vaikai, o tikybos juos moko katalikiškai. Rugsėjo 1-ąją ar per kitas šventes veda ne į savąją bažnyčią.

Tad kas pasirūpins statiniais, kitu parapijos turtu? Ką čia kalbėti apie materialines vertybes, jeigu žmonių sielovada palikta likimo valiai.

Bet gal sulauksime prošvaisčių. Vienas jaunuolis, kilęs iš apylinkės, jau mokosi kunigu. Reformatams studijuoti teologiją Vokietijoje pasiūlė aukšti šios šalies dvasiškiei. Jie žada ir materialinę paramą. Tikėkime, jog Papilio, kaip ir kitų bažnyčių varpai, linksmiau suskambės, jų garsas plačiai sklisis po vietoves, kur tebesklando nemari reformacijos pradinių Lietuvoje Radvilų dvasia.

“Biržiečių Žodis” 1992. VIII. 19.

*Dabartinis (atremontuotos)
bažnyčios vaizdas*

Hypatia Y. Petkus

PASLAPTINGIEJI NEGYVOSIOS JŪROS RANKRAŠČIAI

Prieš kelis dešimtmečius prie negyvosios jūros krantų buvo padarytas didelės svarbos atradimas. Ta “Negyvoji” (arba “mirusioji”) Jūra

tikrumoje yra ežeras Artimuose Rytuose. Jis randasi tarp dabartinių Izraelio ir Jordano valstybių. Jo gelmėse yra daug potašo ir druskų kurios nenyksta ir vis daro jo vandenį sūresniais ir kartesniais. Negyvoje Jūroje nėra jokios gyvybės, užtat jai ir duotas toks vardas. Pagal Švento Rašto pasakojimus, šioje vietoje kadaise stovėjo nuodėmingieji Sodomos ir Gomoros miestai. Jų gyventojai buvo neapsakomi nedorėliai, užsi-traukė Dievo rūstybę. Anuomet iš dangaus pasipylė ugnies liūtys. Sunaikintų miestų vietoje atsirado didžiulio ežero vandenys. Mūsų laikais jo uolėtuose krantuose, vietovėje Qumran, jaunas arabas – piemuo, gyvulių ganytojas, olos plyšyje atrado nuostabų dalyką. Mokslininkų ginčai dėl to radinio tebeeina ir šiandien.

Molinių indų likučiuose slypėjo kokia tai sutrupėjusi medžiaga. Vėliau buvo žinovų išaiškinta, kad tai būta urnų ar ąsočių – pailgos formos vazų kur buvo sudėtos antikinio pasaulio knygos, lietuviškai tariant “ritiniai”. Toks terminas gal ne visur priimtas mūsų kalbos vartosenoje. Taigi jo vietoje naudosime žodį “rankraščiai” (gal jis perdaug apibendrintas, bet bus lengviau suprantamas kiekvienam skaitytojui). Senovėje, kol dar mūsų knygų nebuvo, rankraščiai buvo rašomi ant pailgos formos papiruso ar pergamento lakštų. Jie būdavo suvyniojami, sukraunami tų laikų bibliotekose, ir vėl atvyniojami kai buvo norima juos skaityti. Amžių bėgyje Qumran’o rankraščiai buvo subyrėję ir sutrupėję. Gabaliukų išdėstymas ir sulipdymas reikalavo daug pasišventimo ir kruopštaus darbo. Tų laikų “popieris” – senovės egiptiečių išrastas papirusas buvo daromas iš vandens augalo, giminingo nendrei. Papiruso rankraščiai išsilaiko šimtais ir tūkstančiais metų sausam orui esant bet visai nepakelia drėgmės.

Q. rankraščių praeities išaiškinimas – kada jie buvo rašyti ir kaip čionai atsirado – buvo mažiau sunkus, kaip kad paties teksto išstudijavimas. Nuo to 1947 m. atradimo subruzdavo įvairių religijų – žydų kaip ir krikščionių – ir visokių tautybių mokslininkai. Buvo nustatyta, kad Q. rankraščiai (išgarsėję angliškai kalbančiame pasaulyje kaip “Dead Sea Scrolls” (Neg. Jūros Ritiniai) buvo rašyti kelis šimtmečius prieš Kristaus gimimą ir baigti jau prasidėjus krikščioniškajai erai. Radinys sudomino Izraelio mokslo įstaigas Jeruzalėje ir kur tų rankraščių originalai dabar saugomi kaip didžiausia brangenybė. Mat jų tekstas rišasi su izraelitų tautos istorija ir jame galima įžiūrėti ir Kristaus mokslo pradus. Pretenzijas į teksto aiškinimą reiškė viso pasaulio (Europos, Amerikos ir kt.) mokslininkai, kas sukėlė daug ginčų ir nesantaikos. Q. rankraščių originalų saugotojai nenorėjo darbo paleisti iš savo rankų ir varžė net

fotografinių reprodukcijų gamybą. Po ilgų metų buvo leista pilną komplektą kopijų (yra ne vienas, bet keliolika ritinių) nugabenti į J.A.V. Jis randasi "Ancient Biblical Manuscripts Center" (Senovinių Biblijos Rankraščių) Claremont, Kalifornijoje.

Paslaptingumas Q. rankraščių tyrinėjimuose sulaukė protestų iš įvairių pasaulio kraštų. Bet dėl nepaprasto tos medžiagos "jautrumo" teologinėse sferose ginčai tuom nepasibaigė. Buvo tyrinėtojų pasisavinančių savo atliktą darbą ir nenorinčių dalintis su kitais. Per eilę metų jie viens kitam trukdydavo skelbti tyrimų rezultatus arba žiauriai kritikuodavo tais klausimais išėjusius straipsnius ar knygas. Buvo sunku susitarti dėl tyrinėjimų darbų vadovybės kaip ir dėl atskirų mokslininkų prestižo ir autoriteto. Moksliniame pasaulyje yra priimta tam tikra etika, tarpusavio pagarba ir bendradarbiavimas, vengiant asmeninių pasididžiavimų ir ambicijų. Q. rankraščių atveju taip nebuvo gal būt dėl to, kad čia buvo dalykai surišti su filosofija, teologija ir religija. Tyrinėjant žmogaus idėjas ir jo vidujinį pasaulį yra daug sunkiau išlaikyti mokslinį objektyvumą negu kad gamtos mokslų atveju. Pavyzdžiui, kas išaiškins mūsų supratimą apie Gerį ir apie Blogį? Čia galėtų būti įvairiausių nuomonių ir samprotavimų.

Žmogaus techniškai sugebėjimai moderniam pasaulyje yra labai toli pažengę. Daug kas jau yra iširta mūsų gyvenamoje planetoje – žemės rutulyje. Daug kas yra žinoma ir apie žemę supančius erdvės plotus. Nuolat virš mūsų galvų yra šaudomos raketos ir kt. pabūklai. Jie žada parnešti visokų naujų faktų apie nesuskaitomų žvaigždžių – dangaus kūnų – pobūdį (fotografinių ar kt. aparatų pagalba). Mokslininkai gali pasiremti "mechanišku genijumi" – kompiuteriu, paspausti reikiamus "guzikus", ir per trumpą laiką rasti ant ekrano tvarkingai sudėstytus duomenis. Jiems telieka spręsti, kokias išvadas reikia daryti. Jei iš surinktų faktų yra daromos išvados, toks metodas vadinamas "dedukcija", kas ypač tinka tikslųjų mokslų atveju. Galima eiti ir priešingu keliu, "indukcija", t. y. suieškant faktus, kurie jau priimtą (a priori) teoriją patvirtintų. Tegu specialistai pasako, kiek teologijos moksluose galima pritaikyti dedukcijos ir indukcijos protavimo būdus...

Išlaikyti objektyvumą tyrinėjant Q. rankraščius nebuvo lengva. Atrodo, kad buvo bijoma jų tekste surasti kokių nors prieštaravimų žydų ir iš jų išsivysčiusių krikščionių religiniams įsitikinimams. Daugelis tekstų buvo varijantai arba nuorašai Biblijos Seno Testamento (pranašų ir kt. žydų ir krikščionių Šventraščio knygų). Šie nekėlė tiek ginčų, kaip kad vėlesni t. y. pirmojo šimtmečio po Kristaus gimimo rašiniai. Archeo-

loginės iškasenos parodė, kad tais laikais Qumran'e egzistavo žydų tikėjimo bendruomenė. Tai buvo atsiskyrėliai – į dykumą pasitraukę dvasinės ramybės ieškotojai. Žydų tarpe trys svarbiausios sektos buvo farizėjai, griežtai prisilaiką tikybinių įstatymų; daugiau gyvenimiški už parizėjus mažiau griežti saducėjai; ir dvasinio tobulumo ieškotojai, esenai, atsisaką nuo pasaulinių malonumų. Manoma, kad šie asketai – esenai – įkūrė savo bendruomenę Qumran'e. Rankraščiuose daug vietos užima įsakymai tos bendruomenės (ar vienuolyno) tvarkai palaikyti, asmeninės dorovės nuostatai ir raginimai atitinkamai Dievą šlovinti ir garbinti. Šalia žmonių liaupsės Dievui esą reikalinga ir angelų balsai – jie nepabaigiamai skamba danguje kur angeliškųjų būtybių yra pulkų pulkai. Šiuose rankraščiuose yra daug poetiškos medžiagos, primenančios Dovydo Psalmes ir Saliamono Giesmių Giesmę ar jo pamokymus apie Išminties Ieškojimą.

Pirmame amžiuje po Kr. Romos Imperijos pajėgos viešpatavo Palestinoje – senovės Izraelio žemėje (kaip ir visur apie Viduržemio Jūrą). Prieš okupantus įvyko keleta sukilimų už ką žydai buvo griežtai baudžiami (pav. Romos Imperatoriaus 70 metų po Kr. buvo sugriauta jų šventovių šventovė Jeruzaleje). Yra žinių, kad Romos legijonai atžygiavo prie Negyvosios Jūros. Spėjama, kad Qumran'o vienuoliai, bijodami apiplėšimo, suslėpė minimus rankraščius į tas urnas – molinius ąsočius, patys pabėgo ir išsislapstė kitur. Čia mokslininkai turi daug iki šiol nepatvirtintų teorijų, ir joms nuolat ieškomi įrodymai. Reikėtų paminėti, kad tuo laiku vyko naujai atsiradusio tikėjimo – krikščionių aplinkoje. Vienas iš pačių svarbiųjų ankstyvosios krikščionybės asmenybių – Šventas Jonas Krikštytojas – buvo asketas, gyvenęs toje pat dykumoje. Naujasis Testamentas jį mini tik praeinamai ir palieka daug neišaiškintų klausimų. Žinovų teigimu, Q. rankraščiai pateikia daug medžiagos apie Šv. Jono Krikštytojo aplinką ir gal net asmenybę. Jis buvo tas, kurs paties Jėzaus Kristaus prašymu, jį pakrikštyjo Jordano upėje. Tuomi remiasi krikščionių – R. katalikų kaip ir protestantų – bažnytinės krikšto apeigos.

Iš visų Q. rankraščių gal nė vienas tiek nesukėlė ginčų ir nesutarimų kaip tie, kur minimas kažkoks neaiškus "Tiesos (ar Teisingumo) mokytojas". Jam nėra duotas vardas bet tai asmuo, kurs bus "persekiojamas" ir "žmonėms pasirodys, kad pašalinus tamsybę". Jis pasirodys tik tokiems, kurie yra dvasiniai apsišvietę, kaip tie Qumran'o vienuolyno gyventojai (rašiniai duoda suprasti, kad jie laukia "paskutiniųjų dienų" arba artėjančio pasaulio galo. Vieni tyrinėtojai pamanė, kad čia kal-

bama apie Mesiją (Išgelbėtoją), o kiti tam griežtai pasipriešino – na ir pasipylė polemika ir kritika. Mesijo sąvoka yra svarbi ir žydų, ir krikščionių religiniams įsitikinimams. Žydų, kaip ir krikščionių, Šventraščio Pranašų knygoje nuolat laukiamas Mesijas (anot pranašo Jezajaus, “dangaus ir žemės Viešpats, Tarėjas ir Galia”). Žydų manymu, tai būtų galingas pasaulinis valdovas, kur ateisias išlaisvinti Izraelio iš vargų ir nelaimių. Bet iki šiol jis dar nėra pasirodęs. Tuo tarpu krikščionys randa Mesiją, iš seno pranašautą, Jėzaus Kristaus. Žmonijos Išganytojas ir Atpirkėjas – Viešpats Valdovas ir šio, ir kito pasaulio krikščionims turi ne materialinę, bet dvasinę prasmę.

Visai neseniai, prieš pat 1992 m. Kalėdas, grupė Biblijos rankraščių tyrinėtojų susirinko New Yorke pasitarimams. Apie 20 mokslininkų pasirašė protestą prieš “pajuokos vertą ir aiškių neteisybių pilną” tik ką išleistą knygą *The dead Sea Scrolls uncovered* (Neg. Jūros rankraščiai atidengti). Knygos autoriai – Čikagos ir Kalifornijos universitetų mokslininkai M. Wise ir R. Eisenman. Iš spaudos sužinome, jog autoriai drįso tvirtinti, kad tie Q. rankraščiai dar slepiami ir niekada nebuvo ištiesai atspausdinti. Kas dar svarbiau yra jų “melagingi tvirtinimai” apie Mesijo klausimą ir iš viso apie žydų asketų sektų – esenus ir jų galvosena.

Norintieji pasiinformuoti toliau gal nustebės, kad tų rankraščių vertimų į lietuvių kalbą nėra. Mes čia naudojome puikiai knyga anglų kalba *The Dead Sea Skriptures* (Neg. Jūros šventraščiai), T. H. Gaster, Doubleday–Anchor Press, 1976. Tai dokumentų rinkinys su smulkiais komentarais, viso 580 psl. Tarp kitų įdomybių, ten rašoma, kad artėja diena, kai įvyks didžiulis ir baisus karas tarpe Dievo šalininkų ir Jo priešų – vadinamu Šviesos ir Tamsybės vaikų. Čia smulkmeniškai išdėstomas kariškų dalinių paskirstymas ir net mūšio planas. Tie nurodymai seka romėnų, tų laikų karo genijų, išdirbtą taktiką ir strategiją (matyt tai buvo rašyta jau žydams susidūrus su Romos galybe). Viešpats Dievas Šviesos Vaikams užtikrins pergalę ir taipogi tokį pasaulį, kur nebus ne-doorybių ir neteisybių. Priešas bus nugramzdintas į bedugnę ir daugiau nebegrįš. . . Pabaigai cituojame kelis žodžius pagal viršminėtą T. H. Gaster knygą (mūsų vertimas):

“Kaip nyksta tamsuma šviesai artėjant, taip išnyks tamsybė ir ateis šviesybė. Kaip išsisklaido ir dingsta dūmai, taip ir blogis išnyks ant visados. Ir tiesa patekės, kaip saulė. Pasaulis atsistos ant tvirto pamato. Jis bus pilnas išminties, o nežinojimo daugiau nebebus. Ir visos pasaulio tautos giedos liaupsės giesmes gėriui ir teisybei”.

Mums berašant paaikšėjo, kad galų gale Washington, D.C (Library of

Congress) ir New York (Public Library) vėliau šiais 1993 m. bus Negyvosios Jūros rankraščių paroda. Ten bus galima matyti bent 12 svarbesnių tekstų, kaip pav. ištraukų iš Psalmių ir kitų Šventraščio knygų. Taigi tie raštai, taip ilgai laikomi paslapyje, ir mūsų šalyje pamatys dienos šviesą.

*Senovės raštininkas perrašinėja Šventraščio ritinį
Hebrajų kalba*

***

KATALIKŲ BAŽNYČIOS KUNIGAI IR CELIBATAS

Moto: Celibatas yra tradicinis Romos katalikų Bažnyčios palikimas ir ji deda tam didelę vertę, kad kunigai savo duotų įžadų griežtai laikytųsi iki mirties.

Iš Popiežiaus Jono Pauliaus II laiško įteikto spaudai ir kunigams.

Verbų Sekmadienis, 1979 m.

Ar Dievui yra malonu, ir ar žmonėms yra reikalinga, kad dvasiški-ja laikytųsi celibato? Romos katalikų visuomenė, ypač J. A. V. (amerikiečiai yra įpratę laisviau reikšti savo nuomonę bažnytiniuose kaip ir visuose reikaluose) iš naujo gvildena šį klausimą. Žodis, reiškias "vien- gungis, nevedęs" lotyniškai apibrėžia jų dvasininkų skaistybės pasiža- dėjimą – draudimą vesti ir sukurti šeimas. (Tai neaktualu protestan- tams – viena iš pirmųjų M. Liuterio reformų buvo celibato panaikini- mas). Šimtmečių bėgyje yra buvę nuomonių, kad celibato reikalavimai eina prieš žmogaus prigimtį ir kartais priveda prie nedoro elgesio ir prie lytinių iškrypimų. Šiandien išgarsėjo net keliolika tokių atsitikimų kunigijos tarpe, pav. New Mexico valstijoje įveliant net vieną žmonių labai mylimą ir gerbiamą arkivyskupą. Skubame pridurti, kad ir pro- testantų kunigai – vedę ir turi šeimas – irgi turi žmoniškų silpnybių ir nėra be priekaištų (bet iškrypėlių pas juos tikriausia yra mažiau).

Kai kas iš tikinčiųjų katalikų pageidautų normalaus šeimyninio gy- venimo savo kunigijai. Jie ragina bažnytinį vadovą – popiežių pasvar- styti celibato klausimą iš naujo. Tai iššaukia gana drąsius kaltinimus, jog popiežius neina su gyvenimu ir yra per daug konservatyvus. Įdomu, kad draudimas kunigams vesti ne visada galiojo R. katalikų Bažnyčioje. Ku- nigai gyveno be celibato virš tūkstanties metų; dabar gi mėginama šį labai sunkų "antžmogišką" draudimą įgyvendinti (ir nelabai pasekmin- gai!) per panašų (beveik tūkstanties metų) laikotarpį. Ankstyvaisiais Krikščionybės amžiais dvasiškiams buvo palikta laisvo apsisprendimo teisė, kas galiojo iki II-jo Laterano Konsilijumo nutarimo 1139 metais. Šis bažnytinis suvažiavimas buvo sušauktas tuo įdomiu "Šizmos" (skili- mo) metu, kai buvo du konkuruojantieji popiežiai. Vienas iš jų – Inocen- tas II – laimėjo viršų, sušaukdamas tą suvažiavimą, kurs išleido net 30 dekretų. Tarpe jų buvo vienas, pasmerkęs priešą – Antipopiežių, ir kitas "Dievui ant garbės" uždėjęs draudimą dvasiškiams vesti ir kurti savo šeimas.

Iš šios trumpos apybraižos matome, kad celibatas nėra R. katalikų Bažnyčios principas kurio laikytasi muo amžių amžinųjų. Reikia pasakyti, kad jo laikytasi tikrai vad. Romos "Vakarų Apeigų" Bažnyčiose, bet ne "Rytų Apeigų". Slavų žemėse plečiant katalikybę, vietos kunigijai (pripratusiai prie rusų ortodoksų tvarkos) celibato reikalavimų nebuvo. Ar čia kas nors vadinamoje Unitų (Rytų Apeigų) bažnyčioje dabar yra pasikeitę, tikslų žinių neturime.

*) Šiam straipsniui dalinai pasinaudota medžiaga "Denial of Sexuality Is Real Problem", tilpusia "Albuquerque Journal" 1993. III. 23 d., 7 pusl., skaitytojų laiškų skiltyje.

H. Y. P.

*****

SEPTYNIASDEŠIMTĄJĮ NUMERĮ IŠLEIDŽIANT

MŪSŲ SPARNAI, lietuvių evangelikų reformatų žurnalas, jau daugelį metų išeina JAV emigracijoje, Chicago, Illinois. Jis pasirodo tik porą kartų metuose. Kaip seniau, taip ir dabar žurnalas siuntinėjamas nemokamai, kad laukiama "laisvos aukos". Lietuviškam spaudos žodžiui išsilaikyti niekada nebuvo lengva, o ypač dabar, kai tenka daug egzempliorių siųsti Lietuvon, kur žurnalas ten yra noriai skaitomas.

Žurnalas leidžiamas jau virš keturių dešimtmečių ir štai pasiekė savo septyniasdešimtąjį numerį! Dabartiniu metu išeivijos spauda gerokai sumažėjo nes daug laikraščių ir žurnalų nusikėlė į Lietuvą. MS vadovybė nežada niekur tuo tarpu keltis ir tvirtai laikysis emigracijos spaudos sargyboje. Mes neslėpsime fakto, kad parama iš esamų ir būsimų skaitytojų yra labai reikalinga.

II Pasaulinio karo (1939–1945) pasėkoje, Čikagoje susikūrė lietuvių reformatų centras. Vos įsteigę savo bažnyčią ir jos vadovybę – Kolegiją, reformatai susirūpino švietimu ir spauda. Jau 1951 m. vidurvasaryje pasirodė MS pirmasis numeris. Iniciatyvos ėmėsi krt. Eugenijus S. Gerulis. Jis buvo žurnalo "spiritus movens" ir per septynerius jo redagavimo metus MS išaugo į platesnės apimties gražiai iliustruotą leidinį. Vėliau redaktoriais buvo kun. Povilas Dilys ir krt. Halina Dilienė. Ilgiausiai redaktoriaus pareigose – net 15 metų – išbuvo krt. inž. Jokūbas Kregždė. Jam pasitraukus, redaktorium tapo jo nepamainomas padėjėjas krt. Petras Bružas kurs tarnavo kol leido jam sveikata. Išleidus MS 63 numerius, 1989 m. dabartinis redaktorius krt. Mykolas Zablockas perėmė tas pareigas.

Jau nuo pat įsikūrimo MS žurnalas ryžosi siekti platesnio akiračio. Jam pasisekė sulaukti skaitytojų ir kitatikių tarpe. Neabsiribota vien

“parapijiniais” reikalais. Tilpo straipsniai ir bendresnio turinio apimena, literatūra, ir ypač apie istoriją. Aišku, pirmoje eilėje yra dvasinio turinio ir bažnytinės veiklos rašiniai. Visuomet plačiau rašoma apie kasmetinius reformatų suvažiavimus – sinodus. MS yra svarbi susižinojimo priemonė bendratikiams, išbarstytiems po platųjį pasaulį Šiaurės ir Pietų Amerikoje, Vakarų Europoje, Australijoje ir kt..

Žvilgterėjus atgal, matyti, kad žurnalas išsaugojo ateičiai daug ko reto ir vertingo, ypač senovės veikėjų portretų ir biografinių duomenų. Istorinės studijos nušviečia tolimesnę ar artimesnę praeitį ypač Biržuose, Vilniuje ir kituose reformatų centruose. Išeivijos reformatai, daugumoje biržiečiai, daug rašė apie jau senai dingusius Tėvynės miškus, sodžius, laukus. Tai vietovės, kur iš šiaudinių pastogių neretai išėjo reformatai į didelius bažnyčios ir tautos veikėjus.

Kunigaikščių Radvilų įsteigta reformatų Bažnyčia (XVI amžiuje) turėjo pavadinimą “Unitas Lithuanica” tikslu sujungti dvasines jėgas kovai už šviesesnę tautos ateitį. Ta kiek mistinė “Lietuviškos Sandoros” sąvoka atsispindi žurnalo puslapiuose. Savo istorinėmis studijomis ir atskirų asmenų atsiminimais apie mažai nušviestus faktus MS daro įnašą į lietuvių kultūros lobyną. Stengiamasi aprašyti taip pat ir dabartinę padėtį brolių – seserų reformatų Lietuvoje Bažnyčios (kaip ir visos mūsų tautos) prisikėlimas po 50 metų sovietų okupacijos priespaudos yra tikras šio šimtmečio prajovas. Be abejo, dėmesio verti yra talpinami tautosakos dalykai, pasakos ar padavimai. Jau vien vardai: Klausučiai, Lyglaukiai, Šimpeliškiai, Iškonys praskamba kaip tolimų skudučių aidas. Ar tikrai buvo povandeninis tunelis, jungiąs Biržų Radvilų tvirtovę su Astravo dvaru kitoje ežero pusėje? Ir ar klajodavo švieselės – žaltvykslės (kartu su laumėmis ir vaiduokliais) pelkėse kažkur toli, į Biržų girią važiuojant?

Laiko bėgyje MS vadovybė neapsiėjo be diskusijų apie palaikymą skaitytojų dėmesio. Iš pradžių buvo rašoma “senesnei kartai” – o dabar kiek jų yra pasitraukę į Anapilio Šalį, kas matyti iš gausių nekrologų! Kaip mums rašyti, kad užįdomauti senesnius ir jaunesnius skaitytojus? Dėl atsakymo kreipiamės į Jus, mieli skaitytojai, – išreikškite savo pageidavimus! Tuo tarpu mums užteks priminti, kad žurnalas tebeeina nežiūrint visų kliūčių – nuomonių ir sąlygų pasikeitimų, moderninės pažangos atneštų įvairiausių naujovių. Kiek reikia ar nereikia prisitaikyti prie naujovių? Kaip mėgdavo sakyti mūsų Bažnyčios patriarchas, MS rėmėjas dr. Jokūbas Mikelėnas: “Pasaulis tegu daro savo – o mes žengsime tolyn savo smulkiu lietuviško arkliuko žingsneliu”.

DU GARBINGO AMŽIAUS MINĖJIMAI – 90 METŲ AMŽIAUS JUBILIATAI, BIRŽIEČIAI

Krt. inž. Vilius Variakojis

Garbingą sukaktį atšventė ilgametis veikėjas, širdimi ir siela atsidavęs savo Bažnyčiai, krt. Vilius Variakojis. Jo pagerbimas buvo š. m. vasario mėn. 14 d. Chicagos "Seklyčioje". Inž. Jonas Variakojis pravedė muzikos ir poezijos programą ir patiekė jubilato biografiją. Svečių ir artimųjų būryje buvo sūnus Vidmantas su savo žmona ir sūnum iš Kalifornijos. Dalyviai iškėlė nuopelnus Viliaus Variakojo ir jo gyvenimo draugės – žmonos Bronės per daugiau 60-ties metų vedybinio gyvenimo. Be jos meilės ir rūpesčio slaugant vyrą po 1991 m. sunkios eismo nelaimės gal ši šventė nebūtų galėjusi įvykti. Ji buvo solistė daug kartų bažnyčios pamaldose ir parengimuose. Baigiant jubilatas (jam niekada netrūko iškalbos ir humoro!) visiems pasakojo, kaip jis "vistik nugalėjo autobusa" kurs buvo jį užkabinęs. Kolegijos vardu Erika Dilytė-Brooks jį pasveikino ir įteikė dovaną. Žemiau talpiname Jono Variakojo ilgesnį jubilato biografinį pranešimą.

Vilius Variakojis gimė 1903 m. vasario 16 d. Švilpiškio vienkiemyje, Biržų apskr. I-mam pasauliniam karui prasidėjus su motina ir seserimis pasitraukė į Rusijos gilumą. Gyveno Maskvoje, o vėliau Voroneže, kur lankė gimnaziją. 1918 m. su visa Voronežo gimnazija grįžo į Lietuvą.

Būdamas 17 m. amžiaus pradėjo tarnauti Paštų valdyboje. 1923 m. baigė Kauno pašto kursus ir buvo paskirtas tarnybai į Šiaulius, o 1929 m. Panevėžio – Biržų Rajono Telegravo ir Telefono valdybos viršininku. To-

se pareigose išbuvo iki išvažiavimo į Vokietiją.

1931 m. lapkričio mėn. 28 d. sukūrė šeimą ir iki šiol jau 61-nus metus laimingai gyvena. Susilaukė sūnelio Vidmanto, kuris yra mūsų tarpe su žmonele Aldona.

1944 m. liepos mėn. 26 d. paliko Lietuvą. Per Karaliaučių atsidūrė Dresdene. Iš ten buvo išsiųstas apkasų kasti, bet po kurio laiko iš ten pabėgo, grįžo į Dresdeną, kur juos užtiko didysis vasario mėn. 12 d. bombardavimas. Iš degančio miesto pėsčiom, kaip per stebūklą, pavyko pasiekti užmiesčio miškelį, kur geležinkelio stotyje stovėjo kariuomenės traukinys. Kadangi Viliaus veidas buvo subandažuotas nuo nudegimo, jį su šeima įleido į traukinį, kuris juos nuvežė į Koburgą. Ten surado sesers sūnų Povilą Šepetį ir sulaukė karo pabaigos. Lemta buvo p. Variakojams dar gyventi, kadangi tam traukiniui vos tik išvažiavus iš to miškelių, atskrido amerikiečių bombonešiai ir subombardavo visus miškelyje pasislėpusius iš Dresdeno pabėgėlius. Visi pabėgėliai ten žuvo. Dėdė Vilius su šeima ir Povilu Šepečiu gyveno Wuerzburgo, o vėliau Schweinfurto stovyklose.

1949 m. vasario mėn. 16 d., per dėdės gimtadienį, tuo metu kai žmonės rinkosi į vasario 16 d. minėjimą, jiems teko palikti Schweinfurtą ir vykti į Bremeno uostą iš kur atplaukė į JAV. Atvykus į Čicagą, laikinai apsistojo pas geradarį giminaitį, daugelio atvykusių šeimų globėją Petrą Variakojį, kurio dvi dukreles, Dainą ir Danguolę turime savo tarpe.

Chicagoje išdirbo netoli 20 metų Ryerson Steel bendrovėje, kaip elektrotechnikas. Iš šios bendrovės gavo tris pažymėjimus už elektrotechninius išradimus. Jau čia atsiskleidė Viliaus išradingumo sugebėjimai, naujų idėjų įgyvendinimas, uolumas ir darbštumas – tos visos savybės, kurių dėka Vilius galėjo įkurti savo medžio išdirbinių muziejų.

Visi turbūt esame matę jo įspūdingą muziejų. O jei kas dar ne, tai nuoširdžiai kviečiu atsilankyti. Čia randame daugybę meno kūrinių – tautinio motyvo medžio drožinių – Lietuvos ūkis, malūnas, Biržų gyvenamas namas, baubliai ir visokie papuošalai, kurių pavyzdį matome šiose eksponatose. Dalis kūrinių jau yra išvežta į Biržų muziejų – Radvilų pilyje. Dalį buvo išstatęs pats Smithsonian Institute, tik, deja, gražinant apgadino.

1991 m. rugsėjo mėn. 26 d. dėdę Vilių ištiko skaudi nelaimė. Buvo autobuso labai stipriai sutrenktas. Ilgai neatgavo sąmonės. Atrodė, kad gyvenimo kelionė užsibaigė. Teko daryti nemažai odos persodinimo operacijų. Bet jo stipri ir sveika prigimtis nugalėjo. Po truputį vis sveiksta, jau pats pavaikšto, pilnai samprotauja ir viskuo domisi. Laukiame tos

dienos, kada jis pilnai atsigaus.

Šia proga noriu visiems nuoširdžiai padėkoti, kurie rūpinosi jo sveikata ir pagelbėjo jam, bei sunkiausią naštą nešančiai jo gyvenimo draugei Bronei. Ypatingą padėką reiškiame advokatui Povilui Žumbakiui, kuris jo reikalus taip nuoširdžiai kruopščiai ir sėkmingai atstovavo.

Jonas Variakojis

Krt. inž. Hermanas Pavilonis

Ilgametis ev. reformatų Bažnyčios veikėjas, kone visą amžių jai talkininkavęs, inž. Hermanas Pavilonis šių metų balandžio 24 d. šventė savo 90-tąjį gimtadienį. Nesenai persikėlęs iš Kalifornijos į Beaver, Pennsylvania, jis atžymėjo šventę savo šeimos tarpe – žmonos Amelijos, sūnaus Tony su žmona Vicki ir dviem anukėliais Liane ir Charlie. Anksčiau gyvenęs Chicagoje, Hermanas buvo stambus rėmėjas perkant pirmąjį bažnyčios pastatą (1954 m.). Talkininkavo "Mūsų Sparnams" nuo pat žurnalo įsteigimo savo piešiniais, viršeliais ir straipsniais ir buvo nepamainomas veikėjas. Visad turėdamas patraukimą prie paišybos ir tapybos, jaunystėje Hermanas mokėsi Kauno Meno Kokykloje (ko nespėjo baigti dėl ankstyvo išemigravimo į JAV). Jau į pensiją išėjęs įvykdė svajonę ir įsigijo meno mokyklos diplomą Kalifornijoje.

Naujoje pastogėje apsigyvenus linkime Hermanui ir Amelijai sveikatos ir sėkmės!

Būk atidus, stebėk gyvenimo smulkmenas, nes kiekvienas naujas mažmožis yra žvaigždė, kuri kaskart aiškiau nušviežia tavo nežinomybės horizontus.

M.Z.

LAIŠKAI REDAKCIJAI

MŪSŲ SPARNŲ skaitytoja, Bažnyčios rėmėja ir dažna sinodų dalyvė Olga Sprindytė – Dagienė, gyv. Petersburg, Virginia mums prisiuntė nuotrauką ir žinių apie savo 1992 m. vasaros kelionę Lietuvon. Jos tėvas, Martynas, buvo ilgametis Biržų bažnyčios vargonininkas. Iš jos laiško cituojame:

“Dvi savaites praleidau Biržuose. Liūdnas vaizdas visur. Gaila mūsų Reformatų gatvės – sudegė gražūs namai. “The Commies“ (komunistai) pristatė estradą prie mūsų bažnyčios. Jeigu aš galėčiau, pasamdyčiau žmones, kad nugriautų tuos suolus. Galėtų pastatyti paminklą prof. kun. Jakubėnui ir labai reikalingą salę konfirmantams ir susirinkimams. O dėl mūsų biednos Lietuvėlės po komunistų alinimo nepadare

*Olga Dagienė su anuke Debora Crites Walker jos vestuvių dieną.
(Olga buv. Sprindytė yra Biržų vargonininko M. Sprindžio duktė)*

progreso po 50 metų. . . Bet užteks dejuoti, kai valdžia susitvarkys, gal pagerės ir padėtis. Siunčiu auką MŪSŲ SPARNAMS. Labai įdomu paskai-tyti žinias iš Lietuvos, ypač apie bažnyčias.“

***

KĄ KITI RAŠO APIE MUS?

Įs spaudos išėjo Lietuvių Ev.Reformatų leidžiamas žurnalas, paženk-lintas 1992 m. rugsėjo mėnesio data ir Nr. 68. Tai stambus, net 97 pusla-pius turintis leidinys, kurį redaguoja Mykolas Zablockas.

Šiame numeryje daug vietos skiriama komp. Vl. Jakubėnui atžymėti. Čia apie kompozitorių rašo Loreta Venclauskienė, Irena Skomskienė, Edvardas Šulaitis, A. Balčiauskienė. Yra nemaža nuotraukų, surištų su komp. Jakubėnu. Šiame numeryje taip pat tęsiami Jackaus Sondos – Sondeckio atsiminimai. Yra rašinių iš Lietuvos evangelikų bažnyčių ir jų parapijų istorijos (rašo kun. J. Norvila). Yra straipsnis apie žydus Lietu-voje ir daug visokių trumpesnių rašinių, kurie daugiau mažiau yra su-rišti su evangelikų gyvenimu. Pats leidinys yra įdomus ir vertingas ne vien tik evangelikams. *“Dirva“ XI. 12. 1992* *Ed. Šulaitis*

Rašo Knygius

KNYGOS IR PERIODIKA

Drėma, Vladas. DINGĘS VILNIUS. Vilnius Vaga. 1991 m. 404 psl. Pa-aiškinimai rusų ir anglų kalbomis. Didelio formato knyga, gausybė iliu-stracijų. Žinomas dailės istorikas pateikia senojo Vilniaus aprašymą, ypač apie jo pastatus – architektūros paminklus, sunaikintus laikui bė-gant. Kaip žinia, miestas per šimtmečius labai nukentėjo nuo svetimų kariuomenių įsiveržimo ir nuo vietinės administracijos nesirūpinimo.

Štai vertingas antikinių žemėlapių, graviūrų, spalvotų meno darbų rinkinys su autoriaus komentarais. Su juomi skaitytojas apvaikšto se-namiesčio gatves, gynybinę sieną, vartus, pilių teritorijas, pamninklus, didikų rezidencijas. Ištisas skyrius pašvęstas Lietuvos D. Kunigaikščių Radvilų rūmams, kurių Vilniuje buvę viso devyni. Mažiausia žinių tu-rima apie (mums įdomiausia) senai dingusią Reformacijos steigėjo Mi-

kalojaus Radvilos Juodojo (1515–1565) pilį Lūkiškių šile, kur dabartinis Vingio parkas. Kaip atrodė pilis – tiksliai nežinoma. Daugiau iliustracijų išliko apie ten vėliau įsitaisiusių Jėzuitų Ordono būstinę. Rūmams perėjus į kitas rankas (tarpe jų – Grafo Zubov'o) jie galop XIX a. tapo griuvėsiais. Iki šių dienų vienintelė (dalinai) išlikusi Radvilų rezidencija priklausė reformatui Vilniaus vaivada (mums žinomo biržiečio giminaičiui) Jonušui, dabartinėje Vilniaus gatvėje. Ten 1990 m. įsisteigė dailės muziejus (žiūr. str. M.S. Nr. 65, p. 90–94). Baigiant pabrėžiame, kad V. Drėmos knyga gali būti puikiu vadovu ne tik mokslininkams ir meno žinovams, bet ir turistams kaip ir visiems, kurie myli ir norėtų geriau pažinti Vilnių. Kaina nepažymėta. Į pasaulį išleista daug egzempliorių nes tiražas siekia net 40,000. Lietuviškų knygų rinkoje, bent mūsų išėivijoje, toks skaičius būtų tikrai nepaprastas reiškinys.

*

Daugiau kaip po 50-ties metų pertraukos "SĖJĖJAS" pradėjo sėti tą pačią kaip anuomet sėklą – skelbti Evangeliją, informuoti parapijiečius apie reformatų Bažnyčios veiklą ir t. t. .

Naujasis "SĖJĖJAS" (Nr.1, 1992 m. gruodžio mėn.), naudodamas smulkų šriftą savo keturiose puslapiuose talpina palyginti daug medžiagos įvairiomis praeities ir dabarties reformatų gyvenimo temomis. Vedamajam panaudota dalis prof. kun. p. Jakubėno str. "Kodėl mes protestantai?", tilpusio 1926 m. "Mūsų Žodyje"

Šiame "SĖJĖJO" nr. randame istorinį vysk. J. Kalvano straipsnį "Užvožtas Žiburys" apie 1936 m. pavasarį po 11 metų evangelikų Teologijos fakulteto uždarymą, jo mokslinio personalo tolimesnį likimą. Antrasis "SĖJĖJO" psl. talpina kun. J. Norvilos str. "Apie spaudą mūsų Bažnyčioje", kur paminėti ev. reformatų spaudos leidiniai, pradedant žurn. "Pasientinys", pradėtu leisti prieš 1913., redaguotu ir leistu kun. J. Šepečio, iki šių dienų periodinės ir neperiodinės spaudos.

Informacinėse žiniose paminėtas išėivijos ev. reformatų Bažnyčios pranešimas apie 1980. V. 5 d. – 1991. XI 23 d. laikotarpyje teiktą Lietuvos ev. reformatų Bažnyčiai paramą, ten pat randame Kolegijos prezidentės H. Dilienės ir H. Yčaitės–Petkus laišką apie 1992 m. Chicagoje įvykusį sinodą. Kun. J. Norvila primena, kad Vilniaus, Kauno ir Biržų parapijos galėtų leisti informacinius laikraščius–lapelius, kai tuo tarpu Bažnyčia turėtų padėti susikurti laisvesniam, nuo Konsistorijos nepriklausančiam religiniam–kultūriniam–visuomeniniam protestantų leidiniui, pvz. "Evangelikų pasaulis".

mz

***

Petras Zablockas

JUODAS TREMTIES ANGELAS

*Jau angelas juodas artėja,
Tuoju, rodos, į kiemą įeis.
Tuštėja sodybos, tuštėja,
Išeina tremties vieškeliais...*

Kas žino -

Ir tu ar begriši? -

Viena tik Lemtis pasakys.

- Gal nešdamas varganą kryžių

Tu juo užsidengsi akis?...

Gal sniegas užbers tavo kelią

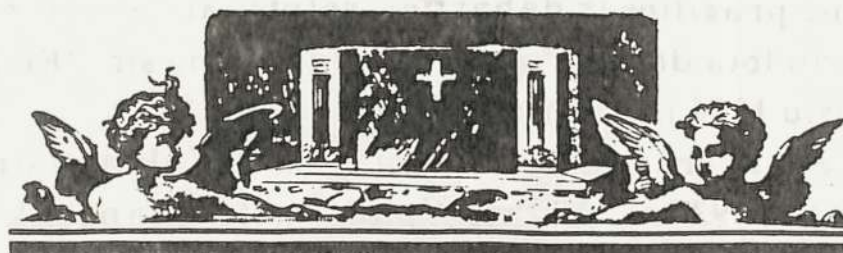
Suklupus giliai užpustys,

Gal bus - lyg Uralas - dalelė

Taip baisiai šalta ir rūsti...

IŠKELIAVĘ AMŽINYBĖN

Krt. Petras Bružas

1905 - 1992

Su ypatinga meile ir pagarba minime Brolį Petrą, kaip jis norėjo būti saviškių vadinamas. Jis visą amžių rėmė savo ev. reformatų tikėjimą bei savo Bažnyčią ir buvo nepamainomas veikėjas. Jis buvo kuratorius, ilgametis Kolegijos sekretorius, MŪSŲ SPARNŲ žurnalo redaktorius. Stengėsi palaikyti bendratikių dvasią ir buvo narsus Refomacijos tradicijų gynėjas. Su mumis jis atsiskyrė 1992 m. gruodžio 3 d. Paskutiniaisiais metais susilpnėjo jo akys, neteko regėjimo ir iš viso sveikatos. Bet nesiskundė ir nedejavo - buvo linkęs optimistiškai žiūrėti į ateitį. Beveik ligi pskutinio momento P.B. sielojosi reformatų bendruomenės administracija, finansiniais reikalais, bažnytinio pastato taisymu ir dailinimu,

kaip ir "Mūsų Sparnų" leidimu.

Petras Bružas gimė Klausučiuose netoli Biržų ir toje apylinkėje praleido jaunystę. Baigęs Biržų gimnaziją ir Pedagoginius kursus, pasirinko mokytojo darbą. Vėliau mokytojavo Klaipėdos Krašte, bet sugrįžo į Biržus. Tremties laikais (po II Pasaulinio karo) atsidūrė Vakarų Vokietijoje kartu su kitais tautiečiais. Čia rūpinosi, kad reformatai dvasiniai nepalūžtų ir buvo pirmųjų tremties sinodų organizatorių tarpe. Pimasis sinodas buvo sušauktas 1948 m. pabėgėlių stovykloje Klein-Wittensee prie Schleswig'o. Antrasis įvyko Horneburg'e 1949 m. Per P.B. pastangas posėdžiauta jau ne stovykloje, bet pilies rūmuose kur buvo Y. M. C. A. organizacijos būstinė. Tie sinodai sudarė pagrindą tolimesnei veiklai išėiviijoje.

Daugelis lietuvių pabėgėlių tais 1949–50 m. keliavo iš Europos į užjūrį. Būrys reformatų vadovų ir narių persikėlė Chicagon, JAV. Čia įsikūrė jų Bažnyčia ir veiklos centras. Nuo to laiko ligi dabar galima sakyti, jog išėivijos Bažnyčios išsivystymas buvo tampriai surištas su P. B. gyvenimu. Jam tenka priskirti didelius nuopelnus. Jam rūpėjo ne vien reformatų reikalai bet ir platesnė lietuvių bendruomenė. Jis mylėjo visa, kas biržietiška ir buvo Biržiečių Klubo steigėjas ir ilgametis vadovas. Be to uoliai veikė Chicagos S. L. A. organizacijoje. Kaip sakė vienas sveikintojas Brolio Petro 75 metų amžiaus iškilmingame minėjime (žr. MS Nr.49): "Jo tvirta asmenybė tapo reformatų pasididžiavimu jaunesniajai kartai."

Vienas jo senas pažįstamas štai ką pasakoja. Inž. Hermanas Pavilonis dabar gyv. Beaver, Pa. iš jaunystės gerai atsimena Petro Bružo linksmą būdą ir jo prisirišimą prie savo reformatų Bažnyčios. Hermanas ir Petras buvo abu konfirmuoti Biržuose kun. P. Jakubėno laikais. Vėliau jų keliai išsiskyrė ir Hermanas nukelivo Amerikon. Artimai bendradarbiauti ir susidraugauti teko kai Petras, kaip pabėgėlis, atvyko Chicagon. Pavilonių šeimoje jis rado prieglaudą ir draugystės šilumą. Hermanas surado jam pirmąjį darbą – medžio apdirbimo – garažų statyboje. Petras ilgai gyveno Hermano ir Amelijos Pavilonių šeimoje. Kartu su Hermanu buvo įvykdytas drąsus žygis – užpirkimas pirmojo išėivijos reformatų bažnyčios pastato. Abu iš savo kišenių sudarė reikiamą sumą pradinei paskolai. Užpirko nuosavybę nežinodami, ar tam pritars "naujamimė" parapijos vadovybė. Kilus abejonėms, Hermanas ir Petras pasakė: Jei parapija to pastato nenori, jie pasilaikys ją sau ir ten įrengs kokio nors biznio įmonę. Žygis buvo pasekmingas ir 1954 m per Kalėdas įvyko pirmosios pamaldos nuosavoje bažnyčioje (Chicagos šiaurinėje dalyje). Petras buvo gero būdo, turėjo komiko gyslelę ir labai mėgo juo-

kauti, bet nenorėjo savohumoru ko nors užgauti. Su juo dirbti buvo malonu nes norėjo su visais būti geruoju. Jis džiaugėsi reformatų bendruomenės augimu ir stiprėjimu. Buvo sumanus ir nagingas, prisidėdavo kur reikia prie visokių darbų, niekad neatsisakydavo padėti. Kai bažnyčios vadovai suėjo į pažintį su pasaulio reformatų veikėjais, Petras su džiaugsmu suėjimuose dalyvaudavo. Ypač atmintinas įvykis buvo susitikimas su W. A. R. C. (Pasaulio Reformatų Sąjungos) Gen. Sekretoriumi kun. Marcel Pradervant, tapusiu dideliu lietuvių draugu. Petras padėjo organizuoti iškilmingus pietus jo garbei, suruoštus 1954 m. Pavilonių namuose.

Krt. Halina J. Dilienė, gyv. Chicagoje, pažinojo P. B. nuo Lietuvos laikų ir kartu su juo dirbo daugelį metų. Ji apibrėžia jo budo savybes šitaip: tai buvo nepaprastos doros ir teisingumo asmenybė. Draugiškas visiems, P. B. niekad neatsisakydavo teikti savo nuoširdžią pagalbą ir patarimus. Atsimena jį dar iš Biržų gimnazijos, kelias metais už ją dar vyresnėje klasėje. Tai buvęs šviesių plaukų linksmai nusiteikęs jaunuolis. Lietuvoje jis yra buvęs Kolegijos sekretorius ir darbą atlikdavo su dideliu tikslumu ir sąžiningumu. Chicagos išeivijoje jis ėjo tas pačias pareigas, gražiai bendradarbiaudamas su visų mylimu tuolaikiniu Kolegijos prezidentu dr. J. Mikelėnu. P. B. turėjo nuostabią atmintį ir žinojo sinodų tvarkymo smulkmenas, ar jie būtų įvykę prieš 10 ar net 50 metų. Iš visų kuratorių ir veikėjų jis geriausiai žinojo Bažnyčios tradicijas, įstatus ir ir santvarką.

H. Diliene gerai atsimena, kaip P. B. su inž. J. Kregžde nuskubėjo su savo įrankiais daryti reikiamų remontų įsigijus bažnyčią Artesian Ave. (pastatas buvo gana apleistas). Ji pabrėžia, kad P. B. uolus kasmetinių sinodų dalyvis ir turbūt nepraleido nė vieno posėdžio per daugiau, kaip keturius dešimtmečius. Jis visuomet gyvai dalyvaudavo diskusijose pateikdamas gerų sumanymų. Su meile ir pasišventimu kelis metus redagavo "Mūsų Sparnus" ir rašė straipsnius. Atsimena tą sinodo posėdį kur jis su apgailestavimu pranešė, kad toliau to darbo dirbti nebegalės sakydamas: "Noriu bet nebegaliu. Mano akys man nebetarnauja".

Baigiant reikia paminėti, kad Brolio Petro straipsniai ir šiandien lieka aktualūs. Jie nuolat ragino bendratikius prisilaikyti sentėvių tikėjimo ir tradicijų. Jei kam neaiškus titulas "kuratorius" gali skaityti jo straipsnio "Reformato kelias" tilpusio MS. Nr. 3: "Lietuvių tautos tarpe mes esme nusipelnę pagarbos. Yra mūsų šventa pareiga šį garbingą vardą išsaugoti... Reformato savigarba jį įpareigoja visur ir visada kovoti už dorą ir teisybę, laikytis užsibrėžtos linijos, kultūringos veiklos

ir sveiko galvojimo tradicijų.“

Mūsų Sparnų redakcijos ir Kolegijos vardu reiškiame nuoširdžią užuojautą liūdinčiai žmonai Elenai ir sūnui Rimui, gyvenančiam Lietuvoje.

***

Palmyra Kutraitė Lapsatienė
1909 – 1993

Mirė po sunkios vėžio ligos kovo mėn. 30 d. Gyveno Chicagoje, Wrightwood apylinkėje. Gimė Lietuvoje Biržų apskr. Medeikių km. Amerikoje išgyveno 44 metus. Lietuvoje baigė Biržų gimnaziją 1928 m. Studijavo Latvijos pedagoginiam institute Rygoje anglų kalbą ir baigė 1932 m. su teise dėstyti visose gimnazijos klasėse.

Nuo 1933 m. iki 1937 m. pirmoji darbovietė buvo Linkuvos gimnazijoje ir vėliau Klaipėdos Krašte Šilutėje. Čia susipažino su gimnazijos mokytoju muziku Jurgiu Lampsčiu. Mokytojavo ligi Klaipėdos Krašto atėmimo (Hitler'io Anschluss 'o 1939 m.). Tais metais ištekėjo už J. Lampsčio. Vedybos buvo Kaune; juos sutuokė kun. Petras Dagys. Abu su vyru gavo paskyrimą į Joniškio gimnaziją ir ten dirbo ligi 1944 m. kai reikėjo palikti Lietuvą. Teko nuvykti net į Jugoslaviją su vienmete dukrele Renata.

Po klaidžiojimų svetur vėl susirado su vyru ir apsistojo Vokietijos pabėgėlių stovykloje Augsburgėje kur mirė jų dukrelė. Ten Palmyra mo-

kytojavo lietuvių gimnazijoje.

Vėliau kun. J. Pauperas iškvietė šeimą Chicagon ir jie pastoviai čia apsigyveno. Čia Palmyra įsijungė į lietuvišką švietimą. Dėstė K. Done-
laičio ir vėliau Chicagos aukštesnioje mokykloje, kur dirbo ligi pensi-
jos. Šeimą linksmino užgimusi antroji dukrelė Raminta. Palmyra kruop-
ščiai dirbo ir su ev. reformatų parapija ir stengėsi niekada nepraleisti
ir pamaldų ir kasmetinių sinodų. Ji priklausė prie "Mūsų Sparnų" re-
dakcinio kolektyvo ir taisė žurnalo lietuvių kalbą. Palmyra sėkmingai
platino MS žurnalą ligi pat mirties. 1993 metų pradžioje turėjo laimę pa-
matyti ir savo anūkėlę Indrą atvykusią Chicagon drauge su savo mama,
daktare ir muzikos profesore Raminta. Ši dėsto muziką (lavina operos
solistų balsus) Muenchene ir koncertuoja įvairiuose pasaulio kraštuose,
taip pat ir Lietuvoje.

Reiškiamo užuojautą našliui Jurgiui Lampsaciui, dukrai ir anukei.
MŪSŲ SPARNŲ Redakcija

Maria Plačienė

**Krt. Danutė Yčaitė Kregždienė
1911 – 1932**

Praeitais 1992 metais atsiskyrėme su Danute Y. Kregždienė. Kun. P.
Dilys atliko laidotuvių apeigas lietuvių kapinėse Toronto priemiestyje,

Kanadoje. Ten jau ilsėjosi anksčiau mirę – jos motina Ona Neimanaitė Yčienė (1984 m.) ir brolis Martynas Yčas (1991 m.). Liko nuliūdime Danutė: vyras, dr. vet. Jokūbas Kregždė ir duktė Aldona K. Cytraus.

Danutė buvo antroji iš aštuonių vaikų. Iš visos gausios giminės šiandien tebegyvena tik brolis dr. Jonas Yčas (Toronto); vyriausia sesuo Birutė Y. Barnelienė (Frankfurt, Vokietija); ir jauniausia – Ona Y. Beresnevičienė (North Bay, Kanada). Dvi sesutės Irena ir Renata, pasimirė dar I Pirmojo pasaulinio karo metu, o brolis Gustavas Adolfas, 17-kos metų mirė Vokietijoje tremties vargų laikotarpyje per II Pasaulinį karą.

Pabuvusi Sibire (kur Danutės tėvas – mokytojas Jonas Yčas – dirbo vietos gimnazijoje) šeima apsigyveno Voroneže. Ten buvo susispietęs būrys lietuvių – karo pabėgėlių ir J. Y. buvo paskirtas gimnazijos direktoriumi. Karui pasibaigus visi grįžo laisvon Lietuvon, į Panevėžį, kur J. Y. vadovavo tose pat pareigose vietos gimnazijai. Danutė mokėsi Panevėžio, vėliau Biržų gimnazijoje ir ją baigusi norėjo mokytis toliau. Gal ji buvo paskatinta šviesiu savo tėvo pavyzdžiu (jis tuo laiku buvo Lietuvos Universiteto profesoriumi). Danutė studijavo odontologiją ir mokslus baigė Kaune Vytauto Didžiojo universitete. Kelias į mokslą nebuvo lengvas nes prof. J. Yčas anksti mirė (1931 m.) ir šeima liko be tėvo.

Danutė turėjo savo dantų gydymo kabinetą Biržuose ir vėliau Kaune. Jos prieinamas būdas bei nuoširdus dėmesys žmonėms ir jų problemoms užtikrino pasisekimą. Ji mėgo savo profesiją ir vėliau, atsidūrusi išeivijoje, visad gailėjosi, kad nedarė pastangų atgauti savo profesinių teisių. 1940 m. ji ištekėjo už biržiečio dr. J. Kregždės. Vėliau jiems, kaip ir daugeliui tautiečių, teko trauktis į Vakarus bėgant nuo karo baisenybių. Pasikinę arklį į vežimą, jie persikėlė per Nemuną ties Tilže. Vos tik tiltą pervaziavus bomba sprogo ir tiltas buvo sunaikintas. Tai buvo Dievo ranka, vėliau sakydavo Danutė, išsigelbėjusi iš tokių pavojų.

Weimar'e, Vokietijoje, sulaukė karo galo ir amerikiečių kariuomenės. Ši netrukus pasitraukė, užleisdama tą sritį Raudonajai Armijai. Besitraukdami amerikiečiai sunkvežimiais pasiėmė pabaltiečius – pabėgėlius į savo valdomą zoną. Kregždės susitiko su kitais šeimos nariais prie Giessen'o ir gyveno jo pylinkėse (iki persikėlimo į JAV). Čia gimė jų vienturtė dukrelė Aldona. 1948 m. prasidėjo naujas gyvenimas Amerikoje, Ohio valstijoje. Danutė nebepraktikavo odontologijos ir galėjo daugiau laiko pašvęsti kitiems savo pomėgiams. Užaugusi tikinčiųjų šeimoje, ji domėjosi savo Bažnyčios reikalais dar jaunystėje. Dalyvavo metiniuose sinoduose (suvažiavimuose) tiek Biržuose, tiek Čikagoje, tik retais atvejais posėdžius praleisdama.

Danutė mylėjo knygas ir lietuvišką rašto žodį, rėmė jų leidimą ir palaikė evangelišką spaudą, ypač MŪSŲ SPARNUS. Ji mėgo keliausti ne vien į Čikagą, Torontą ar Los Angeles – pasiekė Australiją, Pietų Ameriką ir Europą, kartu ir Lietuvą. Ji brangino viską, kas rišosi su senais laikais Biržuose ir kitur. Tėvynėje turėjo didelį rinkinį fotografijų, palaikė ryšius su gimnazijos ir universiteto mokslo draugais. Čia išreiškiame nuoširdžią užuojautą jos artimiesiems MŪSŲ SPARNŲ redakcijos vardu. Brangioji Danute – ilsėkis ramybėje.

H. Y. P.

***

Emilis Petras Snarskis
1899 – 1993

Emilis Petras Snarskis, sulaukęs 93 metų amžiaus, mirė 1993 m. vasario mėn 7 dieną Australijoje.

Buvo gimęs Biržuose 1899 m. lapkričio mėn. 18 dieną. Reformatas. Jo tėvai Darata Variakojtė ir Petras Snarskiai. Velionis turėjo vieną seserį Eugeniją, kuri mirė Urugvajuje, ir tris brolius: Valerijoną, Joną ir Kostą. Žmonos vardas Petrė. Ji buvo kilusi iš Merkinės. Turėjo tris vaikus: Algimantą, Aldoną ir Petrą.

Lietuvoje vadovavo paštui Luokėje, Linkuvoje, Telšiuose. Ilgą laiką buvo pašto viršininkas Palangoje. Antrojo pasaulinio karo pabaigoje pasitraukė į Vokietiją. Vėliau su šeima emigravo į Australiją, Adelaidę.

Velionis yra dėdė mūsų kunigo Eugenijaus Snarskio – Gerulio, kuris gyvena Floridoje.

Krt. Kostas Tamulėnas
1919 – 1993

Mus pasiekė liūdna žinia iš Švedijos, kad 1993 m. balandžio 17 d. pasimirė krt. Kostas Tamulėnas. Jis ten apsigyveno II Pasauliniam karui besibaigiant.

K. Tamulėnas gimė 1919 m. balandžio 9 d. Gajūnų km., Biržų apskr. Lankė Biržų gimnaziją ir baigė Aukštesniąją Technikos Mokyklą Kaune 1943 m. Beveik tuojuo teko traukti s nuo karo pavojaus. Kai kurie tautiečiai bandė perplaukti Baltijos jūrą ir pasiekti Švedijos krantus, tarp jų buvo ir Kostas su būriu savo artimųjų. Ieškant žvejų laivelio Palangos apylinkėse buvo svarbu, kad vokiečiai – okupantai nepastebėtų, nes už pabėgimą grėsė sunkios bausmės.

Kosto inžinieriški sugebėjimai čia buvo labai svarbūs, kaip tvirtina tų laikų rašinys "Mūsų Sparnuose". Kostui pavyko slapta patikrinti, ar pasirinkto laivelio motoras buvo tvarkoje. Pasirodė, kad tas aukšty dugnu apverstas žvejo laivelis buvo pilnoje tvarkoje. Nuo pat išplaukimo K. T. sėdėjo prie motoro ir tikrino jo veikimą. Buvo plaukiama iš Pa-

langos Gotlando salos link. Jūros viduryje keleiviai pastebėjo atplaukiantį karišką laivą. Nuo jo plevėsavo ne vokiečių ar rusų, bet švediška vėliava. Keleiviams tai buvo išgelbėjimas. Švedų karo laivas priplaukė arčiau ir prisirišęs žvejų laivelį visus nutempė į Gotlando salą.

K. Tamulėnas su savo žmona čia ir apsigyveno. Jis vertėsi savo profesijoje, ilgus metus dirbdamas "Volvo" automobilių įmonėje, motorų konstrukcijos skyriuje. Jis toliau gilino mokslus Chalmers Aukštesnėje Technikos Mokykloje. Padarė keletą išradimų kurie tapo užpatentuoti (vienas 1971 m. buvo užpatentuotas JAV). Šeima augino du vaikus, dukrą Ritą (tapusią mokytoja) ir Joną (šiandien reformatų kunigas). K. T. savo firmos buvo komandiruojamas į užsienius, tarp kitų kraštų į Argentina ir į JAV. Čia su malonumu atvykdavo lankyti brolio Mato ir kitų giminių kaip ir savo bendratikių reformatų. Kiek galėdamas lankė ir Chicagoje metinius sinodus. Neužmiršo savo Bažnyčios, rėmė Labdaros Fondą ir kt.

MŪSŲ SPARNŲ redakcinis kolektyvas reiškia užuojautą Švedijoje likusiai šeimai ir ypatingai broliui Matui Tamulėnui, gyv. Racine, Wisconsin, buvusiam mūsų ilgamečiui Kolegijos Prezidentui.

***

Krt. Jonas Indriūnas
1910 – 1993

Gimęs Melaišių kaime, Biržų apskr. Jis baigė Biržų gimnaziją. Mokėsi Kaune lankydamas Pašto – Telegrafo – Telefono kursus. Kursus baigė labai gerai ir buvo paskirtas į Kauno paštą praktikai atlikti. Pradėjo studijas Vytauto Didžiojo universitete bet netrukus teko atlikti karinę prievolę II pėstininkų pulke Šančiuose. Vėliau buvo paskirtas pašto

valdininku į Klaipėdos Kraštą.

Įsijungęs į visuomenišką veiklą, organizavo sportininkus ir tapo pirmininku Klaipėdos paštininkų sąjungos. Čia susipažino su Vladislava Kurklietyte ir sukūrė šeimą. Gimė sūnus (vėliau pasimiręs Vokietijoje) ir duktė Audrone.

Klaipėdoje Joną užtiko Hitlerio Anschluss'as. Vokiečiams užėmus tą kraštą 1938 m. pavasarį, kartu su kitais valdininkais pasitraukė į Didžiąją Lietuvą ir ten dirbo paštu žinyboje. Pokario metais bėgo nuo bolševikinio teroro Vokietijon ir buvo aktyvus Scheinfeld'o stovyklos komitete. Sudarius emigracijos popierius su šeima išvyko į Argentiją. Po kelių metų jo draugas, žinomas žurnalistas Jurgis Janušaitis, sudarė galimybes šeimai persikelti Amerikon. Štai kaip sekančiame nekrologe Jurgis Janušaitis įvertina Jono asmenybę:

... Š. m. balandžio 22 d. . . netekau dar vieno mielo nuo pat jaunystės mokslo dienų ilgamečio bendradarbio ir draugo. . . Abu dirbome Kauno Centraliniame Pašte, vėliau Chicagos prekyboje "Parama" ir Paštininkų Sąjungoje kur Jonas buvo pirmininku. Jis buvo rūpestingas, pasižymėjo taktiškumu ir buvo geras organizatorius. . . Gražiai tvarkė archyvus ir albumus Paštininkų Sąjungos ir kt. organizacijų. Priklausė Biržų ir Pensininkų klubams. . . Jis buvo malonaus ir linksmo būdo. Mėgo sportą ir sekmadieniais jį dažnai matydavome Marquette Parko lietuvių futbolo komandos žaidynėse. Jonas nebuvo veržlus į pirmaujančias vietas, tačiau neatsisakydavo paremti lietuviškų reikalų. (Draugas, 051 121 931.

Jonas mylėjo savo gimtąją reformatų Bažnyčią ir smulkmeniškai pildė jam užduotas pareigas. Ilgus metus buvo Kolegijos sekretorius ir reikalų vedėjas. Buvo nuolatinis Chicagos sinodų dalyvis ir mokėjo švelniai ir gražiai pasakyti savo nuomone. Jo pagalba buvo visada pagaidaujama nes jis buvo visada draugiškas, malonus ir nuoširdžiai paslaugus. Amerikoje po ilgos ir sunkios ligos mirė jo žmona kurią Jonas slaugė su didele kantrybe. Didelio džiaugsmo jam sudarė duktė Audrone (dabar p. Wozniak), dvi anukės ir dvi proanukės. Šeimai čia reiškiamo užuojautą Mūsų Sparnų redakcijos ir Bažnyčios Kolegijos vardu.

DĒMESIO! ŽINIA APIE SEKANTĮ SINODĄ

Chicagoje šaukiamas 1993 m. sinodas įprastoje vietoje – savo bažnyčioje 5230 S. Artesian Ave. Jis įvyks rugsėjo mėn. paskutiniame savaitgalyje 25–26 d.d. Šeštadienį kuratoriai renkasi 12 val. registracijai. Tai bus jau 46-tas toks suvažiavimas išeivijoje. Lietuvoje sinodai paprastai vyksta Biržuose birželio mėn. per Jonines.

*

Amerikiečių reformatų veikėjas – pamokslininkas Jonas Gylys (John Gillies), didelis lietuvių reformatų draugas, rengiasi vėl šią vasarą vykti evangeliškam darbui Lietuvon, šį kartą su žmona Karolina. Pernai (1992 m.) jis ten praleido kelis mėnesius, dėstydamas Biblijos studijas Klaipėdos evangelikų kolegijoje. Jis buvo Lietuvoje šiltai sutiktas, vėl ten išbus ilgesnį laiką. Laukiame jo įdomaus pranešimo (kaip kad buvo 1992 m.) mūsų sinode Čikagoje.

*

Lietuvos Romos katalikai smarkiai ruošiasi popiežiaus Jono Pauliaus atsilankymui šią 1993 m. rugsėjo mėn. Šis popiežius iki šiol yra padaręs keliones į daugiau kaip 100 pasaulio kraštų (daugiau gal, negu bet kuris kitas bažnytinis vadovas) bet dar nėra buvęs Lietuvoje. Šiam įvykiui atžymėti, Lietuvos valstybės išdas skiria nemažas sumas. Talinn'e išeiną savaitraštis "Baltic Independent" 1993. 4. 23 pastebi jog reikės milijono dolerių ir šios sumos padengimui bus prašoma aukų namuose ir užsienyje. Pinigai būsią naudojami kelių taisymui, bažnyčių ir ypač vienuolynų restauravimui, ir įvairiems valymo, dailinimo ir remontavimo darbams. Įdomu, kas dengė išlaidas kitų popiežinių kelionių atvejais – ar Vatikano valstybė, ar vietos žmonės? Kaip ten bebūtų, atrodo, kad Lietuvos valdžia (nors ir būdama finansiniai mažai pajėgi) yra užsimojusi praleisti nemaža pinigų.

*

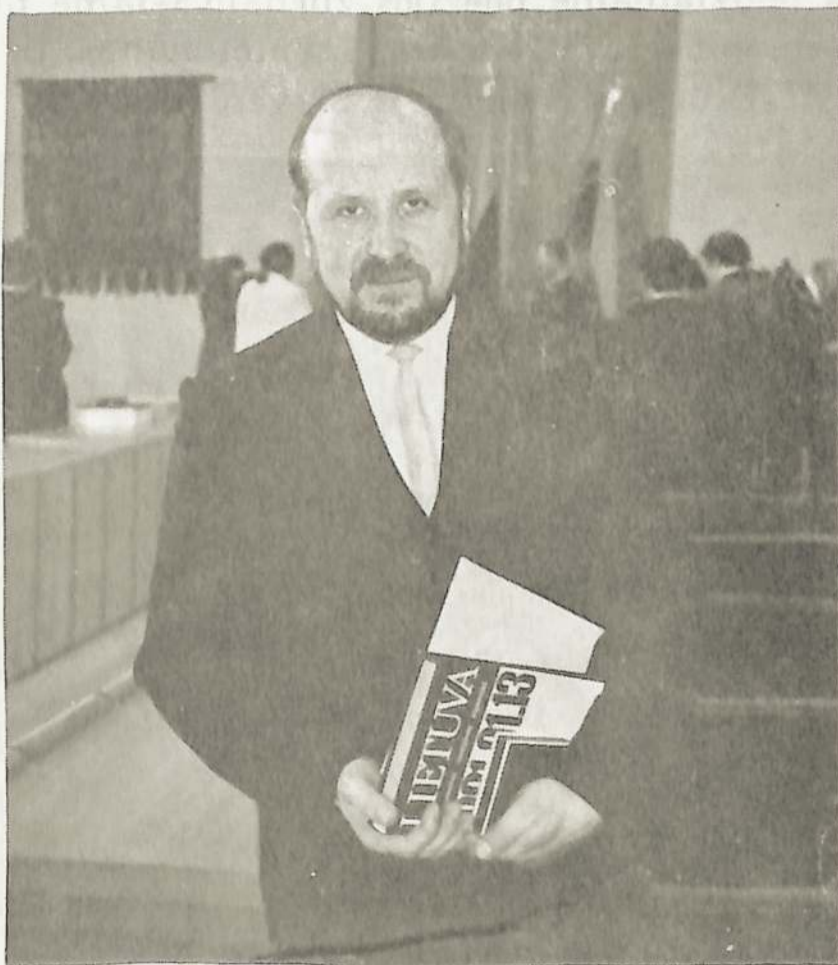
“Mūsų Sparnų” bendradarbė poetė Irena Jašinskaitė (gyv. Vilniuje) “Tėviškės Žiburiuose” Toronto, Kanada, 1992 m. pasirodžiusiame straipsnyje apie “Mūsų Sparnų” žurnalą tarp kitko rašoma, kad poetės trumpučiai eilėraščiai yra aukštos kokybės ir turi kažką primenantį japonišką “Haiku” eilėdarą.

*

Dabartinio J. A. V. Congreso narių (535) tikiybė sudėtis: R. katalikų – 141, Metodistų – 65, Baptistų – 62, Presbyterijonų (reformatų) – 54, Episkopalų – 50, Izraelitų – 42, Liuteronų – 21, United Church of Christ ir Congregationalist – 14, Mormonų – 12, kitų protestantiškų mažumų – 29, kitų krikščioniškų mažumų – 10 ir kitų 11 bendruomenių, turinčių nuo 1 iki 7 narių – 24.

*

Algimantas Kvedaravičius, Vilniaus reformatų bendruomenės pirmininkas, buvo Lietuvos Prezidento A. Brazausko pagerbtas specialiu žymeniu – medaliu už heroizmą sausio 13 d., 1991 m. įvykiuose, ginant televizijos įrengimus nuo sovietinių tankų užpuolimo. Buvo šaudoma ir pralėkusi kulka perėjo per rankovę, nepažeizdama rankos, kaip pasa-

Algimantas Kvedaravičius

Foto: Dalia Bobelienė

kojo MS korespondentei pats A.K. Apdovanojimas medaliu vyko Parlamento Rūmuose, kur atsitiktinai buvo krt. D. Bobelienė jau kelintą kartą lankanti Lietuvą. Ant greitųjų ji padarė nuotrauką A. K. su žymeniu, kurią žemiau talpiname.

M. S. redakcija sveikina ir linki viso geriausio mūsų didvyriui gauto medaliao proga!

Apie plačiai pagarsėjusius sausio 13 d. įvykius yra rašoma šiame žurnale kun. dr. E. Gerulio straipsnyje "Dainuojanti Revoliucija".

*

Dr. Gražina Anysaitė-Slavėnienė, Buffalo, NY, Lietuvoje apsilankymo proga gavo specialų padėkos pažymėjimą – žurnalas MOKSLAS IR GYVENIMAS išreiškė padėką už jos straipsnius "Lietuvos Protestantai" Dėkojo redaktorius J. Baldauskas ir kartu liuteronų sinodo prezidentas J. Kairevičius, – "dėkingi autorei už pažadintą mintį, suteiktas žinias, kurios pasitarnaus šviesai ir ekumenijai". Užfiksuotas antspaudas "Lietuvos Žinijos Draugija, Vilnius, 1992. VIII. 17 d."

Dr. G. Slavėnienė taip pat yra ir eilėraščių į anglų kalbą vertėja. 1992 m. Austin, Texas leidžiamame poezijos žurnalo 5-tame numeryje pasirodė net 20 psl. lietuvių (J. Degutytės, J. Vaičiūnaitės, D. Paulaukaitės ir V. Jasiukaitytės) kūryba, išversta G. Slavėnienės.

Mokslininkė dr. Gražina Slavėnienė mama Anysiene (Bielskyte), lietuvių veikėja – rašytoja

M. Zablockas

GIMTOJI PIRKELE

*Mylėsiu visados
Pirkele savo gimtą,
Ir jos man neatstos
Gražiausių rūmų šimtas . .*

*Nors ir maži langai,
Nors ir apsmilkę lubos,
Bet giedrios kaip drugiai
Vaikystės dienos skubios! . . .*

1931

LIETUVIŲ PROTESTANTŲ SAJUNGOS ŽINIOS

Lietuvių Protestantų sąjunga, apimanti evangelikų tikėjimo lietuvius, veikia savo būstinėje Pietų Kalifornijoje adresu c/o Mrs. M. Lidums, Secretary, Lithuanian Protestant Association, 4 Ashburton Pl., Laguna Niguel, CA 92677. Pirmininkas yra dr. Povilas Švarcas. Kadangi nėra pastovaus kunigo, tenka dvasininkus kviesti iš kitur pamaldoms laikyti. Susirenkama tik kartą – kartą į metus bet susirinkimai įgalina maloniai pabendrauti ir dvasiniai pasistiprinti. Pamaldoms dažniausia susirenkama nuo seno įprastoje vietoje St. Andrews Lutheran Church, West Los Angeles (ten ilgai kunigavo prieš kelis metus miręs dr. Owen J. C. Norem, buvęs liuteronų kunigas ir diplomatas – paskutinis Amerikos ministras Lietuvai nepriklausomybės (1918–1940) laikais.

1992 m. kun. H. Dumpys, liuteronų išeivijos vyskupas (iš Chicagos) laikė pamaldas Reformacijos Dienos proga lapkričio 11 d. Dieną prieš tai buvo Švarcų dukters inžinierės Audronės vestuvės. 1993 m. kovo 28 d. pamaldas laikė liuteronų kun. J. Juozupaitis (taip pat iš Chicagos). Kaip visada, po to buvo draugiškas pobūvis su vaišėmis ir supažindinimu su svečiais. Štai ką mums neseniai rašė Liet. Protestantų sąjungos sekretorė Mėta Lidums:

“Paskutinės pamaldas turėjome kovo 28-ą. Turėjome gražų būrelį žmonių. Buvo tokių, kurie dar pirmą kartą lankėsi. Jų tarpe – buvusi Biknerytė su vyru iš Chicagos. Taip pat ir Paulauskų šeima. vyras, žmona ir 11 metų sūnus, prieš kelis mėnesius atvykę iš Lietuvos. Be to buvo p.

Emilis Sinkys iš Santa Monica. Gavome atvirutę iš buv. Whittier, Calif. gyventojų Hermano Pavilonio kurs rašė, kad išsikelia gyventi į Beaver, PA. Bruno ir Juzė Gediminai jau seniai abu yra ligonys ir praneša, kad džiaugiasi gaudami apie mūsų Sąjungą žinių. Lauksime Jūsų apsilankant mūsų padangėje!“

Mēta Lidums, sekretorė

*

Pereitų metų laikraštis "Biržiečių Žodis" rašo, kad Biržų miestas nutare sugrąžinti brolių Martyno ir Jono Yčų gatvės pavadinimą (jis buvęs pakeistas bolševikmečio laikais). Čia minimi jų nuopelnai Lietuvai ir paduodamos biografinės žinios. Ten pat rašoma, kad gatvės užvardinimu atžymėtas kitas įžymus biržietis, iškilus dailininkas – Meno Mokyklos profesorius Petras Kalpokas (brolių Yčų bendraamžis, artimas jų šeimos rateliui).

Dr. Martynas Yčas, Syracuse, NY, pasižymėjęs mikrobiologijos srityje, yra praturtinęs Lietuvos bibliotekas ne tik savo knygomis (jos išverstos į kelias svetimas kalbas) bet ir kitokia moksline medžiaga. 1992 m. gruodžio 11 d. Vilniaus universitetas jam suteikė garbės doktoratą.

Lietuvoje ta proga nuvykęs dr. M. Yčas įteikė dovaną Vilniaus uni-

versitetui jo tėvo, dr. Martyno Yčo (1885–1941) biustą. Tai skulptoriaus prof. Konstantino Bogdano iš vario nulietas darbas.

Šia proga tenka pastebėti, kad praeitų metų laikraštis "Biržiečių Žodis" rašo, kad Biržų miestas nutarė sugražinti brolių Martyno ir Jono Yčų gatvės pavadinimą, kuris bolševikmečio laikais buvęs pakeistas. Čia minimi jų nuopelnai Lietuvai ir paduodamos biografinės žinios. Ten pat rašoma, kad gatvės pavadinimu atžymėtas kitas įžymus biržietis, iškilus dailininkas – Meno Mokyklos profesorius Petras Kalpokas (brolių Yčų bendraamžis, artimas jų šeimos rateliui).

*

M. S. korespondentas būnant Toronte aplankė mūsų iškilaus skulptoriaus (prieš kelis metus pasimirusio) Jokūbo Dagio našlę Lois Dagiene. Ji saugoja jo meno darbus lyg relikvijas. Daugumoje tai gana masyvinės skulptūros iš medžio. Krenta į akį jų lietuviški mitologiniai ir istoriniai motyvai. Dalis jų yra pasiekę Lietuvą kur Biržų muziejuje (restauruotoje Radvilų pilyje) yra įrengta salė Dagio meno darbams. Dagys mylėjo Biržų apylinkes ir savo ev. reformatų bažnyčią. Jis turėjo gabią plunksną ir savo laiku rašė straipsnius ir eilėraščius "Mūsų Sparnams". Gražią iliustruotą knygą "Dagys skulptures" Toronto 1985 (Devenių Kultūrinio Fondo leidinys) dar galima užsisakyti (teirautis MS redakcijoje).

*

Kaip VASARIO 16- TOSIOS GIMNAZIJOS Vokietijoje direktorius Andrius Šmitas praneša, dabar mokosi 101 moksleivis. Benbdrabutyje gyvena 48 berniukai ir 42 mergaitės. Tiek yra vietų. 11 mokinių gyvena Huettenfeld'e pas tėvus ir gimines.

Mokosi 50 mergaičių ir 51 berniukas, 78 katalikų tikėjimo ir 23 evangelikų. Iš Vokietijos – 58 mokiniai, iš Lietuvos – 23, iš JAV-bių – 7, iš Brazilijos – 6, po 2 iš Kanados ir Urugvajaus, po 1 iš Argentinos, Australijos ir Afrikos (Mali).

Jau dabar gaunama prašymų ateinantiems mokslo metams. Mokiniai iš Lietuvos vokiečių kalbos mokosi sustiprintose pamokose. Šiais mokslo metais bus 10 abiturientų, o 1994 m. – 15.

*

Istorinė Reformatų Teologijos Seminarija Sarospatak, Vengrijoje, įsteigta 1531 m., vėl veikia nuo 1992 m. rudens. Nacionalizuota komunistinės valdžios, buvo uždaryta prieš 40 metų. Dabar turi virš 50 naujų studentų iš Vengrijos, Rumunijos, Ukrainos ir Slovakijos, galimai ir iš Reformatų kitose Europos šalyse, kaip sakysim lietuvių. Ryšiai tarp reformatų Vengrijoje ir Lietuvoje siekia kelis šimtmečius.

*

SVEIKINAME MOKSLUS BAIGUSIUS

Šių 1993 m. gegužio mėn. 9 d. Rasa Hollender (Erikos D. Brooks vyriausia duktė, kun. P. ir H. Dilių anukė) baigė reformatų Kolegiją – Hope College Holland, Michigan miestelyje. Jos Bachelor of Arts diplomą buvo iš teatro menų ir anglų kalbos sričių. Tai buvo pavasario žydėjimo metas nes Holland ruošėsi tradicinei Tulpių Šventei. Rasa baigė su pagyrimu būdama “on the Dean’s List.” Stebėtojais buvo jos mama ir visi penki broliukai ir sesytės. Išskilmės prasidėjo pamaldomis Reformed Church in Amerika bažnyčioje. Pernai 1992 m. Rasa pirmą kartą apsilankė savo protėvių žemėje Lietuvoje. Gerai kalba lietuviškai ir yra parašiusi straipsnių “Mūsų Sparnams”.

Rasos brolis, Edmundas Povilas Brooks, 13 metų amžiaus, baigė Chicagoje liuteronų pradinę mokyklą (Home Lutheran School) birželio 11 d. Jis yra gabus keliose srityse ir sugeba pasakyti prakalbą.

Onutė Booth, Laimutės dukrelė ir Marijos Plačienės anukė, 5 m. amžiaus, baigė “preschool” Oak Forest, Illinois, t. y. priešmokyklinio amžiaus mokyklą birželio 3 d. su pagyrimu. To pat amžiaus Paulius, irgi reformatų ainis baigė mokyklą kartu su Onute irgi gaudamas pagyrimą. Kaip ir jo tėvas matematikos profesorius Arūnas Dagys, jis yra geras sportininkas.

Pažymėtina, kad JAV moksleivių baigimo ceremonijos panašios į suaugusiųjų ir jauno amžiaus vaikai ta proga nešioja specialų ilgą rūbą ir keturkampę kepurę.

Rasa Hollenderytė

Du kaimynai, iš kairės: Paulius Dagys ir Ona-Rėbėka Booth

Krt. dr. Daina Variakojytė – Fricke birželio pradžioje grįžo iš Lietuvos kur buvo nuvykusi su amerikiečių grupe "Physicians for Peace". Įvairių medicinos sričių žinovai teikė pagalbą ir skaitė paskaitas keliuose miestuose kaip Vilniuje ir Talinn'e, Estijoje.

*

ŽINIOS IŠ LIETUVOS

Jau kelintą kartą parapijų pirmininkai ir veikėjai susirenka pasitarimams... Vilniaus evangelikų (reformatų, liuteronų) televizijos laida vyksta šeštadieniais du kart į mėnesį... Vilniaus bažnyčioje prasidėjus remonto darbams, reformatų pamaldos vyksta Bonifratrų bažnyčioje Daukanto aikštėje... Kaune ir Biržuose vyksta kursai suaugusiems pagal Heidelbergo Katekizmą... Reformatai buvo atstovaujami dviejų kunigų: R. Moro ir J. Norvilos – Pasaulio Liuteronų Sąjungos suvažiavime Vilniuje vasario 10–25 dienomis. Tuo metu buvo ekumeninės pamaldos katalikų Šv. Jono bažnyčioje... Vilniečių reformatų iniciatyva norima įkurti reformatų mediciniškos konsultacijos ir pagalbos centrą. Jį aptarnaus medikai – savanoriai... Vilniaus parapijoje jau veikia labdaringos pagalbos centras maisto ir drabužių tiekimui. "Sėjėjas"

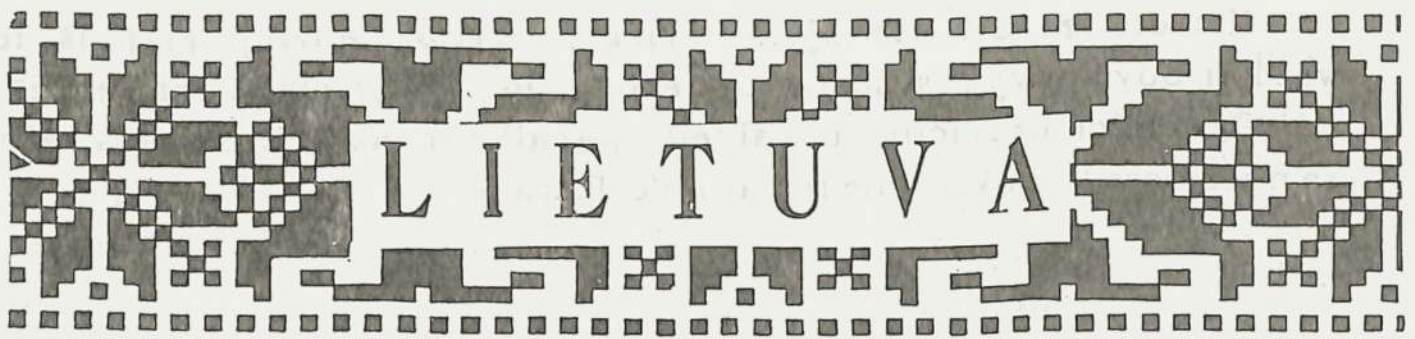

KLAIDŲ ATITAIŠYMAS

M. S. Nr. 69 psl. 3 per klaidą nebuvo paminėtas straipsnio – paskaitos "Bažnyčios Apsauga" autorius Jonas Gylys; psl. 18 str. antraštė "Rerormacijai" turi būti "Reformacijai"; 70 psl. įsibroė dvi labai nemalonus klaidos: krt. Danutė Kregždienė mirė ne lapkričios mėn. 10 bet 30 d., krt. Petras Bružas ne gruodžio 10 bet gruodžio mėn. 3 d.

Už šias nemalonus klaidas, nuoširdžiai atsiprašome ypatingai mirusių artimųjų.

REDAKCIJA

LITUANICA
(1933 - 1993)

Kazys Binkis

PAKILO PAUKŠTIS METALINIS
Į DANGAUS MĖLYNĘ.
NUSTEBĘ ŠNABŽDA MINIŲ MINIOS:
KAIP BUS JAM VANDENYNE?
AR NUGALĖS BERIBIUS PLOTUS
IR SŪKURIUS AUDRINGUS?
AR JŪROS PUTŲ PAŠARVOTAS,
SUGLAUS SPARNUS GALINGUS?
AR NEIŠGĄSDINS AUDROS TAMSIOS
IR TŪKSTANČIAI PAVOJŲ?
IŠ KUR DRĄSOS NARSUOLIS SEMSIS
BERIBIŲ KLAIKUMOJE?
MINIA NUSTEBUSI SUSTINGO . . .
O PAUKŠTIS NEDVEJOJA, -
PAKILO AUKŠTUMON IR DINGO
MIGLOTOJ TOLUMOJE . . .
TRAUKITĖS, SIAUBINGOS VĖTROS!
KELIĄ, KLYKIANČIOS ŽUVĖDROS!
TEN TOLI UŽ OKEANO -
LIETUVA TĖVYNĖ MANO! . . .

Ed. Šulaitis

KOMP. VLADAS JAKUBĖNAS ĮSITVIRTINA LIRTUVOJE

Jau trečią pavasarį iš eilės važiuojant į Lietuvą, ten nemaža tekdavo rūpintis dėl komp. Vl. Jakubėno kūrybos populiarinimo, ieškant būdų Čikagoje veikiančios komp. Vl. Jakubėno draugijos skyriaus Lietuvoje įsteigimui.

Šių (1993 m.) pavasarį į Lietuvą nuvažiavus, jau rastas toks skyrius,

kuris oficialiai Lietuvos teisingumo ministerijoje buvo įregistruotas 1993 m. vasario 24 d. Taigi jau šios draugijos Lietuvoje įteisinimas prieš man atvykstant ir buvo galima labiau atsidėti kitais šio kompozitoriaus populiarinimo darbais.

Jau pernai buvo surasta patalpa šios draugijos veiklai plėtoti įsteigta raštinė, kuri įsikūrė Liauksmينو gatvėje Nr. 8 (trečiame aukšte). Jos reikalų vedėja yra aktyvi muzikė Irena Skomskienė, kuriai čia talkina Povilas Jakubėnas. Juodu čia dažniausia galima rasti nuolat besirūpinančius komp. Vl. Jakubėno populiarinimo reikalais.

1993 m. vasario 8 d. per Lietuvos televiziją buvo pusvalandinė programa apie komp. Vl. Jakubėną ir jo kūrybą; perduota jo kūrinių koncerto iš 1992 m. gruodžio mėn. 12 d. vaizdai, o taip pat ir Draugijos pirmininko Ed. Šulaičio pasisakymų. Nuo pernai metų rudenio komp. muzikologas Juodpusis rengia V. Jakubėno kūrybos valandėles (iki šių metų birželio mėne jis jau surengė bent 6) ir vėliausioje iš jų irgi buvo pasikalbėjimas su Ed. Šulaičiu.

Man atvykus gegužės 7 d., jau sekančią dieną teko lankytis Vl. Jakubėno skyrius (oficialiai vadinasi Komp. Vlodo Jakubėno draugijos Lietuvos skyrius) raštinėje Vilniuje ir sutarti veiklos planą, kurį aš galėčiau padėti įgyvendinti.

Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros d-jos susirinkimo Vilniuje dalyviai: pirmoje eilėje matomi P. Jakubėnas, muzikologas, V. Juodpusis, antroje Balčiauskienė-Daugirdienė, prof. L. Vladimirovas ir kt.

Ed. Šulaičio foto

Kadangi negavus laiku gaidų nespėta gegužės mėnesį surengti platesnių komp. Vl. Jakubėno kūrybinių koncertų, buvo pasitenkinta dalyvavimu dviejuose Lietuvos Reformacijos Istorijos ir Kultūros draugijos renginiuose Kaune ir Vilniuje. Į pirmą iš jų buvo nuvykęs muzikologas V. Juodpasis, kuris skaitė pranešimą apie komp. Vl. Jakubėną ir demonstravo JAV paruoštą filmą apie kompozitorių. Aš ir I. Skomskienė dalyvavome šios draugijos susirinkime Vilniuje ir čia pristatėme kompozitorių. Aš pakalbėjau apie draugijos veiklą Amerikoje, o Skomskienė klausytojus supažindino su spaudai paruoštu kompozitoriaus religinių kūrybinių leidiniu "Jėzau, Tu mano gyvybe". Ji pasakė, kad spaudai yra parengtas ir Vl. Jakubėno harmonizuotų liaudies dainų rinkinys chorui. Šiame susirinkime, kuriam pirmininkavo prof. S. Kregždė ir sekretoriavo D. Bal-

Komp. Vl. Jakubėno draugijos Lietuvos skyriaus raštinės vedėja I. Skomskienė aptaria reikalus su muzikologu V. Juodpusiu, kuris daug garsina Vl. Jakubėno kūrybą per Lietuvos radiją.

Ed. Šulaičio foto

Komp. VI. Jakubėno gimimo 90-mečiui minėti komiteto nariai. Iš kairės: E. Šulaitis, prof. V. Laurušas, I. Skomskienė, O. Norbutienė, J. Širvinskas, R. Biveinis, P. Jakubėnas, V. Zalatoris. Ed. Šulaitis foto

čiauskas, buvo apie 40 pasauliečių, kurių dauguma yra aktyvūs protestantiškųjų religinių bendruomenių nariai, nors Draugijoje gali reikštis visi lietuviai, nežiūrint jų religinių įsitikinimų, kas yra sveikintinas reiškinys, neapsiribojama vien tik religiniais aktyvistais. Beje po šio su-

Vaizdas iš Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros d-jos susireinkimo Vilniuje, kur buvo kalbėta ir komp. VI. Jakubėno draugijos reikalais. Pranešimą daro prof. S. Kregždė, šalia jo – D. Balčiauskas. Ed. Šulaičio foto

siriškimo buvo kultūrinė dalis, kurioje pasirodė poetai P. Zablockas ir E. Matuzevičius.

Gegužės 24 d. teko dalyvauti išplėstiniame komp. Vl. Jakubėno draugijos Lietuvos skyriaus valdybos posėdyje, kur vėl aiškinau šios draugijos svarbą. Prieš tai – gegužės mėn. 18 d. dalyvavau steigiamajame komp. V. Jakubėno 90-čiai paminėti organizacinio komiteto posėdyje kartu su I. Skomskiene ir P. Jakubėnu. Čia buvo sudarytas organizacinis komitetas (pirminiunkas Muzikos akademijos rektorius, prof. L. Laurušas, o vicepirmininkai – E. Šulaitis ir R. Biveinis (jis yra draugijos Lietuvos skyriaus pirmininkas). Kiti komiteto nariai: J. Širvinskas, V. Zalatoris, O. Narbutienė, E. Gedgaudas, L. Vilkončius, M. Urbaitis, A. Kubiliūnas ir kt.

Man kartu su organizacinio komiteto pirmininku prof. Laurušu gegužės 25 d. teko lankytis pas Lietuvos kultūros ir švietimo ministerį D. Trinkūną ir šis visiems minėjimo renginiams pritarė ir pažadėjo savo visokeriopą paramą. O tų renginių 1994 metais bus daug: gegužės 12 d. simfoninės muzikos koncertas ir mokslinė konferencija, gegužės 13 d. – iškilmingas posėdis, o tų metų spalio mėnesį – baletu "Vaivos juosta" premjera Operos ir baletu teatre Vilniuje. Dėl šio baletu galutinio paruošimo, jį pritaikant tam pastatymui, teko ne kartą kalbėtis su komp. J. Juozapaičiu, su kuriuo buvo pasirašyta darbo sutartis.

Erika Brooks, Vl. Jakubėno d-jos sekretorė, kalbasi su muzikologu iš Lietuvos, prof. Anicetu Arminu, kurs rūpinasi Vl. Jakubėno muzikaline kūryba.

Ed. Šulaičio foto

Taip pat ruošiamasi gausiau komp. V. Jakubėną (tiksliau jo kūrybą) garsinti spaudoje, daugiau rūpintis laidomis per radiją bei televiziją. Bus išleisti minėjimui vokai, o taip pat ir pašto ženklas bei medalis. Bus surengta ir paroda apie kompozitorių.

Tas viskas pareikalaus apie 10 tūkstančių dolerių, kurių dauguma reiks parūpinti išeivijoje, nes Lietuvoje, dėl sunkios ekonominės padėties, nebus daug galimybių lėšų surinkti. Tad galintieji prie šio didelio darbo prisidėti finansiniai, turi savo aukas nukreipti Vl. Jakubėno draugijos Čikagoje adresu: Erika Brooks, 3529 W. 66th Place, Chicago, IL 60629.

Tik visų geros valios tautiečių pastangomis galėsime Lietuvai iš naujo pristatyti šį didįjį kūrėją, kuris per prievartą buvo išblokštas iš savo gimtosios žemės, kurią jis taip mylėjo. Gyvas jis negalėjo sugrįžti, tad bent stenkimės, kad į Lietuvą sugrįžtų jo brangi kūryba visoje pilnumoje!

Petras Zablockas

MŪSŲ GARASTAS *

*Įsaugino Biržų žemė,
Išsiūbavo Širvėna,
Gundė prigimtį neramią
Šuolis, sportas ir daina.*

*Viską kamuolis užbūrė
Dar vaikystėje pačioj. -
Užsimiršo baltos būrės,
Širvėnoj ir Apaščioj.*

*Štai jau skraido jis po aikštę
(nebevaikšto kaip kiti) -
Ir pačiam dabar jau aišku:
Kamuolys - jo ateitis.*

*O toliau - šimtai rungtynių,
Treniruočių atkaklių...
O vėliau - kiek vandenynų
Ir žemynų, ir šalių!*

*Bėgo dienos, metai ėjo -
Tapo treneriu - žvaigžde,
Ir ne kartą jau stovėjo
Žvaigždžių šitų parade.*

*Ir visur po žemę plačią -
Lietuva su juo kartu,
Lietuva jam sako a č i ū ,
O su ja - ir aš, ir tu.*

*- Daug gražių legendų esti,
Bet gražiausia - šita va:
Ir krepšinį ir Garastą
Išaugino LIETUVA!*

** Vladas Garastas Lietuvos krepšnio
"Žalgirio" komandos treneris išve-
dęs Lietuvos krepšinį iki Olimpija-
dos.*

IŠ LIETUVOS REFORMACIJOS ISTORIJOS IR KULTŪROS DRAUGIJOS PIRMŪJŲ METŲ VEIKLOS

Kaip žinome, 1992 m. balandžio mėn. 25 d., idealistų – iniciatorių pastangomis Vilniuje buvo įkurta *LIETUVOS REFORMACIJOS ISTORIJOS IR KULTŪROS DRAUGIJA* (toliau tekste sutrumpintai RD–ja). Apie jos steigiamąjį susirinkimą žiūr. M. S. Nr. 68.

Per vienerius savo gyvavimo metus ji sugebėjo savo savo veikla atkreipti ne vien protestantų dėmesį, bet susilaukė supratimo ir simpatijų jos veiklai ir iš kitų pažiūrų visuomenės sluoksnių. Šio fakto dėka ji sėkmingai sugebėjo praveisti eilę renginių: paskaitų, koncertų ir vieną labai svarbią tarptautinę mokslinę keonferenciją "Protestantizmas Lietuvoje: istorija ir dabartis".

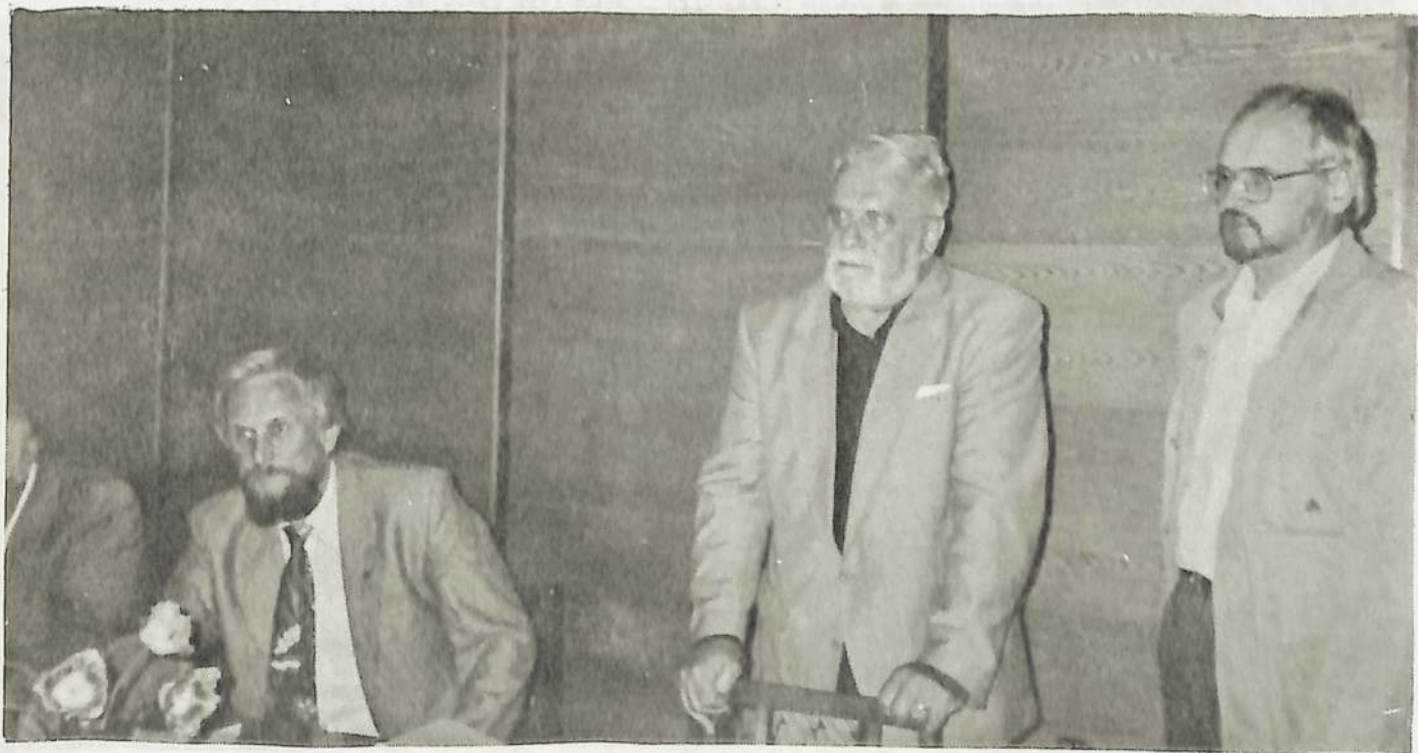
Žemiau talpiname RD-jos pirmininko pavaduotojo p. inž. Donato Balčiausko laiško (1993. IV. 30d.) ištrauką artimesniam susipažinimui su pirmųjų RD-jos veiklos metų imponuojąčia istorija:

"... 1992 m. spalio 21 d. ev. reformatų bažnyčioje gausiai susirinkusiai Vilniaus miesto visuomenei paskaitą "Protestantizmo ištakos" skaitė prof. filosofijos daktaras Helmutas Arnašius.

Lapkričio mėn. prof. Levas Vladimirovas pakvietė į parodą – paskaitą "Pirmosios reformatų knygos XVI–XVII a." Ekspozicija surengta Vilniaus senajame universitete, Smuglevičiaus salėje.

1992 m. gruodžio 17 d. Biržų krašto muziejaus "Sėla" mokslinis bendradarbis archeologas A. Baublys ev. reformatų bažnyčioje miesto visuomenei skaitė paskaitą "Radvilos ir reformacija XVII a." Paskaitoje dalyvavo ne tik draugijos nariai, bet ir Kėdainių, Biržų klubų nariai, daug miesto inteligentijos, jaunimo.

1993 m. sausio 24 d. Vilniaus ev. reformatų bažnyčioje koncertavo M. K. Čiurlionio konkurso diplomantė vargonininkė Nijolė Dainienė. Tai bu-

Lietuvos Reformacijos istorija ir kultūros draugijos susirinkime Vilniuje kalba svečias iš Vokietijos kun. Noeller. Jo dešinėje vertėjas H. Arnašius. Ed. Šulaičio nuotrauka

vo pirmas viešas koncertas ev. reformatų bažnyčioje sukėlęs didelį susidomėjimą.

Po paskaitų vyksta diskusijos. Visa tai rodo, kad dirbame ne veltui, kad žmonės mūsų temomis domisi, jiems to reikia. Tai mus įkvėpia ir skatina tolimesniam darbui.

Tik susikūrusi mūsų draugija ėmėsi sudėtingos ir nelengvos užduoties – surengti tarptautinę konferenciją, tema “Protestantizmas Lietuvoje: istorija ir dabartis”. Esame dėkingi Atviros Lietuvos Fondui (Sorošo f.), kad šis mūsų sumanymas buvo paremtas finansiškai ir sėkmingai įgyvendintas. Kaip Jums žinoma, konferencija vyko 03. 09–10 d. Vilniaus universiteto teatro salėje. Esame dėkingi gerbiamai p. H. Yčaitėi – Petkus už pranešimą, kurį jau konferencijos dieną atvežė kun. J. Norvila, todėl programoje jis nebuvo atspausdintas, bet buvo perskaitytas. Apie konferencijos reikšmę byloja atsiliepimai spaudoje, radijuje ir televizijoje. Įdedu keletą iškarpu iš mūsų periodikos. Šiuo metu sudaryta redakcinė komisija ruošia konferencijos medžiagą atskiram leidiniui. Tikimės dar šiais metais pamatyti. Juo planuojame aprūpinti visas Lietuvos bibliotekas.

Artimiausias renginys gegužės 14 d. Į jį pakviestas gerb. poetas Petras Zablockas vilniečiams pristatys savo poezijos knygą “Einu per rugienas”. Dalyvaus poetė Alma Kàrosaitė ir Eugenijus Matuzevičius (visi biržiečiai). Tuo pačiu pažymėsime pirmą 1 metų draugijos jubiliejų.

*Dalis svečių Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos susirinkime
Vilniuje. Ed. Šulaičio nuotrauka*

Kaune įsikūrė ir sutvirtėjo mūsų skyrius, pirmininkė M. Purvinienė, pavaduotoja M. Liudžiūtė. Kuriasi Klaipėdoje, Biržuose ir kt. . .“

Susipažinę su RD-jos pirmųjų metų veiklos išdavomis, pastebime, kad draugijai netrūko nei idėjų, nei organizacinio talento ir, pagaliau, kas svarbiausia būdama ne konfesinė, o moksliniai-istorinė organizacija, be proestantiškos intelektinės ji sugebėjo į savo renginių programas įtraukti eilę ir kitų konfesijų arba iš viso neturinčių jokio ryšio su bet kuria konfesija inteligentų.

Kas nuostabiausia, kad RD-jai simpatizuojanti ir prie jos renginių savo talentais prisidedanti žymi inteligentijos dalis, studijavusi komunistinės okupacijos metu baigė aukštąsias jų mokslo institucijas ir gavo jų diplomus. Tenka taip pat stebėtis, kad ne vienas jų sugebėjo atskirti pelus nuo grūdų – melą nuo tiesos, griežtai laikėsi šio švento principo, jo neatsisakė ir šiandien – kovoti už demokratiją, tiesą ir sąžinės laisvę. Ne vieną jų šiandien matome ir RD-jos rengimų eilėse, neišskiriant ir žurnalistų, kurie spaudos ir radijo bei televizijos priemonių pagalba pozityviai vertino RD-jos veiklą.

mz

KONFERENCIJA “PROTESTANTIZMAS LIETUVOJE”

Konferencija apie Protestantizmo Istoriją ir Dabartį Vilniuje 1993 m. kovo 9-10 d.d. praėjo pasekmingai. Sulaukta pranešėjų ne vien iš Lietuvos, bet ir iš kitų šalių, kas konferencijai teikė tarptautinį antspalvį. Rengėja buvo “Lietuvos Reformacijos Istorijos ir Kultūros Draugija” (vėliau tekste sutrumpintai RD-ja). Buvo perskaityta apie 30 pranešimų, iškeliančių Reformacijos įtaką tautos sąmonei, lietuvybei, valstybingumui. Pranešėjų tarpe buvo vietos profesoriai S. Kregždė, RD-jos pirmininkas; L. Vladimirovas; H. Arnašius; iš Vokietijos dr. K. D. Schmidt; iš Ukrainos mokslininkas A. Nepokupno. Pranešimų ilgesnis rašinys antrašte “Iš XVI amžiaus į šią dieną” tilpo savaitraštyje “Europos Lietuvis” (3-23-93) pasirašytas Salomėjos Čičiškinos. Ji pastebi, jog RD-ja, įsikūrusi tik prieš metus, jau spėjo gerai užsirekomanduoti savo viešais renginiais – paskaitomis ir mokslo darbais. RD-ja siekia suburti ne vien protestantiškos pasaulėžiūros žmones, bet ir istorijos ir kitų sričių specialistus, besidominčius Reformacijos raida ir poveikiu į tautą. Toliau cituosime viršminėto straipsnio žodžius:

“Draugija vertina atskirų krikščionių, bažnyčių, kitų religijų ir ištikinimų žmonių tarpusavio bendravimą . . . Pakanka prisiminti vien pernai Vilniaus visuomenei skaitytas paskaitas, sutraukusias gana margą auditoriją: moksleivių ir studentų, pensininkų, mokslo žmonių ir šiaip smalsuolių, kurie gal netyčiomis užklydo, sakysim, į

Vilniaus evangelikų reformatų bažnyčią. Bet išgirdę filosofijos daktaro, profesoriaus Helmuto Arnašiaus žodžius apie protestantizmo ištakas ir visa, kas susiję su reformacijos judėjimu Lietuvoje, suklušo... Prof. L. Vladimirovas kalbėjo apie reformatų knygas Lietuvoje, kurių dauguma buvo leidžiama Karaliaučiuje. Laimė, Vilniaus universiteto bibliotekoje saugoma įdomiausia ir turtingiausia pasaulyje protestantiškų knygų kolekcija. . . “

Smulkiau papasakojusi apie protestantiškų knygų autorius ir jų darbus bei įnašą į lietuvių literatūrą ir kultūrą, straipsnio autorė iškelia ir mažiau žinomų faktų. Pabrėžia, kad senovės protestantiškų knygų leidyklos, daugumoje Rytprūsiose, nesilaikė religinių skirtumų ir spausdino bei platino ir R. katalikų veikėjų knygas (kaip pav. vyskupo M. Valančiaus). Baigdama ji pabrėžia konferenciją kaip renginį, tikrai papildžiusį dvasios aruodus. Jis buvęs apvainikuotas nuostabiu koncertu, kuriame vargonavo Nijolė Dinienė ir Virginija Daugirdienė, dainavo solistai Regina Mačiūtė ir Juozas Malikonis, kuriame skambėjo J. S. Bacho, G. F. Handelio, G. Faurė, F. P. Šuberto, A. Vivaldi kūriniai.

60 METŲ “RADVILOS” DRAUGIJOS ĮSTEIGIMO PROGA

Šiandien, nors ir pavėluotai, grįžtame į praėjusius 1992 metus. Mums reformatams brangus ir svarbus įvykis. Prieš 60 metų, kun. Aleksandro Balčiausko iniciatyva, Biržuose buvo įkurta istorinė Lietuvos ev. reformatų jaunimo draugija. Jai buvo duotas taip pat istorinis, jos paskyrimui atatinkamas Lietuvos Reformacijos užtarėjų ir globėjų kunigaikščių Radvilų vardas. Nors Radvilos d–ja teturėjo palyginamai trumpos, vos 20–ties metų egzistencijos istoriją, tačiau jos šūkis “Dorinkis ir švieskis” liko tauriu kelrodžiu anuometinei ir vėlesnėms mūsų jaunimo kartoms. Karo, politinių įvykių ir laiko tėkmėje išretėjo jų eilės, ir mažai šiandien beturime gyvų ano meto liudininkų, tuo labiau – Draugijos centro valdybos narių. Mūsų laimei Chicagoje turėjome jų dar vieną – Petrą Bružą, kuris, deja, praėjusių metų pabaigoje nuo mūsų atsiskyrė, išeidamas į ten, iš kur negrįžtama. Jis buvo aktyvus ir pasišventęs Draugijos narys. Esame jam dėkingi ypač dar ir už tai, kad paliko mums retą dovaną – išsamią Draugijos istorijos apžvalgą – straipsnį “Radviliečių Draugija” (žiūr. M. S. 19 nr. 27 psl., 1965 m.).

Eidami prie “Radvilos” draugijos istorijos, norime mūsų skaitytojams tą straipsnį pakartoti, tuo labiau tiems, kurie neturėjo galimybės

su juo susipažinti. Straipsnis leidžia pamatyti jos veiklą, metinių suvažiavimų programas, kurių, be to, keletą pasisekė rasti prof. kun. Povilo Jakubėno leisto laikraščio "Sėjėjo" korespondencijų skiltyse. Keletą jų sekančioje M. S. laidoje pateiksime mūsų skaitytojams.

Petras Bružas rašo: "Paskyrus į Biržų reformatų parapiją kun. Aleksandrą Balčiauską, jis tuoj suėjo į glaudų kontaktą su aktyvesniais reformatų jaunimo atstovais, veiklesniais mokytojais ir, surinkęs pakankamai žinių ir gavęs pritarimą, 1932 m. sausio mėn. 12 d. įsteigė Biržuose pirmąjį reformatų jaunimo skyrių, kuriam davė vardą "Radvila". Įsteigus daugiau skyrių buvo įkurta Lietuvos Ev. Reformatų Jaunimo Draugija "Radvila".

Šiai draugijai įstatus parašė irgi kun. A. Balčiauskas. Draugijos nariai paprastai buvo vadinami "radviliečiais".

Draugijos tikslas – auklėti jaunimą gerais savo Bažnyčios ir tautos nariais. D-jos obalsis – "Dorinkis ir švieskis". Vėliava: violetinė – balta – žalia (tikėjimas, viltis, meilė). Draugijai galėjo priklausyti abiejų lyčių konfirmuotas reformatų jaunimas. Paskutiniu metu d-ja jau turėjo 20 skyrių įvairiose Lietuvos vietose su daugiau kaip 1000 narių. Centro valdybos būstinė buvo Biržuose. Skyrių atstovų suvažiavimai išrinkdavo centro valdybą, kuriai ilgus metus vadovavo kun. A. Balčiauskas. Paskyrus kun. A. Balčiauską kariuomenės kapelionu, centro valdybos pirmininku buvo išrinktas mok. P. Bružas.

D-ja turėjo tris kilnojamąs bibliotekas, kurios būdavo vežiojamos po skyrius. Biržuose, centre, buvo sudarytas ir gražiai veikęs mišrus orkestras, kuriam vadovavo Adolfas Ramanauskas (Ramonis). Buvo organizuojami ir pravedami konkursai: švirių ir tvarkingų sodybų, gėlių darželių, kapinių sutvarkymo ir puošimo, rankdarbių ir kt. Metinės draugijos šventės buvo rengiamos kasmet. Tų švenčių programą sudarydavo sporto rungtynės, sporto žaidimai, dainos, scenos veikalų vaidinimas, šokiai, ir kt. Šios šventės vykdavo po atviru dangumi, daugiausia gegužinių aikštėse.

Draugija palaikė glaudų ryšį su Klaipėdos krašto ev. jaunimu. Arčiau susipažinti klaipėdiečiai vykdavo į Biržus, o radviliečiai į Klaipėdos Kraštą. Vieni pas kitua pavišėdavo ilgesnį laiką.

Skyriai savo susirinkimus pradėdavo giesme "Jėzau mieliausias, meilėj apstingiausias . . .", ta pačia giesme būdavo pradėdami ir draugijos visuotiniai suvažiavimai, baigiami būdavo tautos himnu. Minėta giesmė buvo tapusi lyg ir radviliečių himnu, nors ir jau buvo paskelbtas konkursas radviliečių himno sukūrimui, tik užėjus bolševikams tas dar-

bas buvo sutrukdytas.

Centro valdybos pastangomis ir lėšomis buvo išleista knyga "Jaunimo Vadovas", kurią redagavo mok. A. Šlikas ir kun. Balčiauskas. Draugija kartu su Biržų reformatų parapija pastatė Biržuose, netoli nuo bažnicos, Reformatų gatvėje mūro namus, kur turėjo būti salė pramogoms ir patalpos kultūriniam veikimui. Užėjęs II Pasaulinis karas ir bolševikmetis sutrukdė vidaus užbaigimą.

Draugijos veikloje daug prisidėjo savo darbais mokytojai: A. Šlikas, P. Dūbra, J. Šernas su žmona, P. Bružas ir kt. Aktyviai šiame darbe talkininkaudavo studentai K. Klybas, Ad. Ramonis, P. Juodgudis, J. Mekas, Ot. Variakojytė, Mar. Kutraitė ir daugelis kitų. Draugijos garbės nariu buvo išrinktas daktaras Jokūbas Mikelėnas. Draugija visada rado nuolatine paramą ir pagalbą iš mūsų kunigų: F. Barnėlio, M. Franko ir V. Kurnatausko.

Okupavus Lietuvą bolševikams, Radvilos draugija buvo uždaryta ir jos turtas konfiskuotas. Užėmus Lietuvą vokiečiams buvo daromi žygiai draugiją atgaivinti, bet vokiečių administracija neleido. " mz

*Būrelis Biržų "Radvilos" skyriaus buvusių valdybų narių
Sėdi iš kairės į dešinę: M. Tunkūnaitė, kun. A. Balčiauskas ir V. Galvelytė. Stovi
iš kairės į dešinę: J. Januševičius, L. Kučinskaitė, E. Tauraitė, J. Trečiokas, O.
Stuinaitė, M. Dagys ir P. Krišukėnaitė*

LIETUVOS EV. REFORMATŲ BAŽNYČIOS 1993 METŲ SINODAS BIRŽUOSE

Apie šių metų birželio mėn. 19–20 d.d. įvykusio sinodo veiklos išsamesnį aprašymą, dėl nuotolio ir dažnai dėl nereguliarios pašto tarnybos, šiandien tenka pasitenkinti tik su keleta mus pasiekusių žinių.

Pirmiausia paminėsime istorinio pobūdžio įvykį – administratyvinio organo, okupantų primesto Lietuvos ev. reformatų Bažnyčiai, pakeitimą į tradicinę, šimtmečiais veikusią –Kolegiją. Naujos Kolegijos prezidentu išrinktas biofizikas Povilas Algimantas Jašinskas, buvusio Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios Generalsuperintendento kun. Povilo Jašinsko sūnus, kuriam ne svetimos ev. reformatų Bažnyčios tradicijos. Kolegijos viceprezidentu, pagal Kolegijos santvarką, tapo dvasiškis kun. J. Norvila. Sinode dalyvavo dažnas Biržų sinodų svečias Pasaulinės Reformatų Bažnyčių Sąjungos Generalinis Sekretorius dr. M. OPOCHENSKY. Nutarta palikti Biržus kaip tradicinį ev. reformatų centrą, įkuriant Kolegijos raštinę Vilniuje darbo operatyvumui pagerinti. Platesnį šio sinodo veiklos aprašymą bandysime mūsų žurnalo skaitytojams pateikti sekančioje M. S. laidoje.

Irena Jašinskaitė

A L Y V O S

Violetinės ir baltosios alyvos

Išsiliejo lapų žalume...

Ir ta vasara tokia ankstyva

Lyg mirtim padvelkia į mane.

Šitos karštos dienos, trumpos naktys

Niekada daugiau nesikartos –

Ir žinojimas tas verčia širdį plakti

Pulsu vasaros trisdešimtos.

BIRŽŲ GIMNAZIJOS 75 METŲ JUBILIEJAUS PROGA

Praėjusiais, 1992 m. rugpiūčio 25 d. Biržų gimnazija atšventė savo 75 metų sukaktį, su iškilminga programa ir pavyzdinga organizacija, kuri spaudoje, radijuje ir televizijoje buvo plačiai registruota. MŪSŲ SPARNAI, kaip daugiau mažiau afišuojami "biržiečių" žurnalu, neturėjo galimybės laiku, drauge su kitais, dalyvauti šioje iškilmingoje sukakties šventėje, tačiau nors ir pavėluotai norime šią garbingą 75 Biržų gimnazijos sukaktį nors trumpai prisiminti pasinaudodami prof. P. Jakubėno šios gimnazijos istorinio straipsnio, tilpusio sukaktuviniame leidinyje,

ištraukomis, P. Zablocko suteiktomis iškilmių nuotraukomis ir, kaip buvusio Biržų gimnazijos abituriento, asmeniškais prisiminimais iš gimnazisto dienų bei šiai šventei skirtu eilėraščiu.

Prof. P. Jakubėnas

BIRŽŲ AUKŠTESNIOJI PRADŽIOS MOKYKLA

1904 m. balandžio mėn. 23 d. rusų caras savo manifestu gražino įgimtą lietuvių tautai neginčijamai priklausančią teisę spausdinti knygas lotynų raidėmis ir leido pradžios mokyklose dėstyti lietuvių kalbą.

Nors rusų valdžia ir labai stengėsi susiaurinti iš manifesto išeinančias lietuvių tautos kalbos likimą liečiančias teises, tačiau neišdrįso visai jos išbraukti iš istorijos lapų. Ir po išaiškinimo ir susiaurinimo vis dėlto lietuvių kalbai liko vieta mokyklose kaip dėstomajam dalykui. Dabar nuo pačių lietuvių parėjo pasirūpinti kuo plačiausiai naudotis šita teise mokyklose ir auklėti savo sūnus tinkamoje dvasioje, kad vėliau jie galėtų papildyti dar labai retas eiles kovotojų dėl savo tautos teisių ir jos ateities. Reikėjo prisitaikinant nepalankioms rusinimo sąlygoms, svetima kalba įgyti mokslas ir išsilavinimas.

Aukštesnės mokyklos pasiekti lietuviui buvo sunku dėl lėšų stokos; be to, tokių mokyklų buvo mažas skaičius ir todėl jos buvo pripildytos. Teko pagalvoti apie prieinamesnės ir geresnės mokyklos rūšį. Tuo tikslu kilo sumanymas steigti Biržuose aukštesniąją keturklasę pradžios mokyklą. Rusų valdžia noromis sutiko duoti lėšų tokiai mokyklai steigti ir laikyti su sąlyga, kad ir vietiniai gyventojai savo lėšomis prisidėtų prie sumanymo vykdymo. Kaip ištesėti tokią sąlygą? Kame gauti reikalingų lėšų? Atrodė, kad bus sunku rasti išėjimas. O vis dėlto reikėjo atrasti keliai ir nugalėti šita kliūtis.

Čia atsimintina, kad grapas Alfredas Tiškevičius palankus lietuviams; tą savo palankumą reikšdavo demonstratyviškai visur kalbėdamas lietuviškai. Šituo grapo lietuviškumu ir teko pasinaudoti.

Grapas sutiko duoti notarinį dokumentą, kuriuo pažadėjo mokyklos statybai duoti pusę milijono plytų, žemės Biržuose ir visą reikalingą medžio medžiagą. Nevykdant kurio nors šio dokumento punkto, pats grapas įsipareigojo sumokėti dešimtį tūkstančių rublių pabaudos.

1908 metų spalio mėn. pirmomis dienomis atsidarė Biržuose mišri mokykla. Pradėta nuo vienos pirmos klasės su dviem atsiųstais mokytojais: inspektorium Zeraninu ir mokytojum Smirnovu. Dėl reiškiama nepalankumo mokyklai iš kaikurių gyventojų sluogsnių buvo abejonių, ar bus pakankamai mokinių. Todėl teko prikalbinėti ir raginti tėvai, turį mokyklinio amžiaus vaikų, leisti juos į įsteigtąją mokyklą. Mokymo darbas buvo pradėtas su reikalingu mokinių skaičium. Paskui klasės visados būdavo pripildytos ir dar daug vaikų, išlaikiusių kvotimus, dėl vietos stokos palikdavo už mokyklos sienų kandidatais.

Lauktoji viešnia, mokykla, jau buvo Biržuose, bet joje dar nebuvo to, apie ką jos steigėjai taip svajojo, dar nebuvo dėstoma lietuvių kalba. Jei pradžios mokyklose vietinė kalba nebuvo dėstoma, jei tą įstatymo nevykdymą aiškino tą kalbą mokančių mokytojų stoka, tai to įstatymo veikimas Biržų mokykloje parėjo nuo palankios arba nepalankios pedagogų tarybos nuožiūros. Inspektorius šis nemalonus dalykas taryboje vis nebuvo keliamas ir vis vilkinamas ir toks elgesys pateisinamas tuo, kad dar nevisi mokytojai. Bet lietuvių kalbos reikalas nepasistūmėjo į priekį ir tada, kada, atsidarius antrajai klasei, mokytojai jau beveik visi susirinko. Galvota, tartasi, kaip išjudinti šitas reikalas iš vietos. Dabar nemalonu ir nesmagu kelti į šviesą dalykus, kurie labai lengvai išrišė šitą tartum nebeišrišamą lietuvių kalbos dėstymo reikalą. Besveikinant 1909 m. Velykų ir besivaišinant (dviese išgerta 2,5 butelio degtinės), išgautas iš inspektorius pažadas išrūpinti lietuvių kalbai pilietybės teises mokykloje. Pažadas buvo ištesėtas. Netrukus Pedagogų Taryba išsprendė tą opųjį lietuvių kalbos dalyką teigiamai.

Pagaliau šia proga su dideliu pasitenkinimu tenka pažymėti, kad iš prieškarinės mokyklos išėjo daug susipratusių lietuvių ir lietuvaičių. Bet ir svetimtaučių širdyse buvo įdiegta meilė savo gimtajam kraštui. Ne vieną jų vėlesniame gyvenime teko matyti kovotojų eilėse dėl lietuvių kalbos teisės, Lietuvos likimo ir jos šviesesnės ateities. Dabar visose platus Lietuvos gyvenimo šakose galime sutikti prieškarinės Biržų mokyklos auklėtinių.

Didysis karas nutraukė tos mokyklos gyvavimą. Dviejų mokytojų mobilizacijos dėlei paskutiniaisiais metais darbas buvo sutrukdytas, jis nebe taip sklandžiaiėjo. Išleistos buvo keturios mokinių laidos.

Mokykla turėjo savo sodybą, kuri dabar prijungta prie gimnazijos sodybos; turėjo pinigų rūmų statybai; buvo išrinktas ir statybos komitetas, į kurį buvo įję nuo valsčiaus Martynas Dagys, Petras Jašinskas,

Venslavas, nuo grapo Tiškevičiaus jo įgaliotinis Jastrzembskis ir Štreitas, nuo miesto Lurje Leizeris, Olšauskas ir kun. Jakubėnas; buvo net ir planas sudarytas. Bet statyba nesijudino iš vietos. Grapo įgaliotinis Jastrzembskis kaip manydamas trukdė ir kliudė. Už nuošimčius buvo suvežta 70 kubinių sieksnių akmenų, kurie kantriai išlaukė lietuviškos gimnazijos. Grapo įgaliotinis pagaliau buvo priverstas duoti miško medžiagos langų ir durų staktoms (adverijoms) padaryti. Pagaliau leido iš-200 pušinių kelmų, bet labai toli nuo Biržų, kad tik padidėtų bereikalingos gabenimo išlaidos. Sienojai buvo išpiauti, lentos sukrautos ir apdenktos džiūti. Bet Jastrzembskis, būk skubių neatidėtinų reikalų verčiamas, pradėjo prašyti Komitetą paskolinti tų lentų trumpam laikui. Taip ir išskolino žymią jų dalį. Likusią medžiagą išnešiojo vokiečiai okupacijos metu.

Mus, senesniosios kartos mokytojus, džiugina ir jaudina, kad savo akimis galėjome išvysti naujus, gražius didžiulius šventovės rūmus mūsų jaunimui auklėti nepriklausomoje Lietuvoje. Tegul tie rūmai tarnauja šviesiai mūsų brangios tėvynės ateičiai.

ŽIUPSNELIS PRISIMINIMŲ IŠ BIRŽŲ GIMNAZIJOS

Nežinau, ar gali būti žmogaus gyvenime kas šviesesnio už gimnazijos metus: juose jaunystė, draugystė, gyvenimo džiaugsmas, pakilumas, giedriausios ateities viltys, tikėjimas. Nutolsti, kiek prisiminimų! Ir atrodo – jie vienodai gražūs. O vis dėl to, kai atsiduriu jų lankose, prieš akis išnyra “šlipsininkų” diena, kai mes, metų metais suaugę su uniforma, jos ribojami, įsigyvenę į gimnazisto statusą, baigdami 7 klases ir išlydėdami aštuntokus į abitūros pakilumą – vieną dieną pasijuntame nebe tie: visais galimais būdais susigraibstę pilietinius kostiumus, pasirišę marguojančius kaklaraiščius, pasirodome šventiški gimnazijos koridoriuose, klasėse, mokytojų akyse ir net keliuose į gimnaziją. Žiūrime vienas į kitą, stebime ir stebimės vienas kitu, širdyse nebesutalpindami įspūdžių, pokštaujame, tiesiog skambame ir šviečiame!

Turiu tos šventės virš 50 metų senumo (kaip nesinori to žodžio “senumo”) nuotrauką, matau drauges ir draugus jaunos, gražius . . . Ir jau žinau – daugelio jų nebėra – nuėję amžnybėn, kiti išsklydę savais keliais ir net nežinome – kur? Kokia lemtis, kokie likimai? O jei retą ir susitinkame netikėtai, dabar, po daugelio metų, pajuntame kažkokį grau-

Jubiliejaus dalyviai žygiuoja Vytauto gatve

dulį, gaubiantį susitikimo džiaugsmą: nejaugi šitas, jau pakumpęs, papildkėjęs žmogus ir yra anas nuotraukoje žydintis jaunuolis, šviečiantis gyvenimo pavasariu? Nejaugi?

Taigi ir aš. . .

*

Skaudžių gimnazijos prisiminimų nerandu. Pusiaū skaudžių – taip (gal net, dabar žiūrint ir visai neskaudžių).

Tai būtų toks vaizdas: kūno kultūros pamoka V-je klasėje. Aš, kaimo berniokėlis, tik ką atėjęs į gimnaziją (V klasę). Sporto salėje solidus kūno kultūros mokytojas Lukoševičius su būgneliu ir plaktuku rankoje. Darome rikiuotės sukinius – kairėn, dešinėn, aplink. Man nesiseka (Smaliečiuose tokių dalykų nė nesapnavau). Tai ne į tą pusę pasisuku, tai judės kaip “vieno kaulo”. Ak, Smaliečiai – kaip ten buvo viskas paprasčia ir nesudėtinga!

Ir čia grėsmingas mokytojo balsas:

– Švogeri, švogeri, laužyk kaulus!

Skamba gąsdinančiai. Visai pasimetu. O čia dar žygiuotė, gimnastikos “ožys”! Ne, šito man neišmokti!

Prie paminklo žuvusiems 1908–1920 m. už Lietuvos nepriklausomybę kalba Petras Zablockas (Paminklo nesimato)

Diena kita – ir aš apsisprendžiau: čia ne man; bėgsiu iš gimnazijos, grįšiu į savo paprastučius Smaliečius.

Rytojaus pavakarėj Povilas (man iš visų artimiausias) sustabdo mane Kilučių gatvėje:

– Ko čia vaikštai? Juk ne čia gyveni.

– Povilai, aš bėgsiu iš gimnazijos. Nesiseka. Nepataikau. Šita gatvė į mano Smaliečius.

Ne toks Povilas buvo, kad nusileistų!

Nepabėgau, ir dabar šypsausi iš anų mano “Štresų”. O kad jų gyvenime tiek tebūtų buvę!!!

*

[domus sutapimas: mūsų gimnazijos laidą pamėgo skaičius “13”, kurio daugelis nemėgsta. Štai jis:

mūsų gimnazijos laida – 13–ji,

gimnaziją iš karto baigėme 13 abiturientų,

gavo pataisas – 13 asmenų,

liko antriems metams – 13 asmenų.

Gimnazija vadinasi "Pirmojo Lietuvos respublikos prezidento Antano Smetonos" vardu. Prezidento vardadienis – 13 birželio.

Man iki arešto skaičius "13" buvo netgi visai neblogas.

Petras Zablockas
buv. Biržų gimnazijos abiturientas

Petras Zablockas

*PAŠNEKESYS SU TAVIMI
(Biržų gimnazijos 75-čio jubiliejui)*

*Čia dangus toksai mėlynas mėlynas,
O po juo Apaščia
ir Agluona,
ir ežeras.*

*Čia ateisim, gal būt pasivėlinę,
Susinešime džiaugsmą ir ašaras.*

*Į piliakalnį tylų užsuksime,
Pasinersim į istorijos uksmę.*

*Pabuvosim kartu, paviešėsime, –
Griš svajonė – laki ir smagi,
O šviesių atminimų pavėsyje
Vėl gimnazija mūsų atgys,*

*Kaip daina nebaigta ir kaip meilė –
Juk nėra mums jau meilės kitos . . .
Ak, brangioji, žinotum, kaip gaila,
Kad negalim Tavęs pakartot,*

*Kad negalime vėl kaip kadaise
Tuo taku paskubėt, ta gatve, –
Bet žinok, kad mes eisim ir eisim
Metų metais tiktai į Tave.*

*Ačiū Tau užu polėkį didelį,
Dovanotą mūsų kely,*

*Ir atleisk, jeigu kartais ir klydome, -
Nes tik Tu mums atleisti gali.*

0

Jubiliejaus dalyviai iškilmingame minėjime

Biržų Gimnazija

BIRŽŲ GATVIŲ LABIRINTAS

(Tęsinys)

Pabandykime jas tapatinti su dabartinėmis Biržų gatvėmis. Vilniaus, Vytauto (Dirvono), Kreivosios, Karajimų – vietos aiškios. Reformatų (Zborova) – tai šiaurinė Vytauto gatvės dalis, nuo dabartinės J. Basanavičiaus gatvės iki Širvėnos ežero, pro reformatų bažnyčią. Pilies – be abejonės,ėjusi išilgai pilies, ten kur dabar Jonušo Radvilos ir Pilies gatvės. Tai nauja senamiesčio dalis tarp pilies ir reformatų bažnyčios. Kol Biržų pilis, iki jos sugriovimo, buvo kaip gynybinis objektas, Radvilos, 300–350 metrų nuotolyje nuo pilies, namų statyti neleido. Papilio gatvė prašosi tapatinama su J. Basanavičiaus gatvės dalimi nuo posūkio ties Kilučių gatve, Parovėjos link. Čia ėjo to meto kelias iš Biržų į Papilį. Pakluonių gatvė – tai šiuolaikinė Kilučių, Pakluonių gatve vadinta iki 19 a. pradžios. Matomai į ją, už Apaščios upės, iš miesto buvo iškeliami klojimai, kaip sunkiausiai gesinami objektai, miesto gaisro atveju. Vėliau buvo statomi ir miestiečių namai. Gatvė buvo nuo seno grįsta akmenimis. Senasis grindinys aptiktas maždaug 1 metro gylyje nuo dabartinio gatvės paviršiaus. Kalytės gatvė, kaip Kilučių gatvės tęsa, galėjo eiti link Apaščios upės įlankos, vadinamos Kalytės vardu. Tai galėjo būti gatvė, vėliau pavadinta Malūno gatve.

Kitos likusios gatvės: Šunų, Ochmarkos, Kirchės (o gal tai dabartinė St. Dagilio?), Mokyklos, Rūgščiosios Skylės, Pavilnės – laukia tolimesnių vietos suradimo. O gal šio straipsnio skaitytojai padės nustatyti jų vietą, savo tėvų ir senelių pasakojimų pagrindu?

Miestui plėstis į vakarus nuo Agluonos upės, pradžioje trukdė ten buvęs senojo Biržų dvaro centras ir jo žemių plotai. Šio dvaro ūkinių pastatų liekanos, tiesa jau 19 amžiaus, yra ten, kur buvo "Agluonos" lentpiūvė, bei dabartinio Biržų kooperatyvo sandėliai. (Kooperatyvas – šiuolaikinė prekybos organizacija). Dalis kooperatyvo pastatų, tai senojo dvaro klojimai, tvartai, pritaikyti naujiems poreikiams. Į šią ūkinę dvaro dalį vedė kelias, miestui augant virtęs Dvaro gatve. Ši gatvė dabar vadinama S. Nėries gatvės vardu. Reikėtų jai grąžinti istorinį Dvaro gatvės vardą.

Kita senojo dvaro pastatų dalis, stovėjo kitapus Agluonos upės. Ten dabar alaus bravoras ir miesto šildymo katilinė. Spėjama, o tai dalinai patvirtino ir Biržų krašto "Sėlos" muziejaus archeologo Arūno Baublio

1990 m. vykdyti kasinėjimai, čia buvus senojo Biržų dvaro gyvenamuosius pastatus.

Trukdęs miestui plėsti dvaras buvo aplenktas. Atsirado Muravanka pavadintas naujamiestis. Vabalninkų, Pasvalio ir Skaistkalnės kelių sankryžoje nuo seno stovėjo medinė karčiama. Vėliau jai pastatytas mūrinis pastatas, buvo pavadintas Muravanka. Karčiama davė pavadinimą ir naujam miesto rajonui.

Muravankos naujamiestį su senamiesčiu, per dvaro žemes, jungė senas kelias. Kelias 19 a. virto gatve. Tai dabartinė Kęstučio gatvė. Seniausia jos dalimi reikia laikyti jos atkarpą tarp Vytauto gatvės ir Agluonos upės. Ši dalis ilgą laiką vadinosi Pasvalio gatve. Likusi gatvės dalis, ėjusi per dvaro žemę, turėjo Tiškevičiaus prospekto pavadinimą. Tik Nepriklausomybės metais visa gatvė buvo pavadinta Kęstučio gatvės vardu.

1932 m. Biržai turėjo 51 gatvę. Jų visų nevardinsiu. Tai padarė P. Akiras – Biržys, garsusis "Pupų Dėdė" savo knygoje "Lietuvos miestai ir miesteliai. Biržų apskritis", II tomas, Kaunas, 1932 m., psl. 38. P. Akiro-Biržio pateiktame sąrašė, gatvių pavadinimai aiškiai lietuviški ir biržietiški. Jie atspindi Biržų krašto žmonių pavardes ir senųjų Biržų atskirų dalių tradicinius pavadinimus. Tai sektinas pavyzdys ir mums, šiandien atkuriantiems tai, kas prarasta, kas tikrai atspindi tik Biržų savitumą.

Pokariniai metai daug ką sujaukė Biržų miesto gatvių pavadinimuose. Atsirado daug svetimybių, nesusijusių su Biržų krašto istorija. Dabar šios klaidos taisomos. Tikiuosi, kad tarp 102 miesto gatvių pavadinimų nepasigesime Povilo ir Kazio Jakubėnų, Martyno ir Jono Yčų, Kazio Ladygos, Jono Variakojo, dailininko Petro Kalpoko, tautosakos rinkėjo Adolfo Sabaliausko – "Žalios Rūtos" ir daugelio kitų Biržų krašto žymių žmonių pavardžių. Biržų kraštas tiek jų išaugino, kad vien jų pavardėmis pavadintos gatvės galėtų užpildyti senųjų Biržų gatvių labirintą.

(Pabaiga)

**NUO 1992 M. GRUODŽIO MĖN. IKI 1993 M. LIEPOS MĖN.
GAUTOS MŪSŲ SPARNAMS AUKOS**

- \$ 60 Moterų Draugija Išganytojo parapijos, Toronte
\$ 50 K. Klybas, NY
\$ 30 E. Čigas, OH; I. K. Vanderbent, Kanada
\$ 25 V. Plepys, IL; dr. Alg. Devenis, NC
\$ 20 dr. J. Yčas, Kanada; M. R. Brakas, NY; A. Bortkevičius, NJ; A. Dagys, IL; M. Plačienė, IL; G. Shwedukas, Kanada; V. Yčas, Kanada; S. Neimanas, Jr., IL; E. D. Brooks, IL; I. Manomaitis, MA; dr. Alg. Kelertas, IL
\$ 10 Kun. F. Skėrys, Vokietija; J. Kregždė, OH; P. Jaunius, Kanada; H. Pamataitis, Ark.; M. Palys, NY; P. Devenis, Kanada; H. & M. Janužiai, CA
A. Buntinaitė, IL; A. Kaminskas, IL; J. Lampsatis, IL; A & R. Liubertai, IL; M. Nauburtienė, IL; A. Sedaitis, IL; Z. Dalibogas, IL; M. Kirsonis, CA; kun. S. Neimanas, IL; A. & B. Variakojai, IL; dr. P. & J. Vaitaičiai, IL; E. Jodinskienė, MI; M. Tamulėnas, WI; O. Dagys, VA; M. Guobužienė, IL; M. Kuolienė, Kanada; E. Varankienė, IL
\$ 5 J. Variakojis, IL; V. Dailidka, NM; G. Jozuweith, IL; H. Schleiter, IL; A. Janušaitienė, IL; J. G. Padagas, IL; E. Panavienė, IL; J. Indriūnas, IL
\$ 3 A. Paulikaitis, IL; O. Paulikienė, IL; H. Naujokas, IL;
\$ 2 V. Aušra, IL

10 sv. J. Pipynė, Anglija
CA\$ 80 L. Dagys, Kanada
CA\$ 50 A. & D. Jankūnai, Kanada

**Gauta MŪSŲ SPARNAMS aukos iš Kanados
per platintoją Vandą Norvaišienę**

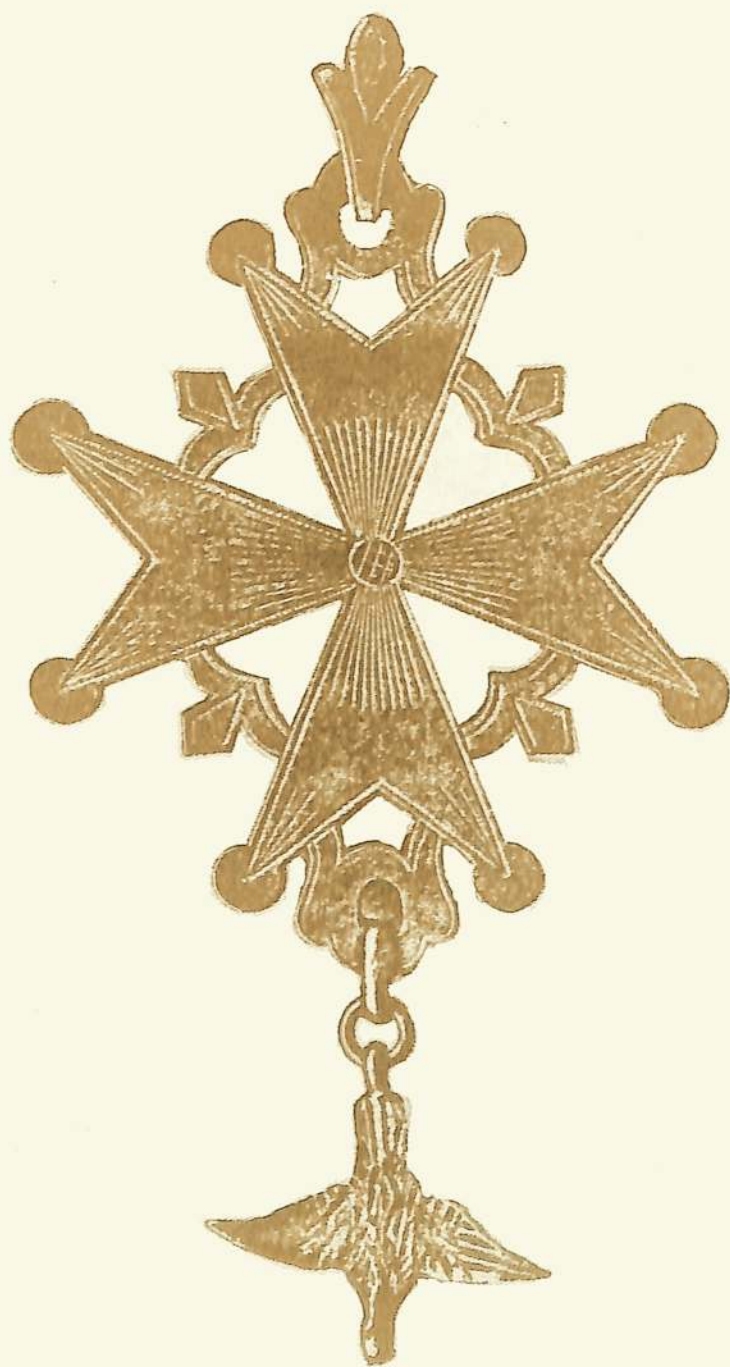
CA\$ 20 Kun. P. Dilys
CA\$ 10 M. Pamataitienė, E. Sturmienė, P. Sturmas, G. Šernas
CA\$ 5 M. Preikšaitienė, V. Norvaišienė

Visiems aukotojams nuoširdus AČIŪ!

Aukotojas neradęs savo pavardės aukų sąrašė, prašomas kreiptis
šiuo adresu: MŪSŲ SPARNAI, 6118 N. Sheridan Rd. # 502, Chicago, IL 60660.

HUGENOTŲ KRYŽIUS, vartotas 16 ir 17 amž.